

Morgondagens skärgårdskvinnor

Dana Björkström-Jung

Tuula Kiviniemi

Elin Lindroth

Marika Lindström

Petra Mannström

Jonna Moberg

Pia Nordberg

Nina Nyman

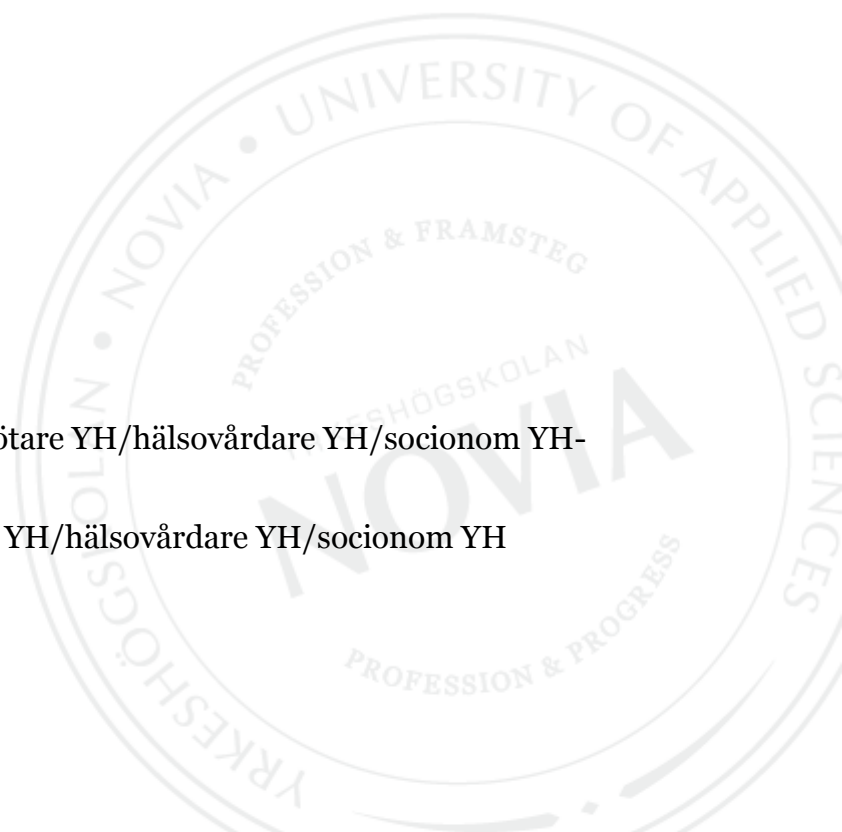
Sandra Rautio

Katja Söderbäck

Examensarbete för sjukskötare YH/hälsovårdare YH/socionom YH-examen

Utbildning till sjukskötare YH/hälsovårdare YH/socionom YH

Åbo 2017

EXAMENSARBETE

Författare: Dana Björkström-Jung, Tuula Kiviniemi, Elin Lindroth, Marika Lindström, Petra Mannström, Jonna Moberg, Pia Nordberg, Nina Nyman, Sandra Rautio, Katja Söderbäck
Utbildning och ort: Utbildning till sjukskötare YH, hälsovårdare YH, socionom YH, Åbo
Handledare: Eva Juslin & Pia Liljeroth

Titel: Morgondagens skärgårdskvinnor

Datum 5.5.2017

Sidantal 89

Bilagor 25

Abstrakt

Under en längre tid har en negativ befolkningstrend pågått i skärgården. Det blir allt svårare att bo på öar utan fast vägförbindelse och statistiken visar att det främst är kvinnor som flyttar bort. För att kunna hålla skärgården levande måste inflyttningen öka och könsfördelningen behöver bli jämnare.

Det här är ett arbete inom projektet "Morgondagens skärgårdskvinnor". Syftet med arbetet är tvådimensionellt. Dels är syftet att utreda in- och utflyttningssorsaker bland kvinnor och dels att bidra med kunskap som kan användas för att utveckla fortsatt datainsamling inom projektet hösten 2017. Målgruppen har begränsats till kvinnor i åldern 20-65 som bor på eller flyttat från en ö utan fast vägförbindelse i Åbolands, Ålands och Stockholms skärgård.

Arbetet baseras på en litteraturgenomgång, i vilken det har tagits upp viktiga villkor för livet i skärgården. Datainsamlingen har gjorts både ur ett kvantitativt och kvalitativt perspektiv genom en pilotenkät, fokusgruppintervjuer och individuella intervjuer. Sammanlagt har 160 kvinnor deltagit i undersökningarna. I resultaten kan ses att miljön och de sociala relationerna är viktiga vid valet av bostadsort. Likväl bör trafikförbindelserna, serviceutbudet och social- och hälsovårdstjänsterna utvecklas och förbättras. För att skapa förutsättningar för ett aktivt liv i skärgården behövs förändring och nytänk.

Språk: Svenska   Nyckelord: skärgård, kvinnor, utflytt, inflytt, miljö, förbindelser
arbetsmöjligheter, serviceutbud, framtid

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Dana Björkström-Jung, Tuula Kiviniemi, Elin Lindroth, Marika Lindström, Petra Mannström, Jonna Moberg, Pia Nordberg, Nina Nyman, Sandra Rautio, Katja Söderbäck

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Utbildning till sjukskötare YH, hälsovårdare YH, socionom YH, Turku

Ohjaajat: Eva Juslin & Pia Liljeroth

Nimike: Huomispäivän saaristolaisnaiset/Morgondagens skärgårdskvinnor

---

Päivämäärä 5.5.2017

Sivumäärä 89

Liitteet 25

Tiivistelmä

Saaristossa on tapahtunut negatiivinen väestömuutos pidemmällä ajanjaksolla. On yhä vaikeampaa asua saarilla ilman kiinteää tieyhteyttä ja tilastoiden mukaan naiset ennen kaikkea ovat he, jotka muuttavat pois. Jotta voitaisiin pitää saaristo elävänä, on muuttaminen saaristosta saatava kääntymään muuttamiseksi saaristoon sekä saada sukupuolten välinen jakauma tasapainoon.

Tämä työ kuuluu projektiin ”Huomispäivän saaristolaisnaiset”. Työn tarkoitus on kaksiulotteinen. Osittain on tavoitteena ollut selvittää syitä naisten muuttoon saaristoon ja saaristosta pois sekä osittain tuoda tietoa, jota voitaisiin käyttää hyväksi kehiteltäessä tiedonkeruuta projektin jatkuessa syksyllä 2017. Kohderyhmä on rajattu 20-vuotiaista 65-vuotiaisiin naisiin, jotka asuvat Turunmaan, Ahvenanmaan ja Tukholman saaristoissa ilman kiinteää tieyhteyttä tai ovat muuttaneet pois mainituilta alueilta.

Työ perustuu kirjallisuuskatsaukseen, jossa tarkastellaan tärkeitä elämisen edellytyksiä saaristossa. Tiedonkeruu pohjautuu sekä määrälliseen näkökulmaan pilottikyselylomakkeella että laadulliseen näkökulmaan kohderyhmä- että yksilöhaastatteluissa. Tutkimukseen osallistui kaiken kaikkiaan 160 naista. Tuloksesta selviää, että ympäristö ja sosiaaliset suhteet ovat tärkeitä asuinpaikan valinnassa. Liikenneyhteyksiä, palvelutarjontaa sekä sosiaali- ja terveydenhoitopalveluja on kehitettävä ja parannettava. Jotta voitaisiin saada aikaan edellytykset aktiiviseen elämään saaristossa, tarvitaan muutoksia ja uusajattelua.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: saaristo, naiset, muutto saaristosta, muutto saaristoon, ympäristö, yhteydet, työmahdollisuudet, palvelutarjonta, tulevaisuus

---

BACHELOR'S THESIS

Author: Dana Björkström-Jung, Tuula Kiviniemi, Elin Lindroth, Marika Lindström, Petra Mannström, Jonna Moberg, Pia Nordberg, Nina Nyman, Sandra Rautio, Katja Söderbäck

Degree Programme: Utbildning till sjukskötare YH, hälsovårdare YH, socionom YH, Turku

Supervisors: Eva Juslin & Pia Liljeroth

Title: The Archipelago Women of Tomorrow/Morgondagens skärgårdskvinnor

---

Date 5.5.2017

Number of pages 89

Appendices 25

Abstract

The Finnish archipelago has endured a reduction of its population during a longer period of time. It is exceedingly difficult to live on islands without permanent road links to the mainland and statistics show that it is mainly women who move away from these islands and settle elsewhere. Improvement in immigration and a better gender balance amongst the population is necessary to keep the archipelago alive.

This is a thesis of the project "The Archipelagic Women of Tomorrow". The purpose of the assignment is two-dimensional. A part of the study is to investigate the reasons behind immigration and emigration amongst women in the archipelago, while another part is to contribute with knowledge for developing the collecting of data in the project during the autumn of 2017. The target group is limited to women between 20-65 years of age that live on or have moved away from an island without permanent road links to the mainland in the archipelago of Turku, Åland or Stockholm. The purpose of the study is to give the project a solid basis on which to build future studies on.

The thesis is built on a review of literature that brings attention to crucial terms and conditions of life in the archipelago. The collecting of data has been done from a quantitative and qualitative perspective through a pilot survey, group interviews as well as individual ones. A total of 160 women have taken part in the study and made their voices heard in the interviews or questionnaire. The results show that the environment and social relations helps tip the scale when the women have been faced with the decision on where to live. Other important issues such as traffic connections between mainland and islands, the range of services and the development of social- and health care services were brought to the surface as important factors in the decision making. A change and new ways of thinking are prerequisites for active life in the archipelago.

Language: Swedish   Key words: archipelago, women, migration, environment, connections, work opportunities, service selection, future

---

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Skärgårdsområden.....	2
3	Att vara kvinna i skärgården	6
3.1	Skärgårdskvinnor förr	7
3.2	Livsskeden i skärgårdskvinnors liv	9
3.3	Genusperspektiv	11
3.4	Livsvillkor i skärgården	12
3.4.1	Skärgårdsmiljö och natur	13
3.4.2	Trafik och förbindelser	14
3.4.3	Arbetsmöjligheter	16
3.4.4	Serviceutbud	18
3.4.5	Fritid och föreningsverksamhet	21
3.4.6	Familj och sociala relationer.....	21
4	Metoder och resultat	23
4.1	Enkät.....	23
4.1.1	Val av respondenter	24
4.1.2	Utformning och genomförande.....	26
4.1.3	Etik och tillförlitlighet.....	29
4.1.4	Analys och resultat.....	31
4.2	Fokusgrupp.....	56
4.2.1	Val av respondenter	57
4.2.2	Utformning och genomförande.....	58
4.2.3	Etik och tillförlitlighet.....	59
4.2.4	Analys och resultat.....	60
4.3	Individuella intervjuer	65
4.3.1	Val av respondenter	66
4.3.2	Utformning och genomförande.....	66
4.3.3	Etik och tillförlitlighet.....	67
4.3.4	Analys och resultat.....	68
5	Sammanfattande resultat	77
6	Avslutande diskussion	81
	Källor	83

Bilageförteckning

- Bilaga 1 Enkät
- Bilaga 2 Introduktionsbrev för enkät
- Bilaga 3 Alltid bott & inflyttarna: Hyr/äger boende
- Bilaga 4 Alltid bott & inflyttarna: Färdmedel till arbetet, förutom färja/färjor
- Bilaga 5 Alltid bott & inflyttarna: Nödvändigt gällande utbildning på den ö/ort de bor på
- Bilaga 6 Alltid bott & inflyttarna: Jämförelse ålder, barn och nödvändigt gällande utbildning
- Bilaga 7 Alltid bott & inflyttarna: Nödvändigt gällande hälso- och sjukvård på den ö/ort de bor på
- Bilaga 8 Alltid bott & inflyttarna: Nödvändigt gällande serviceutbudet på den ö/ort de bor på
- Bilaga 9 Alltid bott & inflyttarna: Nödvändigt gällande kultur & fritid på den ö/ort de bor på
- Bilaga 10 Alltid bott & inflyttarna: Jämförelse nödvändigt gällande kultur & fritid och ålder
- Bilaga 11 Inflyttarna: Stad före flytten till skärgården
- Bilaga 12 Inflyttarna: Orsaker till flytten till skärgården enligt skärgårdsområde, 1=hade ingen inverkan alls, 5=hade väldigt stor inverkan
- Bilaga 13 Alltid bott & inflyttarna: Ställningstagande med tanke på den ö de lever på, 1=helt av annan åsikt, 5=helt av samma åsikt
- Bilaga 14 Utflyttarna: Orsaker till flytten från skärgården enligt skärgårdsområde, 1=hade ingen inverkan alls, 5=hade väldigt stor inverkan
- Bilaga 15 Utflyttarna: Huvudsaklig sysselsättning före flytt
- Bilaga 16 Utflyttarna: Orsaker till flytten från skärgården enligt skärgårdsområde, 1=hade ingen inverkan alls, 5=hade väldigt stor inverkan
- Bilaga 17 Utflyttarna: Jämförelse av ön de flyttade från skärgården med nuvarande ort, 1=blev mycket sämre, 5=blev mycket bättre
- Bilaga 18 Alltid bott: Faktorer till oavbrutet boende i skärgården enligt skärgårdsområde
- Bilaga 19 Utflyttarna: Faktorer till en möjlig flytt till skärgården enligt skärgårdsområde
- Bilaga 20 Alltid bott & inflyttarna: Faktorer till en möjlig flytt från skärgården enligt skärgårdsområde
- Bilaga 21 Boendeform korsat med skärgårdsområde
- Bilaga 22 Informationsbrev för fokusgruppintervju
- Bilaga 23 Intervjuguide (fokusgrupp)

Bilaga 24 Informationsbrev för individuella intervjuer

Bilaga 25 Intervjufrågor (individuella intervjuer)

1 Inledning

År 1985 utkom Nordiska ministerrådets skärgårdsprojekt med en rapport, baserad på intervjuer med skärgårdsbor, där det bland annat konstaterades att kvinnor har en avgörande betydelse för livet i skärgården. Redan i början av 1980-talet fanns det i Ålands skärgård färre än 70 kvinnor per 100 män i arbetsför ålder. Det var främst unga kvinnor som emigrerade och de återflyttade heller inte i samma utsträckning som männen. Ovannämnda rapport ledde till att några eldsjälarrangerade ett skärgårdsseminarium med föredrag, som sedan sammanfattades i rapporten *Skärgårdsliv på kvinnovis*. I den rapporten hade en kvinna vid namn Ulla Herlitz, hemma från ön Styrso utanför Göteborg, en vision av framtiden i skärgården. Hon spådde att kvinnors utkomstmöjligheter skulle komma att bli större än för kvinnor i städerna och att det i framtiden skulle bo mer folk i skärgården, bland annat som följd av den då nya informationstekniken. (Nordiska ministerrådets skärgårdsprojekt, 1987, 1, 7, 22). Hur ser det då ut idag i Åbolands, Ålands och Stockholms skärgård?

Det här arbetet ingår i projektet ”Morgondagens skärgårdskvinnor”, vilket utreder orsakerna till kvinnounderskott i Åbolands, Ålands och Stockholms skärgård. Därmed kan man redan nu konstatera att Herlitz vision från 1980-talet inte har besannats. Projektets syfte är att kunna skapa attraktiva boendemiljöer i skärgårdarna för att öka inflyttningen och minska utflyttningen. För att kunna locka människor, och då främst kvinnor, att flytta till och stanna kvar i skärgården behöver det utredas varför det finns ett underskott av kvinnor i skärgården och vad som skulle få kvinnor att vilja flytta dit. Beställaren av arbetet är Nordiska Skärgårdssamarbetet och samarbetspartners i projektet är Stockholms läns landsting, Migrationsinstitutet och Nordregio. Arbetet pågår under våren 2017 och målgruppen är kvinnor i åldern 20 – 65, som alltid bott i skärgården, flyttat till skärgården eller som flyttat från skärgården. Tre datainsamlingsmetoder används. Dessa är enkätundersökning, fokusgrupper och individuella intervjuer. Arbetets syfte har två dimensioner. Det ena är att utreda kvinnors in- och utflyttningsorsaker i skärgården och det andra är att bidra med kunskap som kan användas för att i ett senare skede i projektet utveckla en mera omfattande enkät. Frågeställningarna är följande:

- Varför finns det ett underskott av kvinnor i skärgården?
- Varför flyttar kvinnor bort från skärgården?
- Vilka krav/önskemål har kvinnor på boendemiljön i skärgården?
- Vad skulle få kvinnor att vilja flytta till skärgården?

Arbetet genomsyras av ett etiskt förhållningssätt där respekten för respondenterna i varje metod beaktas, för vilket det också redogörs närmare under respektive metodbeskrivning. Varje beslut föregås av en etisk diskussion. Arbetet är indelat i en teoridel, metoddel, resultat- och diskussionsdel. Arbetets teoretiska kapitel, som ligger som grund för utformandet av metoderna, baseras på litteraturgenomgång. I teoridelen inleds varje kapitel med citat antingen av respondenter från genomförda intervjuer eller av Dora som levt sitt liv på Lammholm i Åbolands skärgård ([Dora på Lammholm](#), [Dora från Lammholm](#)), som det gjorts dokumentärer om. Citaten som används i arbetet är transkriberade ordagrant, vilket betyder att stavfel kan förekomma. Teoridelen baserar sig främst på Åbolands skärgård, men innehållet går att generalisera till de två övriga skärgårdsområdena.

2 Skärgårdsområden

Skärgården definieras vanligen som de öar som befinner sig utanför fastlandet. Den kan alltså i sin korthet ses som en samling öar utanför kusten (Nationalencyklopedin, 2017). En annan definition av skärgård är en grupp öar med avsaknad av fasta trafikförbindelser till fastlandet, d.v.s. avsaknad av väg, bro eller tunnel (Skärgårdsstiftelsen, u.å.). Utöver detta är skärgården även ett område som kännetecknas av isolering och den problematik som isoleringen medför (Skärgårdarnas Riksförbund, 2007, 9).

I Finlands lag om främjande av skärgårdens utveckling (1981/494) 3 § definieras skärgården som de öar i havsområdet och i insjöarna som saknar fast vägförbindelse, men även som öar och områden på fastlandet som har liknande förhållanden som skärgården kännetecknas av. I 9 § framgår statsrådets definition av en skärgårdskommun, som en kommun där de rådande förhållandena är avgörande för utvecklingen i kommunen. Då en kommun utnämns till skärgårdskommun eller kommun med skärgårdsdel ska det baseras på året runt befolkningens storlek och deras andel av kommunens totala invånarantal. Utöver det beaktas trafikförbindelserna och tillgången till grundservice (1981/494). I det här arbetet används begreppet skärgård som de öar som saknar fast vägförbindelse, vilket motsvarar Skärgårdsstiftelsens definition.

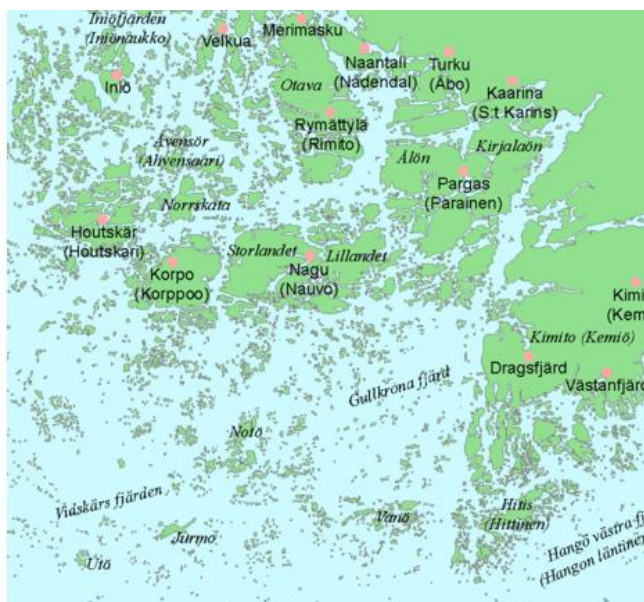
Statsrådet i Finland beslutade i december 2016 vilka skärgårdskommuner och kommuner med skärgårdsdel som tillämpas av bestämmelserna för skärgårdskommuner. Beslutet är giltigt till slutet av 2019. Enligt statsrådets beslut har Finland idag åtta skärgårdskommuner och 40 kommuner med skärgårdsdel. Att bli utnämnd som skärgårdskommun har i Finland en betydelse för kommunens statsandelar, företagsstöd och utveckling av trafikförbindelser.

Skärgårdskommunernas skärgårdstillägg uppstiger till 14,6 miljoner euro år 2017. (Leppänen, 2016). Även EU-projektfinansieringen som riktas till skärgårdsområdet är beroende av statsrådets beslut om vilka kommuner som är skärgårdskommuner. Under regeringens programperiod 2014 - 2020 har allmän EU-projektfinansiering på 1,3 miljarder euro tilldelats skärgårds- och insjöområdena i Finland. (Nylander, 2014, 40).

Till skillnad från den finländska definitionen av skärgårdsområden, som kan variera på det politiska planet, är skärgårdsområdet bestående både i Ålands och i Stockholms skärgård. De åländska skärgårdskommunerna är Brändö, Föglö, Kumlinge, Kökar, Sottunga och Vårdö (Ålands landskapsregering, 2016). Stockholms skärgård är området längs kusten i Stockholms län (Länsstyrelsen Stockholm, 2015).

I Åbolands skärgård (se figur 1) finns det närmare 180 bebodda öar utan fast vägförbindelse. Invånarantalet ligger sammanlagt runt 4300 invånare, varav ungefär 2000 är kvinnor, d.v.s. ca 46 %. En fjärdedel av dessa öar har endast en fast bosatt året om och dessa öars invånare består till största delen av ensamlevande män. De största öarna i Åbolands skärgård är Nagu, Korpo, Houtskär, Iniö och Rosala-Hitislandet. (Auri, 2010 B, 88–91).

Serviceutbudet är relativt stort i Åbolands skärgård jämfört med andra skärgårdsområden i Finland. På de flesta större öarna finns lågstadieskola, matbutik och någon form av primärsjukvård. Turismen är väldigt utvecklad och det finns närmare 50 000 fritidsbostäder runt om i Åbolands skärgård. Följaktligen sysselsätter sig många fast bosatta inom turismen och servicesektorn. Över hälften av förvärvsmöjligheterna finns just inom de här branscherna. (Auri, 2010 B, 88-91).

Figur 1. Karta över Åbolands skärgård (Wikimedia Commons, 2007 A).

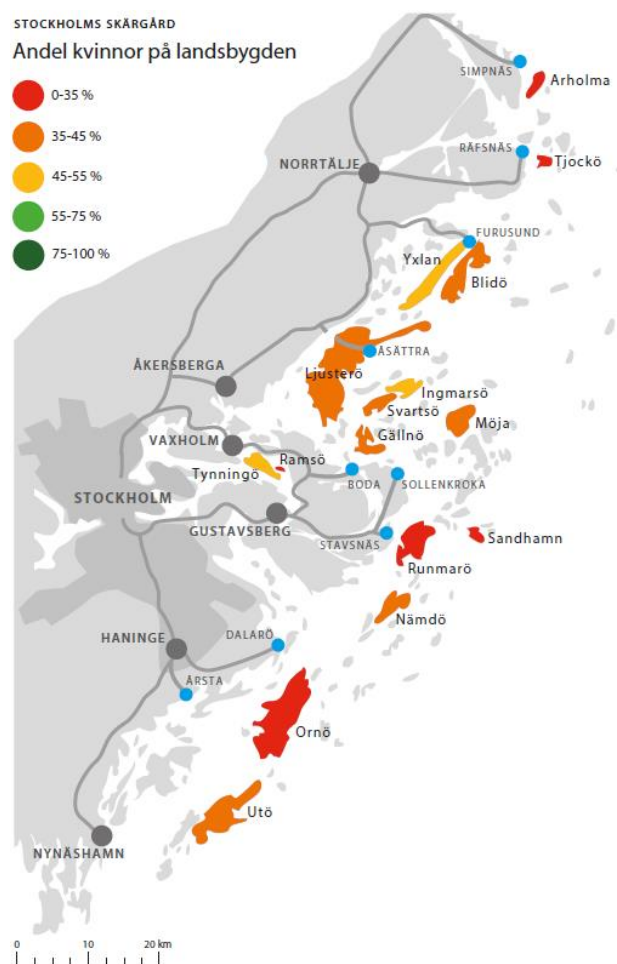
Åland (se figur 2) består sammanlagt av runt 6700 öar, varav ca 60 är bebodda. De största öarna i Ålands skärgård är, uppräknade enligt invånarantal; Föglö, Brändö, Vårdö, Kumlinge, Kökar och Sottunga. Sammanlagt bor det ca 2100 invånare i Ålands skärgård. (ÅSUB, 2016, 3, 5). Av dessa invånare är ca 1000 kvinnor, d.v.s. ungefär 47 %. Likt Åboland sysselsätter sig majoriteten av invånarna i Ålands skärgård med serviceyrken och av kvinnorna är det hela 87 % som arbetar inom service och tjänster (ÅSUB, 2017, 13, 29). I det här arbetet berörs inte fasta Åland, eftersom det räknas som ett större samhälle med välfungerande serviceutbud.

Figur 2. Karta över Ålands skärgård (Wikimedia Commons, 2007 B).

Skärgården i Stockholm (se figur 3) består av ca 30 000 öar, varav endast ca 200 är bebodda (Länsstyrelsen Stockholm, 2015, 1). De största öarna är, uppräknade från den ö med flest invånare; Ljusterö, Blidö, Tynningö, Yxlan, Runmarö, Möja, Ornö, Utö och Ingmarsö. Invånarantalet är sammanlagt ca 4100 invånare. Ungefär 1800 av dessa är kvinnor och på majoriteten av öarna är ca 45% av befolkningen kvinnor. Dock finns det öar där antalet kvinnor är 35% eller lägre. På de flesta av öarna finns en livsmedelsaffär som är öppen året om, apoteksombud och postombud. Sjukvård finns endast deltid på flera av öarna och alla öar har inte heller en egen skola. (Länsstyrelsen Stockholm, 2015, 11-16, 21).

Förvärvsmöjligheterna i Stockholms skärgård är liknande som i Åboland och på Åland. Många arbetar inom serviceyrken såsom vård, byggverksamhet och affärer. På de större kärnöarna hämtar turismen även stora förvärvsmöjligheter och många arbetar med hotell- och restaurangverksamhet. (Tillväxt- och regionplaneförvaltningen, 2016, 22).

Figur 3. Karta över Stockholms skärgård (Länsstyrelsen Stockholm, 2015).

3 Att vara kvinna i skärgården

”Ja, man ska nog vara väldigt självständig som kvinna, och klara av det ena och det andra. Man ska vara försigkommen, självgående. Envishet. Kan du det inte så måste man fundera ut hur man fixar det. Man ger inte upp här. Man är mer som en problemlösare.” - Kvinna, 38 år

I teoridelen kommer livsskeden i kvinnans liv, genusperspektiv, hur skärgårdskvinnorna levde förr och vad som påverkar skärgårdskvinnornas liv nu att diskuteras. Teorin baserar sig på litteraturgenomgång, vilket innebär att redan publicerad litteratur används för att fördjupa sig i det forskningsområde som ska studeras (Forsberg & Wengström, 2008, 55). Genom litteraturgenomgång hittas även de områden som saknas inom ämnet ifråga, vilket ger nya perspektiv för undersökningen (Bryman & Bell, 2013, 111). Då litteraturgenomgången påbörjades insågs snabbt att väldigt lite litteratur finns publicerat gällande skärgårdskvinnor eller livet i skärgården över huvudtaget. Den litteratur som hittats är i de flesta fall inte vetenskaplig. Mycket av litteraturen är även publicerad före 2000 eller under tidigt 2000-tal. Eftersom så lite finns publicerat är det av relevans att utreda frågeställningar i arbetet, vilket enligt litteraturen kan användas som en motivering till att undersökningen utförs enligt de frågeställningar som valts (Bryman & Bell, 2013, 112).

Litteratursökningen påbörjades genom att utgående från projektets frågeställningar och målgrupp välja vilka sökord som anses vara relevanta. De sökord som har använts, utöver skärgård och skärgårdskvinnor, är bl.a. genus*, genusperspektiv, framtid, service, tjänster, social- och hälsovård, identitet, migration, utflytt*, inflytt*, barn, familj, relationer, civilstånd, arbet*, arbetsplatser, sysselsättning, förbindelser, socialt kapital, miljö, hälsa, psykisk hälsa, välmående, välbefinnande, välfärd, livskvalitet, trygghet, fritid, utbildning, ekonomi, utkomst, strukturomvandling och alternerat skärgårdsboende.

Litteratur har sökts i flera olika databaser som Cinahl EBSCO, EBSCOhost, SwePub, ABI/INFORM Global, Juuli, Doria och Arto. Dessa sökningar gav få resultat som var av relevans för arbetet. Därefter började Google användas som den främsta sökmotorn. Trots att källor som hittats via Google inte är lika pålitliga som bibliografiska databaser, har det inte funnits något annat alternativ för att hitta data till teorin. Bryman och Bell (2013, 125, 130-131) framhäver behovet av kritisk granskning vid användningen av internetkällor. Källorna har granskats noggrant och de flesta är publicerade av kända myndigheter eller organisationer, som har klara motiv för sina publikationer. Även böcker har använts som litteratur och dessa har främst hittats i bibliotek i Åbo-regionen och på Åland. Så långt det är möjligt har det inte använts sekundärkällor, d.v.s. litteratur som refererar någon annan

publicerad litteratur, för att undvika referensproblem och användning av andras tolkningar. Det förekommer några enstaka sekundärkällor, t.ex. en doktorsavhandling, men dessa har ansetts vara tillräckligt tillförlitliga och det har därför inte funnits ett behov av att gå tillbaka till ursprungskällorna.

3.1 Skärgårdskvinnor förr

”Tänk att ja e född i samma stuga som ja ha bott i, de känns ju helt annat. Men de va som att riva sönder hjärta de när man sku måsta flytta bort sidu (...) Äntligen. Men no va d nu blåsit. Ojoj, kära Lammholm, kära Lammholm. Nu e ja här. Oo va skönt, nej men e d sant att ja e hemma. Voivoi, ede sant.” - Dora från Lammholm

Under 1900-talet, ända fram till 1950-talet, hade skärgårdskvinnorna liknande vardagssysslor som kvinnorna i städerna. Dessa var matlagning, skötsel av hemmet, barnen och djuren. Skillnaden var att skärgårdskvinnorna dessutom deltog i fisket, vilket under vinter, vår och försommar mest bedrevs för eget behov. Under sensommaren och hösten intensifierades det och var av stor ekonomisk betydelse. Under den tiden skötte kvinnorna bara de absolut nödvändiga hushållsarbetena i hemmet, då fisket och arbetet i samband med det upptog nästan all tid. Under fiskesäsongen var kvinnorna med och rodde då männen drog upp skötarna. De deltog också i arbetet med att ta tillvara fisken och reda upp bragderna inför nästa fisketur. Även vintertid medförde fisket extra arbete för kvinnorna, men det kunde även medföra en del faror och många kvinnor blev tidigt änkor. (Högman, 1998, 88-93).

På de större öarna i skärgården hade också jordbruk och djurhållning, framförallt mjölkkor, en viktig ekonomisk betydelse och sysselsatte en stor del av kvinnorna. I takt med välfärdssamhällets utveckling på 1950-talet skapades också nya arbetsplatser för kvinnor, särskilt inom vård och utbildning. (Nerdrum, 1998, 21-36).

I och med välfärdssamhällets utveckling ökade servicen och tjänsterna inom hälso- och sjukvård. Även de nya möjligheterna till att utbilda sig förändrades och förbättrades. För de yngre kvinnorna var tillgången till daghem någonting som underlättade. Gemensamt för den yngre generationens kvinnor var att de flyttat runt mera under sin levnadstid, studerat eller jobbat på annan ort. (Nerdrum, 1998, 79-81).

På 1950-talet skedde en kraftig utflyttning från den finländska skärgården (Nerdrum, 1998, 36). Majoriteten av emigranterna var kvinnor och de flesta valde att flytta till Sverige. Orsaken till att så många gav sig iväg var, att både jordbruk och fiske minskades avsevärt

och gav inte längre den ekonomiska säkerheten som kvinnorna hade vant sig vid. Omstruktureringarna i skärgården gjorde följaktligen att behovet av arbetskraft minskade och förvärvsmöjligheterna begränsades. Främst unga kvinnor valde att lämna skärgården, där motiven i de flesta fall var ekonomiska, men likväl missnöje med moderniseringen och industrialiseringen som skedde i skärgården. (Nerdrum, 1998, 42).

Även emigrationen från Åland var väldigt kraftig på 1950-talet och även här var det främst ungdomar som flyttade. Orsaken var den äldre generationen, som inte ville överlåta sina gårdar till den yngre generationen, varmed det blev svårt för de unga att stanna kvar. För unga kvinnor var det mera attraktivt att åka till Sverige för att arbeta som hembiträden, istället för att stanna kvar på Åland för att arbeta i butik, post eller med kontorstjänster. Istället kom det flickor österifrån för att fylla dessa tjänster. (Lindh, 1998, 328–330).

Till skillnad från fastlandet rörde det sig alltså inte om brist på arbete på Åland, utan snarare brist på bostäder som skapade migrationen hos unga. En annan orsak till flyttningsrörelsen var ren nyfikenhet och en vilja att utforska andra delar av världen. Många unga kvinnor som åkte till Sverige gifte sig och skaffade familj där, varför de inte flyttade tillbaka till Åland. (Lindh, 1998, 328–330).

Under 1970-talet upplevde Stockholms skärgård en positiv befolkningsutveckling, som en följd av den så kallade ”gröna vågen”. Denna rörelse uppstod tack vare den ökade miljömedvetenheten, då människor fick lust att flytta från tätorterna ut till naturen. Befolkningsökningen fortsatte in på 1980-talet, då människorna högst antagligen motiverades av de förhållandevis låga bostadspriserna. Efter mitten av 1990-talet skedde en liten tillbakagång i befolkningsmängden, för att sedan sakta öka igen. Det finns få barn, ungdomar och unga vuxna bosatta i skärgården. En förklaring är att det är lättare för pensionärer att ta steget och flytta till skärgården. De har de ekonomiska förutsättningarna och är inte längre beroende av någon arbetsplats. Dessutom kan de fokusera mer på sig själva och sin egen livskvalitet då barnen inte längre bor hemma. För yngre människor och barnfamiljer krävs det större omställningar för att bo i skärgården. Det kan vara långt till skolorna, förbindelsemöjligheterna är ofta dåliga och det är svårt att få livspusslet att gå ihop. (Jerling & Nordin, 2007, 278–282).

Skärgårdens åldersstruktur motsvarar andra glesbebyggda områden inne i landet. På de mindre öarna är könsfördelningen snedvriden där männens andel är mycket större, medan könsfördelningen är ungefär jämn på de öar där befolkningsmängden är över 50. (Auri, 2010 A, 28).

3.2 Livsskeden i skärgårdskvinnors liv

”Dagens kvinnor skulle välja skärgården om de visste hur det är att bo där. Men dagens kvinnor vill hellre ha livskvalitet än övertid” - Kvinna, 58 år

Livet i skärgården innebär såväl möjligheter som utmaningar för kvinnorna bosatta där jämfört med de som lever i en stadsmiljö. En utmaning är bland annat anpassningen till skärgårdslivet, vilket går enligt naturens och årstidernas villkor. Även om det finns stora skillnader mellan levnadsmiljöerna kvinnor bosätter sig i, finns det stora gemensamma drag med skärgårdskvinnans liv och kvinnans liv i allmänhet.

Gemensamma livshändelser som upplevs under livstiden kan handla om påbörjandet av ett parförhållande, barnens födsel och eventuellt upphörande av ett parförhållande. Det har skett en förändring genom åren där kvinnor får färre barn än tidigare och skilsmässa har blivit mer vanligt. Även om livsvalen är personliga går det att se en viss regelbundenhet i kvinnans liv. Livshändelserna är kopplade till individens ålder och tidsperiod. Kvinnor skaffar barn under en viss tid på grund av de biologiska orsakerna, men barnantalet och åldern vid födseln av det första och sista barnet är kopplade till faktorer i samhället som preventivmedel och ekonomi. (Martelin, Pitkänen, & Koskinen, 2000, 38–41).

En stark bidragande faktor till att det finns gemensamma drag i kvinnors liv, är att människor inom en kultur ofta delar en gemensam uppfattning om livsförloppet. Det handlar om hur kulturen ser på händelser som tidpunkten av första barnets födsel, ingåendet i arbetslivet och tidpunkten för pensionering. Tankar kring människans livsförlopp styr människor att agera enligt kulturens förväntningar. (Nurmi & Salmela-Aro, 2000, 89).

Tiden vid 20-30 års ålder innebär slutet av ungdomen och steget in i vuxenlivet. Det blir aktuellt att flytta bort från barndomshemmet. Majoriteten av kvinnorna i denna åldersgrupp har redan flyttat hemifrån och bor självständigt i en lägenhet eller hyresbostad. Bidragande faktorer till att unga idag bor längre hos sina föräldrar än tidigare, är främst ekonomiska faktorer och bostadsbrist. (Cullberg, 2006, 84).

Det tidiga vuxenlivet innebär ofta en flytt från skärgården för att skaffa sig en utbildning (Englund, 2006, 11). Det här medför en risk för glesbygdssområden då unga blir bekväma med livet i städerna. Oavsett finns det alltid de som vill återvända till sin hemort i skärgården efter avslutade studier. (Eklund, 2006, 3). Den här tidsperioden i livet kan innebära första barnets födsel (Vehviläinen, 1999, 67). Enligt statistik får den finländska kvinnan sitt första

barn i medeltal vid 29 års ålder, vilket även gäller för den svenska och åländska kvinnan (Norden Statbank, u.å.; Åland statistik- och utredningsbyrå, 2016).

Den yngre medelåldern står för tiden efter det tidiga vuxenlivet upp till 40 års ålder (Cullberg, 2006, 88). I den här åldern finns ett behov av trygghetskänsla, vilket bidrar till att det är vanligt att i det här skedet av livet skaffa sig egendom i form av att bygga eller köpa ett hus. Byte av arbetsplats, yrke eller partner är inte mer så aktuellt utan det strävas efter att vidhålla allt det. (Wais, 2002, 156–157). Ingåendet av sitt första äktenskap sker i medeltal för den finländska kvinnan vid 31 års ålder enligt statistik från 2015 (Statistikcentralen, 2016). Motsvarande siffra för den svenska kvinnan är 33 års ålder enligt statistik från 2011 (Statistiska centralbyrån, 2012). Den åländska kvinnan ingår sitt första äktenskap i medeltal vid 36 års ålder (Ålands statistik- och utredningsbyrå, 2016).

Den yngre medelåldern ses som den mest utmanande tiden i kvinnans liv. Kombinationen av familjeliv och arbete eller studier är ett orosmoment flera år framåt. (Fredelius, Klein Frithios & Ursing, 1994, 134). Vid 35-års ålder upplever kvinnan att den svåraste tiden är över med barnen, eftersom de inte behöver ständig omvårdnad. Nu vill kvinnan bli självständig och sysselsätta sig utanför hemmet i form av förvärvsarbete eller annan verksamhet. Vid ungefär samma ålder kan livet öppna sig på ett nytt sätt och viljan att skaffa barn väcks för kvinnor som tidigare avvärjt sig tanken. (Wais, 2002, 162).

Den övre medelåldern innefattar 40–65 åringar. Vid den här tidpunkten har familjens ekonomiska situation ofta blivit mer stabil, de har ett permanent boende och barnen växer samt flyttar hemifrån. (Vehviläinen, 1999, 68). Trots att den ekonomiska situationen är mer stabil medför den äldre medelåldern risk för arbetslöshet (Cullberg, 2006, 102).

Den här tidsperioden kan innebära förlust av vänner och släktingar, vilket medvetandegör att inget är bestående. Det här väcker tankar kring livets begränsade tid och funderingar kring valen som gjorts i livet samt om det finns tid att ändra sig. Den här tidsperioden innebär även mindre kontroll över barnen som nu börjar bli eller har blivit självständiga. (Cullberg, 2006, 96–99).

Parförhållandet kan bli djupare, men många skilsmässor sker under den här tidsperioden (Wais, 2002, 161). För de finländska kvinnor som skiljer sig sker den första skilsmässan i medeltal vid 40 års ålder enligt statistik från 2015 (Statistikcentralen, 2016). Motsvarande siffra för åländska kvinnor är 41 års ålder enligt statistik från 2015 (Ålands statistik- och utredningsbyrå, 2016). I Sverige sker skilsmässor oftast i åldrarna 39–48 enligt statistik från 2014 (Statistiska centralbyrån, 2015).

Den övre medelåldern innebär även förberedandet inför pensioneringen. Några år innan pensioneringen är det dags att planera pensionärlivet, eftersom människan har ett behov av att ha något att kunna ta fasta på och göra när det blir verklighet. (Wais, 2002, 175).

Skärgårdsmiljön innebär många utmaningar i kvinnans liv. Det krävs många färdigheter för att klara av livsvillkoren i skärgården. Även om omgivningen är olik den i staden, genomgår skärgårdskvinnor ofta samma livsskeden och utmaningar i livet som kvinnor i allmänhet. Därför är det möjligt att dra paralleller mellan skärgårdskvinnor och kvinnor överlag gällande livsskeden.

3.3 Genusperspektiv

”Men traditionellt har det ju varit att männen har tagit över jordbruk och skogsbruket och fiskevattnen. Och har dom fått någon att flytta hit med sig så är det ju en kvinna som har flyttat hit. Eller så är dom själva” - Kvinna, 50 år

Genom att se ting ur ett genusperspektiv görs valet att tänka om och inte följa de normer som finns i samhället. Dessutom ger det en möjlighet att öppna ögonen för det som inte är jämställt. (Jalakas & Larsson, 2014, 14). Gamla strukturer gör att samhället är uppbyggt på ett patriarkalt system där mannen har mer makt än kvinnan. Det här blir en ond spiral där kvinnan blir underordnad i samhället och får ta mer ansvar i hemmet, får sämre lön och arbetsfördelningen blir skev. Maktordningen gör att kvinnor och män behandlas olika. (Hammarström & Hensing, 2008, 11-12). I det här projektet är det viktigt att ha ett genusperspektiv för att se vad det innebär att vara en kvinna i skärgården och för att se mönstren och bakomliggande orsaker, men utan att generalisera.

Flera skärgårdskvinnor upplever att de lever ett ganska jämställt liv där både mannen och kvinnan tar ansvar i hemmet och att båda försörjer familjen. Gränsen upplevs inte lika tydligt uppdelat i skärgården mellan män och kvinnor som i större städer. (Feldmann, 2004, 214-215).

Arbetet som kvinnan utförde på 1950-talet var inom den privata sfären och det var oftast mannen som gjorde de offentliga ärendena och arbetet som krävde att han var ute bland folk (Nerdrum, 1998, 200-201). Kanske ett mönster kan ses ännu idag, där männen är de som är längst fram i näringslivet och kvinnorna är de som mest söker sig till omsorgsyrken och utbildningar inom det sociala. Det betyder egentligen att männen är i det offentliga rummet och kvinnorna fortfarande i den privata sfären. Delvis ser samhället ännu kvinnorna som omsorgsgivare, men sanningen är att kvinnorna har större möjlighet och drivenhet än

männerna att ta sig iväg och flytta till städer för att utbilda sig, få kulturella upplevelser och klara sig ekonomiskt. (Jalakas & Larsson, 2014, 23-32).

För att göra en utveckling i till exempel skärgården, behövs det mer kunskap om de könsroller som existerar och om hur de begränsar oss. Dåtidstänkandet får inte tas med när nytt ska utvecklas och det måste finnas ett genusmedvetet tänkande med i processen. (Jalakas & Larsson, 2014, 152).

3.4 Livsvillkor i skärgården

”Behövs en viss sorts personlighet för att bo ute på en liten holme och inte ha tillgång att komma iland hur som helst. Men lugnet att få vara lite isolerad känns skönt.”- Kvinna, 37 år

I en SWOT-analys som gjorts av Åbolands skärgård av föreningen I samma båt – samassa veneessä r.f. ry. har det kartlagts vilka styrkor, svagheter, möjligheter och hot skärgården har. Bland styrkorna finns den unika skärgårdsmiljön, viljan att bo i skärgården hos de som är födda där, mångsyssleriet och föreningsverksamheten, möjligheterna för fritids- och deltidboende samt närheten till servicen i större städer. Det som däremot ses som skärgårdens svagheter är den pågående bortflyttningen, bristen på arbetsplatser och utbildningsmöjligheter, bristen på hyresbostäder, strukturomvandlingar i servicen och en snedvriden åldersstruktur. Möjligheterna för skärgården är många, bl.a. att kunna locka barnfamiljer till skärgården p.g.a. den trygga livsmiljön, kunna utveckla ekonomin och öka mängden av små företag, öka möjligheterna till ekologiskt jordbruk och turism samt skapa möjligheter för distansarbete och deltidboende. Dessutom ser man fördelarna med att locka pensionärer till skärgården, eftersom de har ett stort socialt kapital. Ungas utflyttning från skärgården ses som det största hotet för skärgården, följt av miljöproblem och svårigheterna med att försörja sig på jordbruk och fiske. En annan stor utmaning är minskande stöd från stat och kommun, vilket i sin tur leder till försämrade grundservice. Om arbetsplatserna blir färre är det även risk för att året runt bosatta flyttar från skärgården och blir deltidboende istället. (I samma båt – samassa veneessä r.f. ry., 2014, 8).

Utgående från denna SWOT-analys har en utvecklingsstrategi formats som sträcker sig ända fram till 2020. Målet med utvecklingsstrategin är att kunna göra skärgården livskraftig året om. Utgående från SWOT-analysen har fyra temaområden valts, som anses vara de viktigaste för att utveckla och modernisera skärgården. Dessa är boende och miljö, arbete, tjänster och social sammanhållning. Gällande boende och miljö hoppas man att fram till 2020 kunna erbjuda hyresbostäder så att utbudet motsvarar efterfrågan samt utveckla

infrastrukturen så att alla gynnas av den. Med infrastruktur avses tillgången till vatten, el, avlopp, internet och förbindelsemöjligheter. Nya arbetsmöjligheter bör skapas, främst inom servicebranschen och genom mindre jordbruk. Dessutom ska alternativa arbetsmöjligheter stödas, speciellt mångsyssleri och säsongarbete. För att kunna förbättra tjänsteutbudet stöds företagare att våga starta upp ny verksamhet och turisternas och deltidsboendes köpkraft utnyttjas för att utveckla tjänsterna. Elektroniska tjänster tas i bruk i allt större grad och kommunen och tredje sektorn samarbetar för att trygga serviceutbudet. Stärkandet av den sociala sammanhållningen är det sista temaområdet för att kunna skapa en livskraftig skärgårdsmiljö. Kommunalpolitiken och föreningsverksamheten engagerar invånarna och utvecklar lokalsamhället. Invånarna ska känna att de kan påverka sin livsmiljö och även de ungas röster ska höras. (I samma båt – samassa veneessä r.f. ry., 2014, 11, 14-18).

I en rapport av arbets- och näringsministeriet i Finland befaras att de öar som endast är bebodda av ett fåtal individer kommer att bli obebodda före år 2020. För att möjliggöra boende i skärgården kommer mängden distansarbete att öka. Det som även ses som en avgörande faktor är att det finns skolor och äldreboenden samt goda möjligheter att pendla till fastlandet. Det är svårt att uppskatta hur attraktivt det kommer vara att bo i skärgården längre fram i tiden, eftersom det alltid finns individer som värdesätter ett enkelt liv i en vacker miljö högre än ett stort serviceutbud. (Auri, 2010 B, 33-35).

3.4.1 Skärgårdsmiljö och natur

”Ni kan inte ana vilken härlig doft de e om mornarna och kvällarna likaså, när jag känner tre sorters ljuvliga blomsterdofter, kaprifol o syrenen o dom där vita narcisserna dit i häcken. Oj vilken härlig doft. Då e man lycklig att man får vara här.”- Dora på Lammholm

Det finns en påvisad effekt att naturen ger en god hälsa. Att bo nära naturen och att vistas där, ger både en god hälsa för sinne och kropp. För den del av befolkningen som inte bor i närheten av eller inte har tillgång till natur, finns det en större risk för sämre hälsa, depression och mindre fysisk aktivitet. (Lisberg & Jensen, 2008, 27).

Närheten till naturen och speciellt havet är en av de stora trivsselfaktorerna i skärgården. Det har konstaterats att naturen har en positiv inverkan på människans välmående och hälsa, genom bland annat lindrar den stress och oro. Det här stämmer överens med att de som bor i skärgården upplever att naturen påverkar dem positivt. (Nynäs, 2012, 62–64). En uppväxt med naturen nära gör att det känns tryggt och avkopplande att återvända till naturen

(Ottosson & Ottosson, 2006, 24). Genom att ta god hand om miljön gynnas även inflyttningen och turismen i området (Skärgårdshavets biosfärområde, u.å).

Trygghet har fått en allt större betydelse vid val av boningsort och skärgården upplevs fortfarande som ett tryggt ställe att bo i. På små orter är det vanligt att invånarna känner varandra och lämnar dörren olåst när de är utomhus eftersom tilliten är stark mellan invånarna. Dörren låses endast då det åks längre bort. De öar i skärgården som har färjeförbindelse kan färjan fungera som vägspärr vid hejande av brott, men även som ställe för information av händelser i området. Personalen på färjorna och livsmedelsaffärerna kan därmed ses utöva den informella sociala kontrollen, medan den formella kontrollen utövas av myndigheter och övervakningskameror i skärgården. (Mallén, 2005, 91, 98, 120).

Omgivningens misstyckande vid brott riktas inte enbart till brottets utförare utan även till dennes närmaste krets (Lidman, 2011, 144). Det här innebär att på små orter där invånarna känner varandra fungerar skam som en form av social kontroll för att förhindra brott (Mallen, 2005, 67). Vid jämförelse mellan trygghetskänslan i Åbolands skärgård och i Finland i allmänhet, kan ses att rädsla för att bli utsatt för brott är mycket mindre i Åboland vid jämförelse vid situationen i Finland (Mallén, 2005, 93).

3.4.2 Trafik och förbindelser

”Sällan är det ju så att man kan fara när man tycker och komma hem när man tycker.”- Kvinna, 47 år

Trafikförbindelser är en viktig förutsättning för att den bofasta befolkningen ska kunna bo kvar i skärgården. År 2009 fanns det 40 landsvägsfärjor, 21 privata färjor och 20 förbindelsefartyg i Finlands skärgård, av vilka över hälften var lokaliserade till Egentliga Finland. Förutom de kommunala förbindelserna sköts en del förbindelser av privata näringsidkare. Många skärgårdsbor har även egna båtar. Till öar där det endast bor en eller två invånare sköts förbindelserna på invånarnas eget initiativ. För de som bor året om i skärgården har resorna med förbindelsefartyg varit avgiftsfria. Den första september 2009 blev det avgiftsfritt för alla passagerare att färdas med förbindelsefartyg i Åbolands skärgård. (Auri, 2010 A, 21). I enlighet med lagen om främjande av skärgårdens utveckling (1981/494 5§) bör staten sträva till att skärgårdens bofasta befolkning har trafik- och transportservice som är avgiftsfri eller finns till förfogande till rimliga priser. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland har hand om skötseln av förbindelsefartygstrafiken (Närings-, trafik- och miljöcentralen, 2016).

Som fast boende i en skärgårdskommun på Åland har man möjlighet att köpa ett kort för fordon på årsbasis (Landskapsregering, 2016, 4). Avgifterna gäller även för turister och andra besökare. Ålandstrafiken har hand om skärgårdstrafiken, som är indelad i fyra linjer där färjorna trafikerar. Förbindelserna gör det möjligt att ta sig till fasta Åland, finska fastlandet och skärgårdskommunerna. (Ålandstrafiken, 2017). Även i Stockholms skärgård finns det möjlighet som fast boende i skärgården att köpa ett ö-kort som gäller hela året för ca 500 kronor. Sedan januari 2011 ansvarar trafiknämnden för kollektivtrafiken både på land och till havs i Stockholms skärgård. Den sköter planering och upphandling av trafik tjänster samt uppföljning av verksamheten. (Waxholmsbolaget, 2017).

De som bor året om i skärgården är beroende av färjetrafik för alla resor de gör. Behovet av förbindelsetrafik för arbets-, skol-, fritids- och ärenderesor hos de som bor året om i skärgården är jämnt och återkommande. Behovet hos deltids- och fritidsbosatta är mera varierande och efterfrågan på färjetrafik ökar under sommarmånaderna. I till exempel juli är passagerarantalet dubbelt så stort som året om. (Linkama, et.al. 2016, 7).

Skärgårdsbor är mest beroende av den offentliga trafiken när det är menföre och de inte kan ta sig fram med egna båtar. Den bofasta befolkningen är då beroende av andra färdmedel, till exempel svävarer, för att kunna ta sig fram. (Linkama, et.al. 2016, 10). I mån om möjlighet sammanställs förbindelsefartygens tidtabeller med landsvägsfärjorna och övrig kollektivtrafik. (Linkama, et.al. 2016, 12).

Kommunerna i Finland har skyldighet att ordna skolskjutsar inom grundskoleutbildningen och även här utnyttjas förbindelsefartygstrafiken. Skolskjutsbehovet prioriteras högt då tidtabellerna planeras. Eftersom förbindelsefartygen också har andra passagerare att ta i beaktande kan det medföra att resetiden blir för lång för skoleleverna. I sådana fall kan kommunen köpa taxibåtstjänster istället. Taxibåtarna kan även användas när det gäller sjukvård och rehabilitering. Ersättning för dessa resor finns att söka hos Folkpensionsanstalten. (Linkama, et.al. 2016, 11).

Transport av både personer och last på samma förbindelsebåt kräver stora fartyg, som i sin tur är dyra att underhålla. Även avstånden och väderförhållanden i skärgården ställer stora krav på fartygen. (Auri, 2010 A, 14). En utmaning för skärgårdstrafiken är hur den skall kunna skötas kostnadseffektivt och hur tryggheten av året om bosattas förbindelsemöjligheter skall göras (Skärgårdsdelegationen, 2012, 17).

I projektet "Alla generationers ö", som är en kartläggning av den offentliga servicen i Åbolands skärgård, framkommer det att de som bor i inre skärgården är mer nöjda med

förbindelsebåtarnas trafik än de som bor i yttre skärgården. Mest problem anses det vara med vintertidtabellerna. För de bosatta i inre skärgården upplevs det största problemet vara kvälls- och veckoslutsturer. Dåliga trafiktidtabeller leder till att det är nästan helt omöjligt att kunna delta i till exempel fritidssysselsättningar under kvällar och veckoslut. Personer som är bosatta året runt i yttre skärgården ägnar flera timmar åt att åka till skolan eller arbetsplatsen. Det är vanligt att speciellt barnfamiljerna har en andra bostad på antingen fastlandet eller på den ö barnen går i skola. De långa förbindelseresorna upplevs som påfrestande. (Ajanko, 2014, 5).

3.4.3 Arbetsmöjligheter

”Nog finns det jobb men det kräver nog att man är en mångsysslare och är aktiv själv och söker hela tiden. Inte ofta det kommer ut officiella vägar, går nog mera från mun till mun.”- Kvinna, 54 år

I årtal har kvinnor arbetat, men länge var det mannen i familjen som arbetade med ett avlönat arbete och kvinnan stod för familj- och hemarbetet. Kvinnan har också varit den som stått för olika tjänster, som att ta hand om äldre släktingar, sy kläder till barnen istället för att köpa och odla mat i mindre skala. Med tiden, då även kvinnorna började arbeta, var det framförallt deltidsarbete de utförde. Det kunde vara butiksarbete, städarbete eller arbete som skolassistent. I dagsläget har tankesättet om avlönat arbete ändrats. Både kvinnan och mannen arbetar för att livnära familjen och de delar på utgifterna inom hushållet. I allt högre grad anlitas utomstående tjänster för att utföra det arbete som kvinnan gjorde förr, såsom dagvårds- och äldreomsorgstjänster. (Skärgårdsliv på kvinnovis, 1987, 7-10).

Näringslivet ute i skärgården har stegvis blivit svårare då allt fler arbetsplatser centreras till fastlandet eller till större städer. Sammanslagningar har skett inom hälso- och sjukvården samt bland med banker och affärer, vilket har minskat antalet arbetsplatser runt om i skärgården. Det har satsats mera på turismen, som är en växande bransch som livnär många. Jordbruk och fiske, som förr var en stor inkomstkälla bland skärgårdsborna i Åbolands skärgård, har koncentrerats till större enheter och är därmed ett stort bortfall. (Linkama, et.al. 2016, 5–6). Från år 1990 till 2005 har fiske och jordbruk minskat från 60 % till 26 % i den finländska skärgården (Auri, 2010 A, 31-32). Däremot har man i Sveriges skärgård satsat mycket på lokalt producerade råvaror, eftersom de har blivit allt mer eftertraktade. Då befolkningmängden minskat, försöker man locka företagare att komma och bo och arbeta i skärgården. I Stockholms skärgård fanns det totalt 118 lantbruksföretag år 2015. (Länsstyrelsen Stockholm, 2014, 57-58).

Från och med -70 och -80 talet har även sysselsättningen inom industrin minskat, medan tertiärnäringarnas betydelse har ökat. De flesta kvinnorna sysselsätter sig alltså inom servicebranscher. Hushållen är inte heller lika självproducerande som förr, utan de flesta familjer är lönetagarfamiljer. På grund av denna strukturomvandling i skärgårdssamhällena har utflyttningen varit kraftig. I mitten av 1900-talet tänktes det att permanent befolkning ute i Åbolands skärgård skulle vara omöjlig. Behovet av arbetskraft minskade radikalt i och med industrialisering och mekanisering. Förvärvsmöjligheterna inom servicebranschen är också begränsade. I och med utflyttningarna har skatteintäkterna för kommunerna minskat, som i sin tur lett till minskad service, vilket sedan lett till att det inte varit trivsamt eller bekvämt att bosätta sig i skärgården. (Nerdrum, 1998, 19–43).

I och med brist på sysselsättning inom primär- och sekundärproduktionen har många småbarnsföräldrar valt att satsa på sina barns utbildningar, så att de har möjligheter till bättre arbeten och bättre förhållanden. Detta har även bidragit till ytterligare utflyttning från skärgården. Unga människor, speciellt kvinnor, med någon form av högre utbildning har flyttat till större städer för att kunna hitta jobb och livnära sig. Däremot har kvinnor med grundläggande utbildning oftast stannat kvar. Flyttningsrörelsen har inte enbart handlat om att flytta från skärgården till städer, utan även från de mindre öarna till större öar, där servicen och förbindelsemöjligheterna ändå är märkbart bättre. (Nerdrum, 1998, 19–43).

Då arbetsplatserna minskat har distansarbete blivit populärare. Arbete på distans kan utföras t.ex. hemma, på sommarstugan eller helt ute på en offentlig plats. Det går att arbeta ostört och det finns en möjlighet till att välja hur arbetet läggs upp i kombination med fritiden. Forskning har kunnat påvisa positiva effekter med distansarbete i och med att flexibiliteten ökar. Dessutom har distansarbete en positiv inverkan på miljön, då arbetsresorna blir färre. (Andersson, 2006, 55-57).

För att kunna bo och leva i skärgården finns det olika former av bidrag och understöd att ansöka om. Företagsstödet är exempelvis centralt för främjandet av ett livskraftigt näringsliv i skärgården. Företagsstödet kan sökas vid grundandet av en verksamhet och är större för de företag som grundas i skärgårdsområden. Bland annat kan företag få investeringsstöd för båtar, om de är väsentliga för företagets verksamhet. I Sverige finns även investeringsstöd och stöd för att kunna upprätthålla varubutikerna i glesbygden. (Länsstyrelsen Stockholm, u.å.).

Mångsyssleri är en välkänd benämning i både Åbolands, Ålands och Stockholms skärgård. Det går ut på att öborna oftast arbetar med många olika saker för att klara sig ekonomiskt.

(Linkama, et.al. 2016). Ålands näringsliv består i huvudsak av sjöfart, jordbruk och fiske, men med tiden har även turismen blivit en viktig inkomstkälla för öborna. Det har även satsats på trädgårdsodlingar. (Schenkmanis, 1995, 2002, 41).

3.4.4 Serviceutbud

”(...) Man är ju uppväxt med det här och så van med det här men skulle det flytta hit någon annan så kanske dom inte tycker att det är så bra med läkaren här bara varannan vecka (...)”- Kvinna, 38 år

I Finland har det sedan år 2008 utförts olika kommunsammanslagningar, vilka har som mål att centralisera tjänster och trygga servicen i skärgården. Trots detta har serviceutbudet blivit mindre. Det finns fortfarande ett behov av att utveckla servicen och tjänsterna, för att i slutändan kunna se en ökad inflyttning till skärgården. Valfungerande tjänster lockar barnfamiljer att bosätta sig i skärgården. Skärgårdens långa avstånd och trafiken under vintern påverkar tillgången till service. (Skärgårdsdelegationen, 2012, 17–18, 36). På den glest bebyggda landsbygden i t.ex. Åbolands skärgård, har det konstaterats att servicen upphör, vilket gör att unga personer flyttar bort. Däremot visar den stadsnära landsbygden på positiva möjligheter, eftersom det finns tillgång till service och andra tjänster tack vare de korta avstånden. (Linkoranta, 2010, 7–8).

Genom den stora mängden fritidsboende kan man trygga servicen i skärgården, trots att den fast bosatta befolkningen minskar. Deltidsbosatta har stor köpkraft, stort socialt kapital och ofta stora kontaktnät. (Auri, 2010 B, 32). Tack vare de deltidbosattas investeringar kan många företag och affärer ha öppet året runt, trots att de huvudsakliga inkomsterna är under sommarmånaderna (Auri, 2010 B, 24).

Enligt lagen om främjande av skärgårdens utveckling (1981/494) 6§ är staden och kommunen skyldiga att förse de bofasta i skärgården med grundservice, men även specialservice på rimligt avstånd. Även Sveriges regering genomför en utveckling genom landsbygdsprogrammet 2014–2020, där de investerar stort i den offentliga servicen i skärgården (Bucht, 2016).

Inom social- och hälsovården är det viktigt för kvinnor med tillgång till bl.a. mödrarådgivning och hälsovård. På de flesta öar i både Åboland och Ålands skärgård har invånarna tillgång till lokal primärvård. Det finns någon form av hälso- och sjukvårdsservice, där oftast en eller flera sjukskötare/hälsovårdare jobbar på en hälsostation. Läkaren besöker hälsostationen en/flera dagar i veckan/varannan vecka. Specialsjukvård

finns tillgänglig i närmaste större kommun. (Pargas Skärgårdsstaden, 2017; Ålands hälso- och sjukvård, u.å.). På Arholma, Blidö och Ljusterö i Stockholms skärgård finns det tillgång till sjukvårdsservice heltid, medan det på Ingmarsö är endast sommartid som sjukvårdsservicen är tillgänglig (Länsstyrelsen Stockholm, 2015, 12).

Ända fram till 1950-talet skedde förlossningar hemma eller i kyrkbyn med hjälp av en barnmorska. Från och med 1960-talet föder kvinnorna sina barn på sjukhus på förlossningsavdelningar, som ofta är koncentrerade till större städer. Vanligen tas man in till avdelningen några dagar innan förlossningen väntas starta. (Nerdrum, 1998, 79–104). Om förlossningen sätts igång allt för tidigt (i Finlands skärgård), kan läkarhelikopterverksamheten FinnHEMS samarbeta med gränsbevakningen. Gränsbevakningen kan skicka sin helikopter SuperPuma till platsen, för att ta med den gravida kvinnan. Kvinnan kan förlösa i deras helikopter, eftersom en läkare från FinnHEMS i detta fall åker med. Ifall förlossningen redan är igång innan helikoptern nått fram, sköter FinnHEMS läkare om förlossningen på plats. (FinnHEMS 20, 2017).

Social- och hälsovårdsreformen i Finland är inte optimal för skärgården, eftersom reformens idé grundar sig på ett serviceutbud med konkurrens (Vård- och landskapsreformen, 2016). Konkurrens är inte det väsentliga i skärgården, utan det viktiga på flera ställen i skärgården är att det överhuvudtaget finns tillgång till servicetjänster. Förutsättningar för att servicen skall fungera är bl.a. tillgång till lokaler med kundbetjäning, utveckling av e-distanstjänster (inom hälso- och sjukvård) och moderna tjänstebåtar- och bilar, vilket gör servicen mer flexibel. (Skärgårdsdelegationen, 2012, 22). I Pargas stad i Åbolands skärgård har det utvecklats en s.k. servicepunkt, som underlättar skärgårdsbornas vardag och gör det möjligt att uträtta flera ärenden på samma gång. Vid servicepunkten fås kundservice och man kan bland annat uträtta folkpensionsanstaltsärenden, skatteärenden och magistratens och polisens tillståndsärenden. (Pargas skärgårdsstaden, 2017).

Till lokal service hör bl.a. elnät, posttjänster, tjänster inom sjukvård, bensin, matvaror och räddningstjänster. I dagens samhälle finns det möjlighet till att sköta vissa ärenden på nätet genom e-tjänster, vilket kan vara till fördel för de bofasta i skärgården. (Fogelström, 2016, 8). Däremot kan internetuppkopplingen vara problematisk och telefonens hörbarhet försämrad, vilket gör att servicen inte är optimal. Det finns även elektroniska hälso- och sjukvårdstjänster, men för att e-tjänsterna skall fungera i praktiken är det viktigt att bygga ut elnätet så att det fungerar på öar där det finns befolkning året om. (Skärgårdsdelegationen, 2012, 22, 27).

En fungerande service är utgångspunkten för att bo och leva i skärgården. För att en barnfamilj skall kunna bo och lockas av utbudet i skärgården, är det viktigt att det finns tjänster tillgängliga inom barnomsorgen. (Pargas skärgårdsstaden, 2017). En del kvinnor har sina föräldrar, svärföräldrar eller andra släktingar boende på samma ö, som kan fungera som barnvakter. På de flesta öarna finns kommunalt daghem, vilket är en förutsättning för att familjen ska kunna livnära sig medan barnen tas hand om på dagarna. (Nerdrum, 1998, 79–104).

Nordiska skärgårdssamarbetet jobbar bl.a. med frågor kring skärgårdsskolor och deras betydelse för att kunna förhindra befolkningsminskningen i skärgården. Det är viktigt att upprätthålla skolorna för att barnfamiljer skall ha möjlighet att bo kvar, men även för att öka inflyttningen till skärgården. (Widlund, 2016, 18). Projektet ”Alla generationers ö” från 2014 hade som mål att kartlägga barnfamiljers och äldre personers möjligheter att utnyttja offentlig service. I projektets slutrapport framkommer huvudfokusen, vilka är öarnas utbud av servicetjänster, hälsovård och utbildning. Stängning av byskolor är något som bekymrar öbor, vilket kan leda till utflyttning. (Ajanko, 2014, 2–5).

Fastän det på flera ställen i skärgården finns grundskola kan det ändå hända att barnen blir tvungna att resa i flera timmar för att gå i skola eller för att utöva sina hobbyer (Ajanko, 2014, 5). Kommunerna står för skoltransporten, som sköts med buss eller taxi. Många kvinnor upplever att skolvägen är tung och lång för deras barn. För de flesta kvinnor är det viktigt att barnen kan bo hemma under sin skolgång, helst även ännu under gymnasiet/yrkesskolan. Från och med 1990-talet har det funnits lågstadieskolor på alla de större öarna i skärgården, medan högstadieskolor och gymnasium varit koncentrerade till större kommuncentran. (Nerdrum, 1998, 79-104).

I Åbolands skärgård finns det åtta lågstadieskolor och i Nagu, Korpo och Iniö finns det även årskurs 7–9 (Pargas skärgårdsstaden, 2017). Inom Ålands skärgårdsområde finns det grundskolemöjligheter på Brändö, Kumlinge, Sottunga, Föglö och Kökar (Törnroos, 2016). I Stockholms skärgård finns det grundläggande utbildning på följande öar; Ljusterö, Svartsö, Möja, Runmarö och Utö. På Ingmarsö, Yxlan och Ornö finns det möjlighet för barnen att endast gå årskurs 1–6. På Blidö och Sandhamn finns bara förskola. (Skärgårdarnas Riksförbund, 2007; Länsstyrelsen Stockholm, 2015, 11).

3.4.5 Fritid och föreningsverksamhet

”(...) Men vi har ju provat dra, är det typ två år sedan, men nu har vi slutat, då hade vi cirkelträning men i början var vi jättemånga men sen fadade det ut. (...), men jag tror att allt sånt där går i vågor. Det beror helt på vilka som bor här, det är just så här att man måste ha ett eget engagemang, någon måste ha det.”- Kvinna, 33 år

I skärgården är det invånarnas egen insats och frivilliga arbete som står som grund för vad som kan göras på fritiden samt på vilket sätt föreningsverksamheten drivs (Linkoranta, 2010, 4). Det finns en del möjligheter till fritidsintressen i skärgården. Bland annat medför naturen möjligheter att utöva fiske, jakt, simning, skinning och skidning. (Ajanko, 2014, 4).

Skärgårdsborna intresserar sig för olika föreningsverksamheter, vilket för många utgör en stor del av deras fritidssysselsättning. Deltagandet i hembygdsföreningar, hem- och skolaföreningar eller byaverksamheter är några exempel. (Pargas skärgårdsstaden, 2017). Byaverksamheten i skärgården grundar sig på det aktiva intresset från byns egna invånare, som tillsammans utvecklar verksamheten och stärker trivseln utgående från byns individuella problem och behov. Byalaget ser tillsammans till att ordna olika evenemang och utflykter, för att öka viljan att bo i skärgården. (Egentliga Finlands Byar rf, 2011).

Föreningarna har oftast olika lokaler som fungerar som en gemensam samlingsplats. Dessa föreningslokaler erbjuder olika servicetjänster för invånarna, bl.a. barn- och ungdomsverksamhet, danser och utflykter. Denna service stöds av kommunen. (Linkoranta, 2010, 16). Dessutom finns det på de flesta öar kyrka och någon sorts form av församlingsverksamhet (Auri, 2010 B, 24).

3.4.6 Familj och sociala relationer

”Vi kände inte någon när vi flyttade hit. Viktigt att få kontakt med genuina skärgårdsbor. Utöver familjen är det nog de man stöter på i arbetet. Då barnen var små hade man mera kontakter till kvinnor nu mera knappt om tid fastän man borde ha mera tid.”- Kvinna, 57 år

I det traditionella skärgårdssamhället var det vanligt att flera generationer bodde under samma tak, hade en gemensam ekonomi och var huvudsakligen självförsörjande (Wolff-Brandt & Siekkeli, 2010, 11, 19). Arbetsuppgifterna fördelades mellan familjemedlemmarna och fritiden tillbringades även tillsammans. För kvinnorna var valmöjligheterna ofta begränsade och vissa bestämda uppgifter förväntades av dem. (Nerdrum, 1998, 79-81, 192).

Livet i skärgården har alltid krävt hänsynstagande till ens medmänniskor eftersom skärgårdsborna ofta behöver varandras hjälp. Orsakerna till kustfolkets goda hälsotillstånd har visat sig vara på grund av den sociala delaktigheten, samhörighetskänsla och den sociala tilliten. Då det finns tillit till medmänniskor uppstår en vi-anda, som syns som delaktighet och utgör en kulturell norm i samhället, alltså ett socialt kapital. Då nöden är som störst är det grannarna som gäller, speciellt på utsatta platser i skärgården där det är långa avstånd till annan hjälp. (Hyypä, 2009, 24-26).

Det sociala kapitalet är bundet till kulturen, språket och till den regionala utvecklingen. I Finland har den finlandssvenska befolkningen minskat under en längre tidsaxel, men utvecklingen har varit långsam. Den finlandssvenska kulturidentiteten är mycket stark, så det kan vara att den ytterligare förstärks då språkomständigheterna ändrar. I Finland har de svenskspråkiga kommunerna ett avsevärt större positivt socialt kapital än de finskspråkiga kommunerna. I den finlandssvenska gemenskapen finns det en stor medvetenhet och ett förtroende om att hjälp finns att få vid behov, som utmynnar i ett mindre uttryckt behov av att få hjälp. Det verkar som det sociala kapitalet har en stark koppling till kommuninvånarnas värderingar. Ju mera socialt kapital människorna har desto nöjdare är de med tjänsterna. Likväl fungerar det tvärtom med ett negativt socialt kapital. (Ovaska, 2003, 245-247).

Skärgårdskommunerna önskar naturligtvis ökat landskapsunderstöd och nya skattebetalare och invånare. Personer som är födda i skärgården håller ofta kontakt till skärgården och gemenskapen i den via fritidsboende under tiden som utflyttad. Vid en möjlig tillbaka flytt har dessa personer lätt för att återknyta kontakter, gå med i föreningslivet och känna sig hemma i skärgården. Detta fungerar ju nödvändigtvis inte på samma sätt för de som inte har några kontaktnät sedan tidigare. Skärgårdskommunerna är små och alla känner alla, det finns en social kontroll som kan verka märklig i en utomståendes ögon, där allting annorlunda noteras och syns. Det är inte lätt för en utomstående att få kontakter som kanske motsvarar förväntningarna. Det är ett begränsat utbud på människor inom ett begränsat område och ansvaret för att skapa kontakt ligger ofta på den inflyttade som måste vara aktiv om det skall lyckas. Ofta utgör barn en naturlig kontaktlänk till samhället genom skola och de möjligheter som den kan erbjuda till övriga vuxna. (Nyberg, 2006, 30).

Kvinnorna flyttar av olika skäl till Åland och Ålands skärgård. Den främsta orsaken för kvinnorna är att partnern har anknytning till den åländska skärgården via släkt eller är född där. (ÅSUB, 2015,11). I många fall har kvinnorna under sin studietid träffat sin blivande man och har då valt att flytta dit mannen valt att bo (Gäddnäs & Nordlund, 2005, 33-40). För att komma in i samhället och kunna etablera sig är det viktigt att behärska språket och

få ett jobb. Om inflyttare lyckas få jobb ökar möjligheterna att involveras i samhället vilket medför ökad social aktivitet. Det innebär ökad känsla av delaktighet och förebygger utanförskap. Kvinnor som flyttat till Åland värdesätter barnens möjligheter att få jobb och värderar den ekonomiska tryggheten högre än männen. (ÅSUB, 2015, 11). De som är födda i skärgården men flyttat bort, värderar sociala- och familjerelaterade faktorer då de väljer att flytta tillbaka till skärgården betydligt högre än övriga inflyttare (ÅSUB, 2008, 31).

Fungerande service med mångsidiga och fungerande modeller för den fasta befolkningen möjliggör också barnfamiljers vardag i skärgården. Vid utvecklingen av skärgården och fritidsområden, utvecklas och förbättras ofta också det sociala umgänget. Fritidsboenden bör planeras i närhet av den fasta bosättningen, för att möjliggöra sociala aktiviteter och för att skapa gemenskap och delaktighet. (Skärgårdsdelegationen, 2012, 36–37).

4 Metoder och resultat

I det här kapitlet presenteras arbetets datainsamlingsmetoder. Metoderna som valts är enkät, fokusgrupp och individuell intervju. Valet av tre metoder gjordes för att kunna få en bred undersökning med både kvalitativa och kvantitativa perspektiv. Som analysmetod för de kvalitativa delarna har innehållsanalys valts medan de kvantitativa delarna analyseras med frekvenstabeller, korstabeller och diagram. Under varje metod presenteras skilt rekryteringen av urvalssamplet, formulerandet av frågorna samt etik och tillförlitlighet. I respektive kapitel presenteras enskilda resultat, d.v.s. hur metoden har fungerat och vad respondenterna svarat. I kapitel 5 presenteras ett sammanfattande resultat, där de olika resultaten från respektive metod slås ihop till ett.

4.1 Enkät

Enkätundersökningens mål har varit att utforma och testa en pilotenkät, för att samarbetspartnerna på basen av den ska kunna utveckla en mera omfattande enkät då projektet fortsätter hösten 2017. Enkäten var en uttrycklig önskan av beställaren. Valet att göra den kvantitativ motiveras med att de andra metoderna, d.v.s. fokusgrupperna och intervjuerna var kvalitativa. Enligt Eljertsson (2005, 35) kan pilotstudier vara användbara vid utformning av en undersökning. Därav har det varit motiverat att göra en pilotenkät, i form av en webbenkät, för att utreda om de ställda frågorna fungerade och om svarsalternativen varit ändamålsenliga för projektets och arbetets syfte.

I enkätundersökningar används strukturerade frågeformulär (Dahmström, 2000, 97). Det tillämpades genom att färdigt utforma frågor och svarsalternativ i webbenkäten. Enkäten finns bifogad (se bilaga 1) och som hyperlänk (se kapitel 4.1.2), för att läsaren skall kunna se hur den elektroniska enkäten såg ut.

Webbenkät som instrument är ett behändigt sätt att samla in information på. Fördelarna är att respondenten enkelt fyller i formuläret i elektronisk form och sedan skickas svaren automatiskt in till ett registreringssystem, där svaren struktureras klart och tydligt. (Dahmström, 2000, 65). Andra fördelar med webbenkäter är bl.a. att det är kostnadseffektivt och att de kan nå ut till ett stort geografiskt område. Dessutom ger det målgruppen möjlighet att själv besluta sig när det passar att svara på enkäten. De kan ta god tid på sig att svara och det bidrar även till att de kan begrunda sina svar ordentligt. (Ejlertsson, 2005, 11-12). I och med avsaknad av personlig kontakt kan det innebära att få svarar eller att frågorna missuppfattas då ingen finns tillgänglig att förtydliga dem (Eliasson, 2006, 29–30).

Efter övervägande av olika enkätprogram valdes SurveyMonkey, tack vare dess möjligheter att skapa olika designar på svarsalternativen och hoppa över frågor enligt tidigare svar. Enkäten har finansierats av Nordiska skärgårdssamarbetet. Före enkäten skickades ut till respondenterna testades den av en person som inte sett enkäten tidigare.

Då enkäten skickades ut till respondenterna bifogades ett introduktionsbrev (se bilaga 2). I introduktionsbrevet gavs den information som var nödvändig för att respondenten skulle kunna besvara enkäten. Instruktionerna i introduktionsbrevet var lättförståeliga och i brevet framgick undersökningens syfte, vem undersökningen gjordes av och på vilket sätt de insamlade data användes, i enlighet med det som står i litteraturen (Andersson, 2005, 127). Även Ejlertsson (2005, 41, 43) har uppmärksammat hurdan information som ska framkomma i introduktionsbrevet. I brevet framkom både att deltagandet i undersökningen var frivilligt och att svaren skulle behandlas konfidentiellt. Kontaktuppgifterna till de som ansvarade för undersökningen lades även med i slutet av introduktionsbrevet. Det gjordes för att kunna besvara på eventuella frågor av respondenterna. Vid utsändning av påminnelsebrev kan svarstiden förlängas (Ejlertsson, 2005, 46). I den här undersökningen förlängdes inte svarstiden för de respondenter som fick ett påminnelsebrev.

4.1.1 Val av respondenter

Inom projektet valdes först kvinnor i åldern 20–55 till preliminär målgrupp. För att kunna nå ut till ett större antal kvinnor beslutades utifrån diskussion med de andra i arbetet att ändra

målgruppen till kvinnor i åldern 20–65. Målet var att få insamlat ca 30 svar per skärgårdsregion, d.v.s. kring 90 respondenter. Ingen övre deltagargräs fastställdes, men för att bibehålla intresset för undersökningen då projektet fortsätter hösten 2017, beslutades att hålla antalet respondenter runt 30 per region. Eljertsson (2005, 37) utgår från tanken att det inte går att bestämma ett fast deltagarantal vid pilotundersökningar. Vid analysen av enkäten blev resultatet mera tillförlitligt då det fanns tillräckligt med respondenter från olika regioner och i olika åldrar.

Enligt Dahmström (2000, 196) finns det olika icke-slumpmässiga urval att välja emellan, vid val av respondenter. Svarssamplet i enkäten bestod av icke-slumpmässigt urval av vilka bl.a. snöbollsurval och ”klicka-här”-undersökningar användes. Snöbollsmetoden innebär att deltagaren tipsar studiens utförare om andra personer, vilka kunde lämpa sig för målgruppen, för att utföraren sedan ska kunna kontakta dem. Med ”klicka-här” undersökningar avses studier som görs via internet, där personen förs vidare till undersökningen genom att klicka på en länk.

För att förhindra missbruk av enkäten och för att garantera respondenternas koppling till skärgården, valdes personlig kontakt med respondenterna. Länken till enkäten lades aldrig ut offentligt för att spridas vidare. Huvudsakligen användes Facebook som plattform för rekryteringen. Ett inlägg publicerades på Facebook, där projektet kort beskrevs och att deltagare söktes från respektive skärgård. Inlägget delades över 140 gånger. Kvinnorna uppmanades att ta kontakt med skribenterna via privat Facebook-meddelande eller e-post. Då var det främst kvinnor från Åboland som tog kontakt. En deltagarlista upprättades med intresserade kvinnors namn, e-post, ålder och till vilken skärgård de hör. På detta sätt fanns det under hela rekryteringsprocessen en kontroll över att kvinnorna verkligen hörde till målgruppen och att ungefär lika många från respektive skärgård deltog.

I och med att deltagarantalet från Ålands och Stockholms skärgård var lägre än det bestämda, gjordes ytterligare försök till rekrytering. De åländska kvinnorna rekryterades främst via kommuners Facebook-sidor som upprätthålls av privata personer. Inläggen för åländska kvinnor publicerades på Brändös, Kumlinges, Sottungas och Kökars webbsidor. Vid rekryteringen av kvinnor från Stockholms skärgård användes deltagarlistan från Skärgårdskvinnoseminariet på Svartsö 2015. Länken till enkäten och all information om undersökningen skickades per e-post till dessa kvinnor. Efter att en vecka förflutit sändes ett påminnelsebrev på grund av det låga svarsantalet, vilket fick kvinnor att ta kontakt. Sammanlagt tog elva kvinnor kontakt. Av dem informerades två att de besvarat enkäten, en berättade att hon bor på fastlandet och resterande informerades om att de åldersmässigt inte

lämpade sig för enkäten. För kvinnorna från Stockholms skärgård lades även inlägg på Ljusterös, Blidös och Värmdös Facebook-sidor. Dessutom har kvinnor från respektive region rekommenderat sina väninnor och bett om att få dela enkäten till bekanta som hör till undersökningens målgrupp.

4.1.2 Utformning och genomförande

[Enkäten](#) delades upp enligt de respondenter som alltid bott, flyttat till och flyttat från skärgården. De fick besvara olika frågor. Då respondenterna besvarade enkäten skulle de ha sin senaste migrationsrörelse i tankarna, vilket även beskrevs i introduktionsbrevet. Enkätfrågorna baserades på teoridelen. Respondenterna fick samma bakgrundsfrågor, men på basen av sina svarsalternativ om migrationsrörelse leddes de vidare till olika frågor. Med Surveymonkeys överhoppningslogik har respondenterna endast sett frågor enligt den migrationsrörelse de valt. Det innebär att de inte såg hela enkäten, som sammanlagt bestod av 79 frågor. De respondenter som alltid bott i skärgården besvarade 26 frågor, de som flyttat till skärgården 32 och de som flyttat från skärgården 27. Frågorna var kvantitativa, men respondenterna fick även besvara två öppna frågor. Dessutom har det på flera ställen funnits alternativet ”Annat, vad?”, där respondenterna haft möjlighet att kort uttrycka sig i text. En av de öppna frågorna var en feedbacks-fråga i slutet av enkäten, där respondenterna fritt fick ge kommentarer gällande enkäten, t.ex. ifall de saknade någon fråga eller om de ansåg att någon fråga var irrelevant.

Projektets frågeställningar har varit klara från arbetets början, eftersom samarbetspartnerna har haft en klar önskan om vad de vill ha svar på. Frågorna utformades därför utifrån frågeställningarna. Dan Sundblom, som är doktorand i sociologi vid Åbo Akademi och Katarina Sandström, som är lektor vid Yrkeshögskolan Novia, har hjälpt till vid formuleringen av frågorna.

Frågeformulär används i regel för att ta reda på individers inställningar och åsikter. Det görs genom färdigt utformade svar eller öppna frågor där personen själv får formulera svaren. Formulär med färdiga svar kräver mer tid att formuleras än öppna frågor, men analyserandet av svaren är mindre komplicerat, eftersom svaren inte måste tolkas. (Andersson, 2005, 17–21). Därav har enkäten varit en lämplig metod för insamlingen av kvantitativa data.

Enkäten var välgenomtänkt och strukturerad. Gällande frågornas formulering och förståelse anger Dahmström (2000, 98–103) olika tillvägagångssätt. Frågorna formulerades så att de skulle vara lättförståeliga och att respondenterna lätt skulle kunna besvara dem. Vid

formulering av frågorna reflekterades över motiven till att de ställdes, om frågorna ställdes så att alla respondenter hade möjlighet att besvara dem och ifall frågorna hade relevans för analysen, d.v.s. om frågorna motsvarade syftet med undersökningen. Frågorna i enkäten var inte värdeladdade eller ledande. Inga förkortningar förekom. Ord och uttryck som kunde tolkas olika förklarades vid den specifika frågan. Eljertsson (2005, 11–12) poängterar att enkätstudier inte får vara för omfattande och det ska högst ta en halv timme att fylla i formuläret. Antalet frågor har begränsats i den här pilotundersökningen för att bibehålla respondenternas intresse. Pilotenkäten beräknades ta ca 10–15 minuter, eftersom de flesta frågorna var korta och inte krävde så mycket eftertanke.

Enkäten byggdes upp så att respondenterna först fick besvara tio frågor gällande sin nuvarande levnadssituation; ålder, den senaste migrationsrörelsen, vilken skärgård de kommer från, civilstånd, familj, boendeform, utbildning och sysselsättning. Vid följande sex frågor fick respondenterna fundera ut vad som är nödvändigt för dem gällande serviceutbud och olika tjänster på deras nuvarande boningsort. Dessa frågor berörde utbildning, hälso- och sjukvård, övrigt serviceutbud, kultur och fritid, förbindelsemöjligheter och övriga tjänster. Den sista delen av enkäten varierade beroende av vilken migrationsrörelse, d.v.s. alltid bott, inflyttade eller utflyttade, respondenten valt vid fråga två. Fokus för alla tre migrationsrörelser har varit att ta reda på orsaker till varför en del kvinnor alltid bott, flyttat till eller flyttat från skärgården. Den sista frågan var, som redan tidigare har nämnts, en feedbacks-fråga.

I bakgrundsfrågorna angående bakgrund och levnadsförhållanden var den första frågan gällande respondenternas ålder. Ett färdigt åldersintervall skapades för denna fråga, trots att det enligt litteraturen rekommenderas att respondenten ska kunna fylla i sin exakta ålder (Eljertsson, 2005, 86-87). För arbetets syfte och för att upprätthålla ett anonymitetsskydd för respondenterna, valdes ändå att skapa ett färdigt intervall, då det inte fanns ett behov av att veta respondenternas exakta ålder. Åldersintervallet gjordes enligt avgränsningarna för målgruppen.

Frågor om familjeförhållanden fanns även bland med bakgrundsfrågorna, d.v.s. gällande civilstånd, barn och boendeform. Vid civilstånd fanns inte medräknat alternativet ”gift”, utan istället alternativen ”parförhållande, samboende” och ”parförhållande, särboende”. Dessa alternativ valdes, eftersom det inte var av relevans att veta ifall respondenterna var gifta eller ej. Det har varit relevant att få veta ifall de lever i ett parförhållande eller ensamma, d.v.s. som ” singlar ” och om den eventuella partnern bor tillsammans med respondenten eller ej. Frågan gällande respondenternas barn motiverades med att få veta hur barnfamiljernas

situation ser ut i skärgården och eventuella skillnader i barnfamiljernas krav på serviceutbudet jämfört med familjer utan barn. För att få veta mera om levnadsförhållandena frågades hur respondenterna bor och om de äger eller hyr sitt boende.

I bakgrundsfrågorna utreddes slutligen utbildningsnivå och sysselsättning. Vid frågan om utbildningsnivån specificerades svarsalternativen inte noggrannare än till tre svarsalternativ (grundläggande utbildning, andra stadiets utbildning eller tredje stadiets utbildning). För undersökningen har det endast varit relevant att på ett ungefär få veta utbildningsnivån hos respondenterna. Vid frågan om sysselsättning har respondenterna endast haft möjlighet att välja ett alternativ för sin huvudsakliga sysselsättning, d.v.s. den huvudsakliga inkomstkällan. Därefter följde en öppen fråga där respondenterna fritt fick beskriva vad de sysselsätter sig med. Det poängterades även att mångsysslare skulle skriva in alla sina inkomstkällor. Det möjliggjorde en analys av hur många av respondenterna som är mångsysslare i skärgården.

De flesta av bakgrundsfrågorna har varit obligatoriska att besvara, förutom den öppna frågan angående sysselsättning. Vid de flesta frågorna har svarsalternativen varit tillräckligt uttömmande, men på en del frågor har alternativet ”Annat, vad?” satts in, där respondenterna med egna ord har kunnat förklara vilket alternativ de saknade.

Efter bakgrundsfrågorna ställdes frågorna gällande vad som är nödvändigt för respondenterna på nuvarande boendeort. Dessa frågor var flervalfrågor, d.v.s. respondenterna hade möjlighet att välja flera alternativ. Frågorna grupperades så att småbarnsfostran och utbildning bildade en fråga, sedan hälso- och sjukvård, serviceutbud (affärer, apotek, post och banker), kultur och fritid, förbindelser samt övriga tjänster, för att få en logisk ordning. Svarsalternativen eftersträvades att vara så uttömmande som möjligt, utan att ändå ha allt för många svarsalternativ för att inte förlora respondenternas intresse. Eftersom frågorna var uppställda så de krävde ett svar, d.v.s. var obligatoriska, lades alternativet ”Inget av dessa alternativ” in. Det gjordes för att respondenterna skulle kunna välja det alternativet ifall inget annat var passande för dem.

Efter dessa frågor skiljde sig frågorna helt eller delvis åt beroende av vilken migrationsrörelse som valdes i början av enkäten. Typen av frågor var övergripande liknande, men frågorna formulerades lite olika beroende av vilken migrationsrörelse de riktade sig till. För inflyttarna och utflyttarna upprepades vissa av bakgrundsfrågorna, men denna gång med fokus på hur deras levnadstillstånd var då de flyttade till eller från skärgården. Dessutom frågades det för hur många år sedan de flyttat, från vilken storleks

ö/stad de flyttat och på hur stor ö/ort de bor nu. Även de som alltid bott i skärgården fick besvara vilken storleks ö de bor på. Ingen specifik ö eller ort efterfrågades för att bibehålla anonymiteten. Genom att det frågades efter invånarantalet fanns det möjligheten till att se skillnader mellan de som bor på mindre öar jämfört med de som bor på större öar.

Enligt Eljertsson (2005, 83, 91) är matrisfrågor användbara för att spara utrymme i enkätstudier. För respektive migrationsrörelse fanns matrisfrågor som följde Likert-skalan. Med matrisfrågor avses frågor med svarsalternativ, vilka bedöms på en skala från "Helt av samma åsikt" till "Helt av annan åsikt", "Hade väldigt stor inverkan" till "Hade ingen inverkan alls" eller "Blev mycket bättre" till "Blev mycket sämre". Dessa frågor valdes för att kunna spara utrymme i enkäten, istället för att ha varje variabel i matrisfrågorna som helt enskilda frågor. Matrisfrågorna valdes också för att kunna göra jämförelser både mellan migrationsrörelserna och skärgårdsområdena.

4.1.3 Etik och tillförlitlighet

Vid enkätundersökningar ska flera etiska principer tas i beaktande. Respondenterna bör noggrant informeras om enkätens syfte och att det är frivilligt att delta i undersökningen (Dahmström, 2000, 112–114). Det här beaktades i introduktionsbrevet, som skickades ut tillsammans med enkätlänken, till alla deltagare. Bland annat framgick undersökningens syfte och att det var totalt frivilligt att delta. Eftersom det var frågan om en webbenkät, innebar respondenternas val att svara på enkäten att de samtyckte till att delta i undersökningen. Därför behövdes inga andra samtyckeskrav. Förutom syftet och frivilligt deltagande, ska även konfidentialiteten framkomma betonar Eljertsson (2005, 30). Därav informerades respondenterna om detta i introduktionsbrevet. Alla resultat behandlades konfidentiellt, d.v.s. att inga respondenter kunde identifieras utgående från sina svar. Dahmström (2000, 65) framhäver vikten av integriteten vid elektroniska enkäter. Risker med webbenkäten var ändå att säkerheten på internet aldrig var helt garanterad, vilket kunde medföra risker för den personliga integriteten.

Kristensson (2014, 50–51) poängterar vikten av sekretessen för deltagarna i en undersökning. Eftersom respondenterna rekryterades genom personlig kontakt via Facebook eller mejl kunde det följas med hur många som visade intresse. Dock har inte alla som visat intresse slutligen besvarat enkäten. Då svaren registrerades i SurveyMonkey numrerades respondenterna automatiskt i den ordning de svarade, vilket gjorde det omöjligt att identifiera dem. Inga IP-adresser har använts och det fanns heller inga andra möjligheter att koppla ett inskickat svar till en viss person. Slutligen framgick det även i introduktionsbrevet

vilka som ansvarade för undersökningen och samarbetspartners. Det fanns kontaktuppgifter till de som ansvarade för enkäten. All insamlad data kommer att överlämnas till projektägarna efter att analysen gjorts och arbetet slutförts.

Eljertsson (2005, 69) betonar att känsliga frågor och svarsalternativ ska utelämnas. Därmed undveks sådana i enkäten, trots att enkätdeltagarnas anonymitet garanterades. Ett exempel fanns vid frågan om respondenternas huvudsakliga sysselsättning, där svarsalternativet ”arbetslös” omformulerades till ”arbetssökande/arbetslös”, för att ingen skulle känna sig stämplad.

Inom kvantitativa undersökningar används begreppen validitet och reliabilitet för att mäta tillförlitligheten. Begreppet validitet innefattar en bedömning av undersökningen, d.v.s. om frågorna som ställs svarar på syftet med själva undersökningen och om de verkligen mäter det som avses att mäta. Reliabilitet avser ett mått på kvaliteten med undersökningen. (Kristensson, 2014, 70). Med andra ord handlar reliabilitet om att kunna lita på undersökningen, d.v.s. ifall undersökningen görs på nytt ska ett liknande resultat kunna påvisas för att reliabiliteten ska anses vara hög. Det innebär att de resultat som fås på basen av undersökningen ska kunna kontrolleras av utomstående personer. (Eliasson, 2006, 15).

Validiteten i enkäten har beaktats genom att förklara vissa ofta förekommande begrepp, som t.ex. ”skärgård”, ”kontorstid” och ”förbindelser”, för att undvika missförstånd och stora skillnader i svaren. I enkäten fanns även frågor som indikerade på samma saker, t.ex. utflyttarnas ”Vilka faktorer passar in på orsaken till att Du flyttade bort från skärgården” och ”Vilken/vilka faktorer skulle få Dig att flytta tillbaka till skärgården”. Eliasson (2006, 17) tänker att ifall det finns flera frågor som berör samma område och ger liknande svar förbättras validiteten för undersökningen. Därför utformades ovanstående frågor för att fungera som ett komplement till varandra. Vid formulering av frågorna hölls syftet hela tiden i tankarna. För alla frågor funderades noga över ifall de verkligen var relevanta för undersökningen.

När respondenterna rekryterades kontrollerades det att alla verkligen hörde till målgruppen, d.v.s. kvinnor i åldern 20-65 som alltid bott, flyttat till eller flyttat från skärgården. Dessutom garanterades det att alla skärgårdsområden representerades ungefär lika, så att resultatet kunde ses som representativt för respektive område, vilket enligt litteraturen ökar validiteten (Kristensson, 2014, 71). Eftersom rekryteringen varit noggrant kontrollerad kan det antas att förekomsten av oseriösa svar borde vara obefintlig, vilket ytterligare ökar tillförlitligheten.

Eliassons (2006, 16) anvisningar för att öka tillförlitligheten i undersökningar har tagits i beaktande. Reliabiliteten förstärktes genom att noga förbereda enkäten, fundera över hur frågorna ställdes och att de verkligen baserades på teorin. Även det att respondenterna fick klara anvisningar för hur de skulle besvara enkäten har förbättrat reliabiliteten. Vid kodning och analys av svaren följdes klara anvisningar för hur det ska göras. Då siffrorna kodades in i SPSS kontrollerades de av två personer. Det betyder att förekomsten av fel borde vara minimal.

Enligt Kristensson (2014, 71) påverkas validiteten negativt av respondenters bortfall. Speciellt om det visar sig vara kvinnor av t.ex. samma åldersgrupp som har valt att sluta svara mitt i enkäten. En del ofullständiga svar registrerades. På några ställen misstänktes att två respondenter varit samma person, p.g.a. likheten i svaren och att den ena inte fyllt i ända till slut. Det var dock oklart vad som fått kvinnorna att avbryta mitt i och öppna enkäten på nytt eller vad som fått dem att sluta svara helt och hållet.

Kristensson (2014, 73–74) konstaterar att vid kvantitativa undersökningar ska det vara möjligt att generalisera resultatet till andra miljöer. Enkäten antogs vara generaliserbar på andra skärgårdsområden, men var ändå väldigt specifikt kopplad till skärgården och kvinnor i en viss ålder. Därför gick det inte att tillämpa den på andra miljöer eller målgrupper.

Ett annat problem gällande tillförlitligheten var att vissa respondenter var tvungna att fundera längre bak i tiden då de svarade på enkäten. Det här kan ha lett till att de inte helt kommit ihåg vad som varit aktuellt då. Det i sin tur kan ha bidragit till att de inte svarat korrekt på frågan, vilket nämns som ett problem i litteraturen (Eljertsson, 2005, 49). Vissa respondenter har flyttat till eller från skärgården för över 10 år sedan, vilket gjorde det svårare för dem att t.ex. minnas hur de upplevde flytten.

4.1.4 Analys och resultat

Dahmström (2005, 147–148, 153, 172) anger tillvägagångssätt vid bearbetningen och analysen av data. Analysen av de insamlade kvantitativa data gjordes med analysprogrammet SPSS för att få fram frekvenstabeller, korstabeller och diagram. Alla svarsalternativ kodades om till siffror. De flesta frågorna kodades i nominalskala, d.v.s. en skala som inte var möjlig att rangordna. Några enstaka frågor kodades i ordinalskala, d.v.s. en rangordningsskala. För eventuella interna bortfall inom enkäten, d.v.s. att en respondent lämnat en fråga obesvarad, har en bortfallskod använts för att markera att frågan inte besvarades. Sammanlagt hade 132 respondenter öppnat enkäten. En manuell granskning av

enkäten gjordes, för att upptäcka eventuella ofullständiga enkätsvar. Av de som öppnat enkäten hade 20 kvinnor svarat endast på några enstaka frågor. Dessa svar ansågs vara obetydliga för undersökningen och de raderades. I ett senare skede upptäcktes att en respondent var 66 år gammal. Denna deltagare raderas också, eftersom hon föll utanför målgruppen. Slutligen fanns det alltså 111 svar, varav 39 svar från Åboland, 39 från Åland och 33 från Stockholm.

Följande steg i analysen var att skapa frekvenstabeller, korstabeller och diagram. Svaren delades upp i tre kategorier; de som flyttat till skärgården, de som alltid bott i skärgården och de som flyttat från skärgården. Denna uppdelning upplevdes som naturlig, eftersom enkäten byggdes upp enligt migrationsrörelserna. De som flyttat till skärgården kommer att definieras som ”inflyttarna” medan de som flyttat från som ”utflyttarna”. Genom att utforma tabeller och diagram kan förekomsten av svarsalternativ samt spridningen av svarsalternativen lätt åskådliggöras (Dahmström, 2005, 179). Förutom uppdelningen av migrationsrörelserna, gjordes även några korstabeller utgående från skärgårdsområde, för att reda ut ifall det regionvis fanns skillnader i svaren.

Analysen av frekvenstabellerna, korstabellerna och diagrammen handlade om att se olika samband mellan variablerna. Positivt samband innebär att det fanns ett antagande som sedan visade sig stämma. (Dahmström, 2005, 185-186). Då enkäten utformades fanns det antaganden som baserade sig på teorin, t.ex. att de som bor i skärgården arbetar inom tredje sektorn eller som egenföretagare medan många utflyttare har varit studerande. Om detta stämde skulle det förekomma ett positivt samband. Enligt Dahmström (2005, 206) kan det även finnas perfekta, starka och svaga samband i korstabeller. I enkätens korstabeller kunde det inte förväntas perfekta samband, t.ex. att alla inflyttare skulle ha svarat på ett visst sätt. Däremot kunde det ses ifall sambandet var starkt eller svagt, exempelvis om de flesta inflyttare hade svarat liknande eller om deras svar avvek markant från varandra. De analyserade tabellerna har ordnats och presenteras enligt följande: åldersfördelning/fördelning av migration och skärgård, boende, förbindelser, sysselsättning, serviceutbud, sociala relationer, faktorer som inverkar på migrationsrörelse, trivsel och framtid. En del tabeller presenteras istället som bilagor, eftersom de är så omfattande och för att de bidrar med fördjupad information. I en del tabeller finns det siffror färgade i lilla. Det gjordes för att belysa något viktigt, vilket sedan förklaras i texten under tabellen.

Tyngdpunkten vid pilotundersökningen har inte enbart varit att få frågorna besvarade. Även prövningen av frågorna och svarsalternativen har varit centrala. Frågornas relevans, hur respondenterna förstått frågorna och tankar kring vidareutveckling har betydelse för

projektets beställare, för att de ska kunna utforma en mer omfattande enkät. Redan vid utformningen av pilotenkäten uppstod tanken om att göra tre helt olika enkäter, d.v.s. en för respektive migrationsrörelse, eftersom antalet frågor sist och slutligen blev många. Tack vare Surveymonkeys överhoppningslogik blev det ändå möjligt att ha en gemensam enkät för alla respondenter, eftersom respondenterna fick olika frågor. Eftersom det rörde sig om en pilotenkät ansågs att en gemensam enkät räcker. Analysen i SPSS blev dock mycket mer komplicerad. Istället för att kunna kopiera svaren direkt till SPSS, vilket skulle ha varit möjligt om det varit skilda enkäter, kodades nu alla svar för hand om till siffror. Därför rekommenderas för den kommande enkäten att överväga att göra tre skilda enkäter.

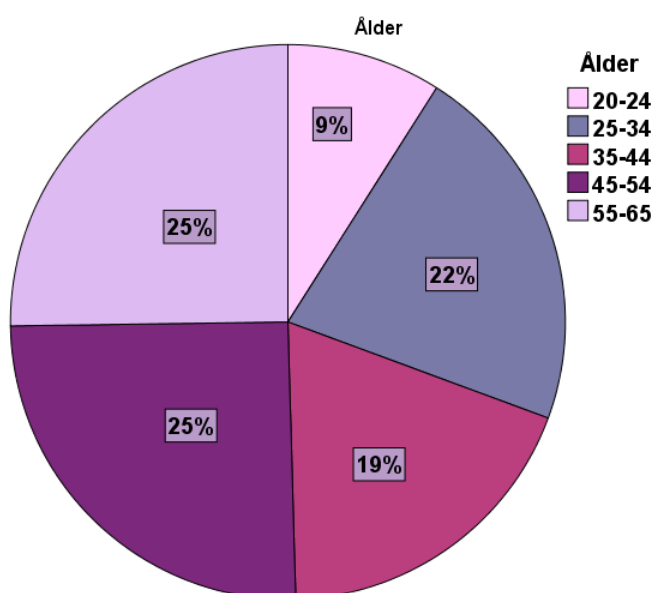
De öppna frågorna analyserades enligt innehållsanalys. Alla öppna frågor plockades ut ur enkäten och en skild Excelfil skapades för dessa frågor och svar. Svaren till de öppna frågorna lästes skilt för sig enligt anvisningarna i litteraturen (Kristensson, 2014, 144). Därefter diskuterades enskilda tankar och funderingar, vilket ledde till att respondenternas svar jämfördes. Efter detta har kategorier skapats enligt de mest förekommande begreppen. De kategorier och svar som anses stöda och ge något för studien, presenteras i samband med tabellerna nedan. För att tydligare få fram endel svar, åskådliggjordes de som citat. Tillförlitligheten i innehållsanalysen förstärktes genom att tre personer diskuterat igenom svaren och varit eniga om hur de skulle kategoriseras.

Frågorna som formulerades ”Vilka av dessa alternativ gällande (...) är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?” har medfört en del problem. Då frågorna ställdes var tanken att de skulle ge svar på vad det absolut behövs för att kunna bo på en viss ö eller ort, för att följaktligen kunna dra slutsatser om vad som är viktigt att upprätthålla i skärgården för att få kvinnorna att stanna kvar. Tanken var alltså att kvinnorna skulle fundera utgående från just den platsen de bor på och utgående från sina individuella behov. Tyvärr har formuleringen på frågorna inte varit helt ändamålsenlig, eftersom svaren inte stämde överens med storleken på den ö som kvinnorna bor på. En del respondenter har fyllt i att de bor på en ö med få året runt boende, men har ändå kryssat i att t.ex. specialistsjukvård är nödvändigt för dem på den ö de bor på, vilket inte är möjligt. Antingen har dessa kvinnor resonerat att det räcker att det finns möjlighet till specialistsjukvård nära den ö de bor på, att de önskar att de fanns specialistsjukvård eller så har de helt enkelt missförstått frågan.

En del kvinnor har inte svarat vad som är nödvändigt för just dem, utan de har funderat lite längre gällande dessa frågor och har resonerat vad som bör finnas på ön för att samhället skulle fungera. Äldre kvinnor med vuxna utflyttade barn har kryssat i att småbarnsfostran och grundskoleutbildning är nödvändigt för dem. De här kvinnorna har troligtvis tänkt på

vad som borde finnas på ön för att det fortsättningsvis ska kunna bo människor på den, trots att kvinnorna själva inte utnyttjar dessa tjänster. En annan möjlighet kunde vara att de har tänkt längre bak i tiden, att de kunde bo på ön då deras egna barn var små tack vare att det fanns daghem och skola. Oberoende av hur kvinnorna har resonerat då de har fyllt i de här frågorna, har alltså frågeformuleringen varit knepig. Detta påverkar validiteten negativt, eftersom många inte har svarat så som det avsetts. Även på feedbacks-frågan har några kvinnor nämnt att det varit svårt att fylla i just de här frågorna. Samma frågor har ställts för alla migrationsrörelser, men vid analysen märktes att det som utflyttarna anser vara nödvändigt inte ger det här arbetet någonting, eftersom det inte ger en konkret uppfattning om vad som behöver upprätthållas i skärgården.

Figur 4. Åldersfördelningen bland respondenterna.

Målgruppen för hela arbetet var, som redan tidigare nämnts, kvinnor mellan 20 och 65 år. Åldersfördelningen bland respondenterna som kan ses i figur 4 är relativt jämn, med undantag för ålderskategorin 20–24, som endast består av ca 9 % av de som svarat på enkäten.

Tabell 1. Respondenternas fördelning av migrationsrörelse enligt skärgårdsområde.

		Skärgårdsområde			Total
		Åboland	Åland	Stockholm	
Migrationsrörelse	Har alltid bott	12	4	6	22
	Flyttat till	12	22	23	57
	Flyttat från	15	13	4	32
Total		39	39	33	111

I tabell 1 framkommer fördelningen av respondenter enligt både migrationsrörelse och skärgårdsområde. Två frågor korsas, d.v.s. det är en korstabell, vilket betyder att frågorna jämförs med varandra för att reda ut eventuella skillnader mellan varje enskild variabel. Frågan gällande skärgårdsområde ställdes, eftersom teorin behandlat alla tre regioner, men även för att kunna följa med att det från respektive region funnits minst 30 respondenter. Fördelningen enligt skärgårdsområde förblev ganska jämn. Däremot blev det klart mycket svårare att även ha en kontroll över att fördelningen mellan migrationsrörelse hölls jämn i och med att deltagandet var frivilligt och anonymt.

För Åbolands skärgård var fördelningen relativt jämn, medan det inom Ålands skärgård fanns betydligt färre respondenter som alltid bott i skärgården. Liknande kunde ses för Stockholms skärgård, där antalet respondenter som flyttat till skärgården var betydligt större än de som alltid bott och de som flyttat från skärgården. Fördelningen av alla respondenter enligt enbart migrationsrörelse var för inflyttarna 57 kvinnor, utflyttarna 32 och för de som alltid bott 22. I enkätundersökningen fokuserades främst på migrationsrörelserna och inte på skärgårdsområdena, eftersom områdena valdes att generaliseras så att levnadsförhållandena antogs vara ungefär lika oberoende av skärgård. Resultaten kan alltså ses som tillförlitliga för den här undersökningen. Däremot påverkas reliabiliteten, eftersom det inte noggrant har kontrollerats respondenternas fördelning både enligt migrationsrörelse och skärgårdsområde.

Tabell 2. Alltid bott, boendeform med hyr/äger respondenten sitt boende.

		Hyr/äger boende		Total
		Hyr	Äger	
Boendeform	Stuga	20,0%	11,8%	13,6%
	Radhus	20,0%	5,9%	9,1%
	Egnahemshus	60,0%	70,6%	68,2%
	Annat		11,8%	9,1%
Total		100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 3. Inflyttade, boendeform med hyr/äger respondenten sitt boende.

		Hyr/äger boende			Total
		Hyr	Äger	Annat	
Boendeform	Stuga	25,0%	5,1%	16,7%	10,5%
	Höghus	8,3%	5,1%		5,3%
	Radhus	8,3%	2,6%		3,5%
	Egnahemshus	41,7%	74,4%	83,3%	68,4%
	Annat	16,7%	12,8%		12,3%
Total		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

I tabell 2 och 3 utreds ifall respondenten hyr eller äger sitt boende, beroende av boendeform. Frågorna i tabellerna ovan ställdes för att reda ut hur kvinnor bor i skärgården. En jämförelse mellan dessa frågor gjordes för att se ifall det förekommer några skillnader beroende av om man hyr eller äger sitt boende.

Ett starkt samband kan ses då respondenterna främst bor i egnahemshus som de själva äger. Även bland de som hyr sitt boende är egnahemshus den vanligaste boendeformen. För båda migrationsrörelserna är det ca 68 % som bor i egnahemshus. Några få respondenter har valt alternativet ”Annat, vad?” gällande boendeformen, där svaret ”villa” var det mest förekommande. Av de som alltid bott äger ca 77 % sitt boende och endast 23 % hyr (se bilaga 3). För inflyttarna är fördelningen ca 68 % äger, ca 21 % hyr och ca 11 % har svarat annat. I innehållsanalysen för svaret ”Annat, vad?” framkom det att för fyra respondenter äger sambon boendet, en var delägare av boendet och ett svar gick inte att tyda, vilket sågs som ogiltigt.

Få skillnader förekom bland med de som alltid bott och de som flyttat till skärgården. En skillnad var trots allt att ingen av de som alltid bott bor i höghus. Eftersom procenten för de som hyr är relativt låg, kan det ifrågasättas ifall det finns tillräckligt med hyresbostäder i skärgården.

Tabell 4. Alltid bott och inflyttarna, antal färjor till fastlandet med migrationsrörelse.

		Migrationsrörelse		Total
		Har alltid bott	Flyttat till	
Antal färjor till fastlandet	1	59,1%	71,7%	68,0%
	2	31,8%	20,8%	24,0%
	3	9,1%	7,5%	8,0%
Total		100,0%	100,0%	100,0%

För de som alltid bott i och de som flyttat till skärgården visar tabell 4 hur många färjor respondenterna är tvungna att ta för att komma till fastlandet. Frågan ställdes för att reda ut både var kvinnorna bosätter sig och hur beroende de är av färjeförbindelserna. Av 79 respondenter har 75 besvarat frågan. Frågan korsades med migrationsrörelserna för att reda ut eventuella skillnader. Tabellen visar en liten skillnad mellan migrationsrörelserna, där de som flyttat till skärgården valt en ö där de lättare kan ta sig till fastlandet, d.v.s. ca 72 % behöver endast ta en färja. Den motsvarande procenten för de som alltid bott i skärgården är ca 60 %, vilket även visar att de valt att bosätta sig på en ö där de har nära till fastlandet. Av de totala respondenterna som besvarat frågan är det endast 8 % som är tvungna att ta tre färjor. Till frågan i enkäten hörde även alternativet ”4 eller fler”, men ingen av respondenterna valde det alternativet.

Tabell 5. Alltid bott och inflyttarna, nödvändigt gällande förbindelsemöjligheter på den ö/ort respondenten bor på.

	Responses		Percent of Cases
	N	Percent	
Reglebunden lokaltrafik, bussar	27	25,0%	34,2%
Offentliga förbindelsemöjligheter, dygnet runt	40	37,0%	50,6%
Offentliga förbindelsemöjligheter, endast dagtid	29	26,9%	36,7%
Offentliga förbindelsemöjligheter, endast vid beställning	8	7,4%	10,1%
Inget av dessa alternativ	4	3,7%	5,1%
Total	108	100,0%	136,7%

Tabell 5 visar en frekvenstabell med de faktorer gällande förbindelsemöjligheter som respektive respondent anser vara nödvändigt för dem på den ö/ort de bor på. Respondenterna kunde vid frågan välja flera svarsalternativ, därav kolumnen längst till höger med ”percent of cases”, d.v.s. antal respondenter som valt alternativet ifråga. Vid liknande frekvenstabeller är kolumnen längst till höger av intresse och kommer att presenteras i texten.

Enligt tabellen har drygt hälften valt alternativet offentliga förbindelser dygnet runt. Det som avsågs med offentliga förbindelser förklarades vid frågan i enkäten. Regelbunden

lokaltrafik, bussar ansåg endast ca 34 % av respondenterna vara nödvändigt. Ett positivt samband kan ses mellan migrationsrörelserna i tabellen och förbindelsemöjligheterna, eftersom det tidigare i arbetet kommit fram att största delen av befolkningen i skärgården är beroende av offentliga förbindelsemöjligheter. Endast ca 5 % tycker att inget alternativ gällande förbindelsemöjligheter är nödvändigt för dem.

Tabell 6. Alltid bott och inflyttarna, arbetsplatsens belägenhet.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ön du bor	44	55,7	57,1	57,1
	Annan mindre ö	3	3,8	3,9	61,0
	Annan större ö	10	12,7	13,0	74,0
	Fastlandet	13	16,5	16,9	90,9
	Sjön	7	8,9	9,1	100,0
	Total	77	97,5	100,0	
Missing	System	2	2,5		
	Total	79	100,0		

Arbetsplatsens belägenhet för de som alltid bott i skärgården och inflyttarna presenteras i tabell 6. Vid frågan har det endast varit möjligt att välja ett svarsalternativ, d.v.s. kolumnen ”valid percent” är av intresse och fördelar totalt 100 % mellan svaren, beroende av hur respondenterna svarat. Frågan ställdes för att se var respondenternas arbetsplats befinner sig och för att kunna se andelen som pendlar till sitt arbete. Tabellen visar att över hälften av respondenterna har sin arbetsplats på den ö de bor på. För ca 17 % av respondenterna finns arbetsplatsen på fastlandet. Utgående från tabellen kan det räknas ut att ca 43 % av respondenterna pendlar till sin arbetsplats.

Ifall respondenterna valt något av följande alternativ: annan mindre ö, annan större ö, fastlandet eller sjön, fick de en följdfråga gällande vilket färdmedel de använder för att ta sig till arbetet, bortsett från färja/färjor. Enligt tabellen i bilaga 4, finns ett starkt samband inom frågan gällande färdmedel, då ca 85 % använder eget färdmedel då de pendlar till arbetet.

De respondenter som vid huvudsakliga sysselsättningen valde studerande, pensionär, tjänstledig eller arbetssökande har varit tvungna att besvara frågan om var arbetsplatsen är belägen, vilket inte var meningen. Det här felet uppstod då frågan sattes in i det elektroniska enkätprogrammet. Det innebär att deras svar påverkar informationen som önskades få och sänker tillförlitligheten för svaren.

Tabell 7. Inflyttarna, huvudsakliga sysselsättning med högsta utbildningsnivå.

		Utbildning			Total
		Grund-läggande	Andra stadiet	Tredje stadiet	
Huvudsaklig sysselsättning	Egenföretagare	1,8%	8,8%	8,8%	19,3%
	Förvärsarbetare heltid		15,8%	14,0%	29,8%
	Förvärsarbetare deltid		14,0%	8,8%	22,8%
	Studerande			1,8%	1,8%
	Tjänsteledig/föräldraledig			1,8%	1,8%
	Arbetssökande/arbetslös	1,8%	1,8%		3,5%
	Sjukpensionär/pensionär		3,5%	3,5%	7,0%
	Annat		7,0%	7,0%	14,0%
Total		3,5%	50,9%	45,6%	100,0%

Tabell 8. Alltid bott, huvudsakliga sysselsättning med högsta utbildningsnivå.

		Utbildning			Total
		Grund-läggande	Andra stadiet	Tredje stadiet	
Huvudsaklig sysselsättning	Egenföretagare		9,1%	18,2%	27,3%
	Förvärsarbetare heltid		18,2%	22,7%	40,9%
	Förvärsarbetare deltid		4,5%	4,5%	9,1%
	Studerande			9,1%	9,1%
	Sjukpensionär/pensionär	4,5%			4,5%
	Annat		4,5%	4,5%	9,1%
Total		4,5%	36,4%	59,1%	100,0%

Frågorna gällande huvudsaklig sysselsättning och högsta utbildning bland alltid bott och inflyttarna utreds för att främst kunna se vilken form av sysselsättning kvinnorna har i skärgården. Utifrån tabell 7 och 8 kan tre faktorer ses i och med jämförelsen. Tabellerna visar respondenternas högsta utbildningsnivå, vad de sysselsätter sig med och hur alternativen för sysselsättning fördelar sig enligt utbildningsnivå.

Från tabellerna kan det räknas ut att andra och tredje stadiets utbildningsnivå tillsammans utgör kring 95 %, vilket medför ett starkt samband mellan de olika migrationsrörelserna. Bland de respondenter som alltid bott i skärgården har över hälften en tredje stadiets utbildning och de med andra stadiets utbildning utgör ca en tredjedel. Bland de som har flyttat till skärgården är fördelningen mellan andra och tredje stadiets utbildningsnivå relativ jämn. En annan likhet som kan ses mellan tabellerna är att andra och tredje stadiets utbildningsnivå är procentuellt högst bland de som förvärsarbetar heltid. Även som sysselsättningsform är förvärsarbete heltid den vanligaste bland båda migrationsrörelserna.

För inflyttarna är förvärvsarbete deltid relativt vanligt, med ca 23 % som valt det alternativet, medan det för alltid bott endast är ca 9 %. Däremot är egenföretagande vanligare bland med de som alltid bott jämfört med inflyttarna. Ingen av de som alltid bott i skärgården är arbetssökande/arbetslös. Några få respondenter har valt alternativet ”Annat, vad?”. De har bl.a. svarat att de är moderskapslediga, att de gör kortare vikariat eller att de sysslar med flera av alternativen i frågan.

Ett negativt samband kan ses då det i teorin framkommer att kvinnor med grundläggande utbildning stannar kvar i skärgården, medan tabell 7 och 8 visar att kvinnor med andra och tredje stadiets utbildning är en större andel än de med grundläggande utbildning.

Vad kvinnorna arbetar med ställdes som en öppen fråga, där mångsysslare uppmanades att räkna upp alla sina förvärvsmöjligheter (se tabell 9). Majoriteten av de som har besvarat frågan arbetar inom vård och omsorg. Även hotell, restaurang och turism sysselsätter många i skärgården, följt av småbarnsfostran och utbildning. Det här stämmer överens med teorin, vilket kan ses bland annat i kapitel 3.3.

Ett tillförlitlighetsproblem uppstår då ca 59 % av de som påstår sig alltid ha bott i skärgården även säger att de har en tredje stadiets utbildning. Det förblir oklart om de här respondenterna tillfälligt bott någon annanstans men ändå varit mantalsskrivna i skärgården eller om de har pendlat till sin utbildning. Eventuellt har begreppet ”alltid bott” tolkats olika.

Tabell 9. Alltid bott och inflyttarna, förekomsten av mångsyssleri.

	Antal	Procent
Mångsysslare	34	43,0 %
Ej mångsysslare	36	45,6 %
Missing	9	11,4 %
Total	79	100 %

Tabell 9 framställer förekomsten av mångsyssleri i skärgården bland med de som alltid bott i skärgården och inflyttarna. Frågan var kvalitativ och möjliggjorde att respondenterna fritt fick besvara den. Den var inte obligatorisk, vilket medförde att ca 11 % av respondenterna inte besvarade frågan. Den ställdes för att utreda förekomsten av mångsyssleri bland de respondenter som idag bor i skärgården. Tabellen visar att fördelningen mellan mångsyssleri och icke-mångsyssleri är jämn.

Tabell 10. Alltid bott och inflyttarna, nödvändigt gällande utbildning på den ö/ort respondenten bor på.

	Responses		Percent of Cases
	N	Percent	
Småbarnsfostran	37	23,1%	46,8%
Grundläggande utbildning åk 1-6	47	29,4%	59,5%
Grundläggande utbildning åk 7-9	43	26,9%	54,4%
Total	160	100,0%	202,5%

I tabell 10 framställs de tre mest nödvändiga alternativen gällande utbildning för alltid bott och inflyttarna. Respondenterna har haft möjlighet att välja flera alternativ och den fullständiga frekvenstabellen finns i bilaga 5. Tabellen visar att ca 60 % av respondenterna anser att årskurs 1–6 är den mest nödvändiga utbildningen på den ö de bor på. Därefter kommer årskurs 7–9 vilket ca 54 % av respondenterna valt, följt av småbarnsfostran med ca 47 %.

I bilaga 6 framställs en mer omfattande korstabell där följande frågor korsats: respondenternas ålder, om de har barn och vad de anser vara nödvändigt gällande utbildning på ön de bor på. Ett fåtal i åldrarna 45–65 har sagt att andra och tredje stadiets utbildning är nödvändigt för dem. Det här indikerar på att frågan gällande nödvändig utbildning bland de respondenter som är 45–65 års ålder och bor i skärgården har besvarats utifrån önsknings. Att upprätthålla högre utbildningar i skärgården skulle vara väldigt utmanande. Tabellen visar att 20–44 åringar upplever att andra och tredje stadiets utbildning inte skulle vara nödvändigt för dem på den ö de bor på.

Det finns inte ett samband mellan svaren om man har barn och vilka utbildningsmöjligheter man anser vara nödvändiga. Flera respondenter som inte har barn eller som har vuxna barn tycker ändå att småbarnsfostran och grundläggande utbildning är nödvändigt för dem.

Tabell 11. Alltid bott och inflyttarna, nödvändigt gällande hälso- och sjukvård på den ö/ort respondenten bor på.

	Responses		Percent of Cases
	N	Percent	
Jourverksamhet dygnet runt	30	16,0%	38,0%
Primärsjukvård alla vardagar, kontorstim	41	21,9%	51,9%
Äldreomsorg	47	25,1%	59,5%
Total	187	100,0%	236,7%

Tabell 11 visar de tre alternativ som anses vara mest nödvändigt gällande hälso- och sjukvård på den ö/ort respondenterna bor på. Den fullständiga frekvenstabellen finns som bilaga 7.

Av de som bor i skärgården anser ca 60 % att äldreomsorg är mest nödvändigt. Primärsjukvård alla vardagar kl. 8-16 ser ca 52 % som nödvändigt. Därefter kommer jourverksamheten dygnet runt med 38 %.

Tabell 12. Alltid bott och inflyttarna, nödvändigt gällande serviceutbudet på den ö/ort respondenten bor på.

	Responses		Percent of Cases
	N	Percent	
Apotekstjänst kopplat till livsmedelsaffär	40	13,9%	50,6%
Post	49	17,0%	62,0%
Posttjänster kopplade till livsmedelsaffär	35	12,2%	44,3%
Total	288	100,0%	364,6%

Frågan gällande vilket serviceutbud som är nödvändigt för respondenterna på den ö/ort de bor på, presenteras i tabell 12 (se fullständig tabell i bilaga 8). Tabellen visar de tre serviceutbud som anses vara de mest nödvändiga för de som alltid bott och inflyttarna. Från tabellen framgår det att 62 % av respondenterna anser att posten är mest nödvändigt. Även posttjänster kopplade till livsmedelsaffär anses vara viktigt. Det här indikerar på att det är viktigt för skärgårdsborna att få posten levererad till den ö de bor på. Ungefär hälften av respondenterna tycker att alternativet apotekstjänster kopplade till livsmedelsaffären även är nödvändigt.

Fastän det bland de tre mest nödvändiga alternativen inte finns enbart livsmedelsaffär, kan det antas att det för respondenterna varit självklart att det finns en livsmedelsaffär om övriga tjänster är kopplade till den. En del respondenter kan eventuellt ha tänkt att de inte är i behov av en livsmedelsaffär på just den ö de bor på, utan att det räcker att det finns på en närlägen ö. Vissa respondenter har valt alternativet ”Inget av dessa alternativ”, vilket kan betyda att de antingen missuppfattat frågan eller att de utträttat sina ärenden på fastlandet.

Tabell 13. Alltid bott och inflyttarna, nödvändigt gällande kultur och fritid på den ö/ort respondenten bor på.

	Responses		Percent of Cases
	N	Percent	
Litet utbud av fritidsaktiviteter	36	10,0%	45,6%
Bibliotek	47	13,1%	59,5%
Möjlighet till föreningsverksamhet	62	17,3%	78,5%
En restaurang, café, året om öppet	38	10,6%	48,1%
Total	359	100,0%	454,4%

I tabell 13 (se fullständiga tabellen bilaga 9) visas de fyra mest nödvändiga alternativen gällande kultur och fritid. Möjlighet till föreningsverksamhet anses vara det mest nödvändiga då ca 80 % av respondenterna har valt detta alternativ, vilket även medför ett positivt samband med teorin i kapitel 3.4.5. Det följande respondenterna anser vara nödvändigt är bibliotek, vilket valdes av ca 60 % respondenter. En restaurang och café året om öppet och litet utbud av fritidsaktiviteter upplevs vara ungefär lika nödvändigt.

I tabellen i bilaga 10, har nödvändigt gällande kultur och fritid korsats med ålder. De likheter som förekommer enligt ålderskategorierna är att över hälften av respondenterna anser att både bibliotek och möjlighet till föreningsverksamhet är nödvändigt. De olikheter som bl.a. förekommer är att 20–24 och 45–54 åringar anser att möjlighet att vara aktiv inom kommunalpolitiken och gym är viktigt, medan de övriga ålderskategorierna har lägre svarsprocent vid båda alternativen. En restaurang, café, året om öppet tycker över 60 % av ålderskategorierna 25–34 och 55–65 vara nödvändigt medan svarsandelen hos de övriga ålderskategorierna varit mellan ca 20–38 %.

Tabell 14. Alltid bott och inflyttarna, nödvändigt gällande övriga tjänster på den ö/ort respondenterna bor på.

	Responses		Percent of Cases
	N	Percent	
Fast bredband	39	22,7%	49,4%
Mobilt nät	71	41,3%	89,9%
Kommunal avfallshantering	62	36,0%	78,5%
Total	172	100,0%	217,7%

Frågan gällande vilka övriga tjänster som är nödvändiga på den ö respondenterna bor på presenteras i tabell 14. Majoritet av respondenterna vill ha kommunal avfallshantering och någon form av nätverksuppkoppling. Till frågan fanns även alternativet ”Inget av dessa”, vilket ingen av respondenterna valt.

Tabell 15. Alltid bott och inflyttarna, fördelningen av året runt boende på ön respondenten bor på.

		Migrationsrörelse		Total
		Har alltid bott	Flyttat till	
Året runt boende på ön	<10	9,1%	5,5%	6,5%
	10-50	13,6%	18,2%	16,9%
	50-100	18,2%	20,0%	19,5%
	100-500	13,6%	40,0%	32,5%
	500-1000	27,3%	5,5%	11,7%
	>1000	18,2%	10,9%	13,0%
Total		100,0%	100,0%	100,0%

För att bibehålla anonymiteten frågades det inte direkt av respondenterna var de bor. Istället fick de som alltid bott och inflyttarna svara på hur många året runt boende det finns på ön de bor på. Frågan ställdes dels för att se ifall det fanns en ordentlig spridning bland respondenterna och dels för att serviceutbudet varierar stort beroende på hur många invånare det finns på ön. Två respondenter har inte besvarat frågan. Tabell 15 visar att spridningen av de olika alternativen varit bra, vilket önskades. Lite på 30 % bor på en ö med 100 – 500 invånare, följt av nästan 20 % som bor på en ö med 50 – 100 invånare. Under 7 % av respondenterna bor på en ö där invånarantalet är under 10.

Med tanke på frågorna gällande nödvändiga tjänster på ön respondenten bor på (se tabell 5, 10–14), stämmer tabellen ovan bra överens med dem, då största delen av respondenterna bor på öar med många året runt boende. Över hälften av respondenterna bor på öar med fler än 100 invånare.

Tabell 16. Inflyttarna, storlek på staden före flytt med året runt boende på ön respondenten bor på.

		Året runt boende på ön						Total
		<10	10-50	50-100	100-500	500-1000	>1000	
Stad före flytt	Glesbygd		40,0%	20,0%	40,0%			100,0%
	Liten stad			25,0%	75,0%			100,0%
	Medelstor stad	8,3%	16,7%	16,7%	33,3%	8,3%	16,7%	100,0%
	Stor stad	6,5%	16,1%	19,4%	38,7%	6,5%	12,9%	100,0%
Total		5,8%	17,3%	19,2%	40,4%	5,8%	11,5%	100,0%

Stad före flytten till skärgården korsades med året runt boende på ön. Endast inflyttarna har besvarat frågan, av vilka fem inte svarat. Tabell 16 ger en överblick av hurdana öar respondenterna flyttat till utgående från boendeort före flytten. Utifrån tabellen ses att de respondenter som är från glesbygden eller från en liten stad främst bor på mindre öar. De från en medelstor stad och stor stad har större spridning.

Ungefär 40 % av inflyttarna flyttade till en ö med 100-500 året runt boende och ca 20 % till en ö med 50-100 året runt boende. Fördelningen mellan medelstor stad och stor stad är liknande. De som kommer från ställen med mindre befolkning har koncentrerat sig till mindre öar.

I tabellen i bilaga 11 ses att bland de respondenter som flyttat till skärgården var ca 60 % från en stor stad, ca 23 % från en medelstor stad, ca 10 % från glesbygden och 7,7 % från en liten stad.

Tabell 17. Utflyttarna, civilstånd vid flytt med nuvarande civilstånd.

		Civilstånd			Total
		Singel	Parförhållande, samboende	Parförhållande, särboende	
Civilstånd vid flytt	Singel	24,1%	41,4%	6,9%	72,4%
	Parförhållande, samboende		13,8%		13,8%
	Parförhållande, särboende	3,4%	10,3%		13,8%
Total		27,6%	65,5%	6,9%	100,0%

Relationer och kärleken har varit faktorer som har påverkat kvinnors val av levnadsort (se kapitel 3.4.6). Av inflyttarna ställdes därför frågan gällande nuvarande civilstånd och vad det var då de flyttat från skärgården. En jämförelse gjordes som kan ses i tabell 17. Av 32 respondenter fattas tre svar. Över 70 % av kvinnorna var singlar då de flyttade från skärgården, medan endast lite under 30 % var det vid besvarande av enkäten. Majoriteten av de kvinnor som flyttat från skärgården bor nu tillsammans med sin partner. Alternativet ”änka”, som fanns med i enkäten, har inte valts av någon.

Tabell 18. Inflyttarna, civilstånd vid flytt med nuvarande civilstånd.

		Civilstånd				Total
		Singel	Parförhållande, samboende	Parförhållande, särboende	Änka	
Civilstånd vid flytt till skärgården	Singel		17,3%	1,9%	1,9%	21,2%
	Parförhållande, samboende	1,9%	55,8%	13,5%		71,2%
	Parförhållande, särboende	1,9%	5,8%			7,7%
Total		3,8%	78,8%	15,4%	1,9%	100,0%

Precis som för de utflyttade, frågades det av inflyttarna både nuvarande civilstånd och civilståndet då de flyttade (se tabell 18). Fem respondenter har inte svarat på frågan. Vid

flytten var lite på 20 % av kvinnorna singlar, medan lite under 4 % var det då de svarat på enkäten. Runt 80 % av kvinnorna levde alltså i ett förhållande då de flyttade, antingen som sambon eller särbon, medan motsvarande för nuvarande civilstånd är ca 94 %. Fler lever i ett särboförhållande nu än då de flyttade. Ingen var änka vid flytten, medan ca 2 % var änkor vid besvarandet av enkäten.

Tabell 19. Alltid bott, faktorer som haft inverkan på att de alltid bott i skärgården.

	Responses		Percent of Cases
	N	Percent	
Har arbete på orten	13	13,0%	59,1%
Möjlighet till att pendla till studier/arbete	5	5,0%	22,7%
Partnern har arbete i skärgården	6	6,0%	27,3%
Nära till släkt och vänner	11	11,0%	50,0%
Miljön	16	16,0%	72,7%
Trygghet	15	15,0%	68,2%
Bra boendemöjligheter	9	9,0%	40,9%
Äger/har ärvt egen mark	13	13,0%	59,1%
Serviceutbudet	1	1,0%	4,5%
Fritidsaktiviteter	2	2,0%	9,1%
Förbindelsemöjligheter	9	9,0%	40,9%
Total	100	100,0%	454,5%

För de som alltid bott i skärgården var det relevant att reda ut vilka faktorer som fått dem att alltid bo där (se tabell 19). Även denna fråga var en flervalfråga, d.v.s. respondenterna har kunnat välja flera alternativ. Den viktigaste faktorn är miljön, eftersom över 70 % av de som svarat på frågan har valt detta alternativ. Nära kopplat till miljön är känslan av personlig trygghet, där lite under 70 % av respondenterna sett det som viktigt. Resultatet kan kopplas till kapitel 3.4.1, där miljöns betydelse diskuteras. Andra faktorer som haft en stor inverkan är att respondenterna har arbete på orten, att de äger eller har ärvt mark och att de har nära till släkt och vänner. Mindre viktiga faktorer har varit serviceutbudet på ön och möjligheter till fritidsaktiviteter.

Tabell 20. Inflyttarna: orsaker till flytten, 1=hade ingen inverkan alls, 5=hade väldigt stor inverkan.

		Var arbetslös och fick arbete i skärgården	Bytte arbetsplats	Pensionering	Avslutade studier och flyttade tillbaka till hemorten	Ville återvända till hemorten	Medföljare, t.ex. partnern fick arbete	Flyttade ihop med partner
N	Valid	50	51	50	49	51	50	49
	Missing	7	6	7	8	6	7	8
Mean		1,78	1,96	1,04	1,22	1,45	1,88	2,96

		Flyttade isär från partner	Ville flytta närmare släkt och vänner	För barnens bästa	Miljön	Bra boendemöjligheter	Serviceutbudet
N	Valid	49	50	51	52	50	50
	Missing	8	7	6	5	7	7
Mean		1,29	1,62	1,98	3,96	3,48	1,76

I tabell 20 ses faktorer som passar in på orsakerna till att respondenterna valde att flytta till skärgården. I raden ”valid” kan avläsas hur många respondenter som valt svarsalternativet och ”mean” står för medeltalet. Den faktorn som har haft störst inverkan är miljön, följt av bra boendemöjligheter och att kvinnorna flyttat ihop med sin partner. En koppling kan ses med tabell 18, eftersom antal respondenter som har ett parförhållande ökat efter flytten till skärgården. För kvinnorna som flyttat till skärgården är alltså familjen och en trygg levnadsmiljö viktigt vid val av levnadsort.

I bilaga 12, tas samma fråga upp regionvis. De största skillnaderna skärgårdarna emellan gällande inflyttningsfaktorer är ihopflyttande med partner, isärflyttande från partner, för barnens bästa och serviceutbudet. Påbörjandet av samboende har haft större inverkan bland de som flyttat till Åbolands skärgård. Isärflyttandet har haft en liten inverkan bland inflyttarna i Åbolands skärgård, medan det inte alls haft en inverkan på inflyttningen till Stockholms skärgård.

Bland inflyttarna i Ålands skärgård har barnen haft en liten inverkan på inflyttningen till skärgården medan det i den åboländska skärgården haft väldigt liten inverkan. Serviceutbudet har haft en liten inverkan på inflyttarna i Åbolands skärgård, medan det för inflyttarna i Stockholms skärgård nästan inte haft någon inverkan alls.

Alternativet ”Bra boendemöjligheter” kan ha tolkats olika, vilket påverkar tillförlitligheten. En del kan ha tänkt att det står för lättillgängliga bostäder medan andra kan ha förknippat det med miljön. En möjlighet kan även vara att partnern kvinnan flyttat ihop med redan haft ett boende i skärgården, vilket gjort att boendemöjligheterna automatiskt varit bra.

Tabell 21. Alltid bott och inflyttarna: ställningstagande med tanke på den ö/ort respondenten bor på, 1= helt av annan åsikt, 5=helt av samma åsikt.

		Bra möjligheter till syssel- sättning, arbete	Stort service- utbud	Bra social service	Lättill- gängliga sjukvårds- tjänster	Gynnsam levnadsmiljö	Lättill- gängliga bostäder
Alltid bott	Valid	22	22	21	22	22	22
	Missing	0	0	1	0	0	0
Mean		2,95	2,5	2,9	2,64	4,32	2,55
Inflyttade	Valid	55	55	55	55	55	53
	Missing	2	2	2	2	2	4
Mean		2,87	2,53	2,84	2,75	4,24	2,85
		Stor personlig trygghet	Enkelt att upprätthålla ett socialt liv	Mång- sidigt kultur- utbud	Goda möjlig- heter till fritids- aktiviteter	Fungerande nätverks- uppkoppling	
Alltid bott	Valid	22	22	21	21	22	
	Missing	0	0	1	1	0	
Mean		4,27	3,59	2,67	3,05	3,68	
Inflyttade	Valid	55	55	55	55	55	
	Missing	2	2	2	2	2	
Mean		4,49	3,55	2,62	3,25	4,11	

Tabell 21 åskådliggör hur alltid bott och inflyttarna upplever situationen i skärgården genom att ta ställning till olika påståenden. De medeltal som är kring tre innebär att man inte kan säga. Vid jämförelse av medeltalen visar det sig att alltid bott och inflyttarna har liknande medeltal. De fyra påståenden som fått högsta medeltal är samma för båda grupperna. Respondenterna anser att de i skärgården har en stor personlig trygghet, att levnadsmiljön är gynnsam, nätverksuppkopplingen är fungerande och det är lätt att upprätthålla ett socialt liv. Ett positivt samband kan ses mellan tabell 19, 20 och 21. För de som bor i skärgården är miljön och tryggheten viktiga, liksom sociala relationer vid valet av levnadsort.

Däremot tycker respondenterna att kulturutbudet, serviceutbudet och sjukvårdstjänsterna inte är tillräckliga. Det här korrelerar med tabell 15, eftersom majoriteten av respondenterna bor på en ö med 100-500 invånare. Svaret gällande fungerande nätverksuppkopplingar stämmer inte överens med kapitel 3.4.4, eftersom det i teorin kommer fram att nätverksuppkopplingen borde förbättras och byggas ut i skärgården.

Bilaga 13 presenterar samma fråga, men regionvis. Det skärgårdsområdena har gemensamt är att de fyra påståenden som fått högsta medeltal är gynnsam levnadsmiljö, stor personlig trygghet, enkelt att upprätthålla ett socialt liv och fungerande nätverksuppkoppling.

Det finns en del skillnader i medeltalen mellan varje skärgårdsområde. För Åboland har de flesta påståenden ett medeltal runt tre. De största skillnaderna finns gällande bra social service, lättillgängliga bostäder, goda möjligheter till fritidsaktiviteter och fungerande

nätverksuppkoppling. Av de tre första uppräknade påståenden har Stockholms skärgård gett lägre vitsord. Gällande fungerande nätverksuppkoppling upplevs det fungera sämre i Åbolands skärgård med vitsordet 3,52 jämfört med Ålands 4,64, vilket ger en skillnad på över ett vitsord.

Tabell 22. Alltid bott, trivsel med bo kvar om 10år.

		Bo kvar om 10år		Total
		Ja	Tveksamt	
Trivsel	Väldigt bra	100,0%		100,0%
	Bra	71,4%	28,6%	100,0%
Total		90,9%	9,1%	100,0%

Kombinationen av ”Hur trivs Du på den ö Du bor på?” och ”Tror Du att Du kommer att bo kvar om 10 år?” ger en jämförelse mellan dessa två frågor (se tabell 22). Av de som svarat att de trivs väldigt bra, tror alla att de kommer att bo kvar i skärgården. Däremot tänker ca 70 % av de som svarat att de trivs bra att de kommer bo kvar, medan lite under 30 % är tveksamma om de bor kvar om 10 år. Av 22 respondenter har 9 angett motiveringen till deras svar. De som svarat ”Ja” har motiverat svaret med arbete och försörjning, trivsel och hemkänsla samt tradition och släkt. *”Så länge jag har jobb och det är möjligt för familjen så bor vi kvar”*.

Tabell 23. Inflyttarna, trivsel med bo kvar om 10år.

		Bo kvar om 10år			Total
		Ja	Tveksamt	Nej	
Trivsel	Väldigt bra	90,7%	4,7%	4,7%	100,0%
	Bra	75,0%	25,0%		100,0%
	Inte så bra		100,0%		100,0%
Total		84,9%	11,3%	3,8%	100,0%

I tabell 23 visas samma kombination av frågor som i tabell 22, men nu för inflyttarna. Av 57 respondenter har fyra inte besvarat frågan. Bland de som trivs väldigt bra tror över 90 % att de kommer att bo kvar om 10 år. Däremot har vissa respondenter svarat att de inte trivs så bra. Alla dessa är tveksamma till att de kommer bo kvar i skärgården. Även för de som svarat att de trivs bra minskar övertygelsen om att de kommer bo kvar. Den egna upplevelsen av trivsel verkar ha en viss inverkan på om kvinnorna vill bo i skärgården i framtiden. Jämfört med de som alltid bott (tabell 22), trivs inflyttarna något sämre och av dem kan en liten del tänka sig flytta bort.

Av 57 respondenter har 30 gett en motivering till svaret. Av de som svarat att de kommer att bo kvar i skärgården i framtiden var motiveringarna samma som för de som alltid bott. En motivering till att bo kvar var: *”Jag älskar lugnet och närheten till havet”*. De som svarat ”Nej” har motiverat med arbete och försörjning samt barnens skola, utbildning och skolskjuts. *”På grund av att kommunen väljer att stänga ner skola och barnomsorg på landsbygd (närmaste fastland) kommer vi att vara tvugna att flytta när dottern blir äldre - om inte bättre möjligheter för skolskjuts införs.”*

Tabell 24. Utflyttarna: orsaker till flytten, 1=hade ingen inverkan alls, 5=hade väldigt stor inverkan.

		Påbörjade studier på annan ort	Väg-förbindelserna	Bättre boende-möjligheter på fastlandet	Tillgänglighet till serviceutbud
N	Valid	28	28	28	28
	Missing	4	4	4	4
Mean		3,50	2,07	1,68	1,75

För de som flyttat från skärgården ställdes frågan gällande faktorer som passar in på orsakerna till flytten. Den fullständiga tabellen finns i bilaga 14. Totalt kunde respondenterna välja mellan 16 olika påståenden. I tabell 24 presenteras de fyra faktorer som fått högst medeltal, vilka är påbörjade studier på annan ort, vägförbindelserna, bättre boendemöjligheter på fastlandet och tillgänglighet till serviceutbud. Av 32 respondenter som fått frågan har 28 besvarat.

Tabellen i bilaga 15 reder ut utflyttarnas huvudsakliga sysselsättning före flytten, för att se ifall sysselsättningsformen har haft en betydelse. Utgående från den var majoriteten av utflyttarna studerande då de flyttade. Ett samband mellan tabellen ovan och bilaga 15 kan ses, eftersom många utflyttare varit studeranden och främsta orsaken till flytten varit påbörjandet av studier på annan ort. Ett positivt samband kan ses med kapitel 3.2, då det i teorin kommer fram att unga kvinnor flyttar från skärgården för att utbilda sig. I enkäten saknas en fråga gällande ålder då respondenterna flyttat från skärgården, vilket gör det svårt att reda ut kopplingen mellan ålder och orsakerna till utflyttningen.

I bilaga 16 jämförs samma fråga enligt skärgårdsområde. Den ojämna fördelningen av respondenterna i respektive skärgårdsområde innebär en utmaning att få ett tillförlitligt svar bland utflyttarna i Stockholms skärgård. Överlag koncentrerar sig utflyttningsfaktorerna även regionvis främst till påbörjande av studier på annan ort och vägförbindelser. De främsta skillnaderna mellan skärgårdarna är relaterade till sysselsättningen. Bland respondenterna

från den åboländska och åländska skärgården har arbetslösheten och att få arbete på annan ort haft en liten inverkan till utflyttningen. Däremot har de alternativen inte haft någon inverkan alls för respondenterna i Stockholms skärgård. För de som flyttat från Stockholms skärgård har arbetsplatsens förflyttning till fastlandet istället haft en viss inverkan.

Tabell 25. Utflyttarna: jämförelse av ön respondenten flyttade från med nuvarande boningsort, 1=blev mycket sämre, 5= blev mycket bättre.

		Möjlighet till sysselsättning, arbete	Service utbudet	Tillgänglighet till social service	Tillgänglighet till sjukvårdstjänster	Levnadsmiljön	Boende möjligheter
Utflyttade	Valid	29	29	29	29	28	29
	Missing	3	3	3	3	4	3
Mean		4,07	4,52	4,1	4,38	2,64	3,31
		Personliga tryggheten	Möjlighet att upprätthålla ett socialt liv	Kulturutbudet	Möjlighet till fritidsaktiviteter	Nätverksuppkoppling	
Utflyttade	Valid	29	29	29	29	29	
	Missing	3	3	3	3	3	
Mean		2,41	3,79	4,52	4,34	3,41	

Tabell 25 visar vad som blivit sämre i och med flytten från skärgården, men även vad som blivit bättre. Det som inte har förändrats vid flytten är boendemöjligheterna och nätverksuppkopplingen. Det som har förändrats och blivit delvis sämre vid flytten är levnadsmiljön och den personliga tryggheten. Det här innebär att utflyttarna upplever att dessa två faktorer varit bättre i skärgården, vilket även kan ses i tabell 21, där inflyttarna och de som alltid bott anser att dessa faktorer är av stor betydelse. Samma gäller kulturutbudet, serviceutbudet och sjukvårdstjänsterna, som inflyttarna anser vara otillräckliga, men som för utflyttarnas del blivit mycket bättre i och med flytten.

I bilaga 17 presenteras samma fråga som en jämförelse mellan regionerna. Tabellen visar att för de respondenter som flyttat från Stockholms skärgård har levnadsmiljön delvis blivit sämre, jämfört med de två andra skärgårdsområdena där det nästan inte förändrats alls. Nätverksuppkopplingen är en annan faktor som visar tydliga skillnader vid jämförelse av skärgårdsområdena. De som flyttat från den åländska skärgården anser att nätverksuppkopplingen blivit något sämre, medan de andra skärgårdarna visar att uppkopplingen delvis blivit bättre.

Tabell 26. Utflyttarna: faktorer som skulle påverka en möjlig flytt tillbaka till skärgården.

	Responses		Percent of Cases
	N	Percent	
Kommunala serviceutbudet skulle fylla dina behov	12	11,4%	41,4%
Förbättring av social- och hälsovårdstjänster	7	6,7%	24,1%
Ökat serviceutbud av vardagliga tjänster	8	7,6%	27,6%
Ökade arbetsmöjligheter i skärgården	18	17,1%	62,1%
Vänner och släkt	16	15,2%	55,2%
Ökad inflyttning till ön	4	3,8%	13,8%
Tillgänglig mark/tillgängliga bostäder	4	3,8%	13,8%
Möjligheter till hyresbostäder	2	1,9%	6,9%
Den egna hälsa	6	5,7%	20,7%
Förbättring av färjetrafiken	15	14,3%	51,7%
Inga orsaker, kommer inte att flytta	4	3,8%	13,8%
Andra orsaker	9	8,6%	31,0%
Total	105	100,0%	362,1%

Frågan ”Vilken/vilka faktorer skulle få Dig att flytta tillbaka till skärgården?” ställdes för att få svar på vad som behöver utvecklas i skärgården. Tre av 32 utflyttare har inte svarat på fråga. I tabell 26 ses att den främsta faktorn som skulle få utflyttade att återvända till skärgården är ökade arbetsmöjligheter i skärgården. Det här följs av alternativen vänner och släkt, förbättring av färjetrafiken och att det kommunala serviceutbudet skulle fylla respondentens behov. Faktorer som inte skulle ha så stor inverkan är tillgänglig mark/tillgängliga bostäder, ökad inflyttning till ön och möjligheter till hyresbostäder. Ungefär 14 % av respondenterna har svarat att de aldrig kommer flytta tillbaka till skärgården.

Tabell 27. Utflyttarna, år sedan flytt från skärgården med eventuell flytt till skärgården inom 10 år.

		Framtida flytt om 10år			Total
		Ja	Tveksamt	Nej	
År sedan flytten från skärgården	<1år	3,4%	3,4%		6,9%
	1-5år	6,9%	6,9%		13,8%
	6-10år	10,3%	17,2%		27,6%
	>10år	10,3%	31,0%	10,3%	51,7%
Total		31,0%	58,6%	10,3%	100,0%

Tabell 27 gäller för utflyttarna och jämför frågorna ”Hur länge sedan är det Du flyttade bort från skärgården?” och ”Tror Du att Du kommer att flytta tillbaka till skärgården i framtiden/om 10 år?”. Av 32 respondenter har tre inte svarat på frågan. Gällande den första frågan har ca hälften av respondenterna flyttat för över tio år sedan, medan lite under 30 % har flyttat för 6–10 år sedan. Resten av respondenterna har flyttat för under 6 år sedan, med endast 7 % har flyttat under det senaste året. Överlag är respondenterna tveksamma till att flytta tillbaka till skärgården, då ca 60 % valt detta svarsalternativ. Lite på 30 % tror att de kommer flytta tillbaka.

Genom att korsa frågorna fås en översikt om en möjlig framtida flytt tillbaka till skärgården påverkas av hur länge det är sedan respondenterna flyttat. Alla de som flyttat för under 10 år sedan ser en flytt tillbaka till skärgården som en möjlighet, även om många är tveksamma. Bland de som flyttat för över 10 år sedan har en femtedel svarat att de inte tror att de kommer flytta tillbaka till skärgården längre. Majoriteten är ändå tveksamma. Över 10 år sedan flytt verkar alltså vara en kritisk punkt gällande återvändo till skärgården.

Av 32 respondenter har 17 motiverat sitt svar. De som svarat ”Ja” har motiverat med arbete och familjerelationer. ”*Jag har längtat hem sen jag for. (...) Att behöva bo där du jobbar bör inte behöva vara nödvändigt med dagens teknik. Kan folk jobba från Kina kan väl jag jobba från skärgården. Om jag bara får den tekniska möjligheten.*” De som är tveksamma ger motiveringar gällande familjerelationer/beror på partnern, arbete och möjlighet till distansarbete eller pensionering. ”*Beror på min partner och jobbmöjligheter.*” De som svarat ”Nej” har gjort det p.g.a. partnern och att möjligheten till att upprätthålla distansarbetet inte skulle vara möjligt. ”*Jag bor i Stockholm och har mitt liv här, att flytta ändå ut till Kumlinge skulle innebära ett för långt steg för att kunna ha kvar jobb etc ens på distans.*”

Tabell 28. Alltid bott och inflyttarna: faktorer som skulle påverka respondenterna att flytta från skärgården.

	Responses		Percent of	Percent of
	Alltid bott	Inflyttad	Cases	Cases
			Alltid bott	Inflyttad
Kommunal service skulle försämrats	9,7%	10,9%	40,9%	41,5%
Barnens utbildningsmöjligheter	7,5%	5,4%	31,8%	20,8%
Förminskning eller total avsaknad av social- och hälsovårdstjänster	11,8%	11,4%	50,0%	43,4%
Avsaknad av apotek	1,1%	2,5%	4,5%	9,4%
Avsaknad av livsmedelsaffär eller försämrade öppethållningstider	10,8%	9,9%	45,5%	37,7%
Försämring av de offentliga trafikförbindelserna	14,0%	10,4%	59,1%	39,6%
Avsaknad av arbetsplatser, plötslig arbetslöshet	15,1%	9,4%	63,6%	35,8%
Arbetsplatsen flyttas	2,2%	2,0%	9,1%	7,5%
Partnern förlorar arbetet/partnerns arbete förflyttas	4,3%	6,4%	18,2%	24,5%
Ekonomiska orsaker	7,5%	10,9%	31,8%	41,5%
Kraftig utflyttning från orten	3,2%	1,5%	13,6%	5,7%
Vänner/släkt flyttar bort	3,2%	1,5%	13,6%	5,7%
Den egna hälsan	5,4%	11,9%	22,7%	45,3%
Inga orsaker, kommer inte att flytta	3,2%	3,0%	13,6%	11,3%
Andra orsaker	1,1%	3,0%	4,5%	11,3%
Total	100,0%	100,0%	422,7%	381,1%

För de som alltid bott i skärgården och de som flyttat till skärgården ställdes frågan ”Vilken/vilka faktorer skulle få dig att flytta bort från skärgården?” för att indirekt få svar på vad som krävs för att kvinnor ska vilja bo kvar i skärgården (se tabell 28). Fyra av inflyttarna har inte svarat på frågan. För de som alltid bott i skärgården är avsaknad av arbetsplatser, en försämring av de offentliga trafikförbindelserna och förminskning eller total avsaknad av social- och hälsovårdstjänster de faktorer som väger tyngst för en eventuell utflytt. Motsvarande faktorer för inflyttarna är den egna hälsan, förminskning eller total avsaknad av social- och hälsovårdstjänster samt ekonomiska orsaker. Faktorer som däremot inte har så stor inverkan för de som alltid bott är avsaknad av apotek, arbetsplatsen flyttas och utflyttning från orten. För inflyttarna är motsvarande en kraftig utflyttning från orten, vänner och släkt skulle flytta bort eller att arbetsplatsen skulle flyttas. Lite på 13 % av de som alltid bott skulle aldrig flytta från skärgården, jämfört med inflyttarnas ca 11 %.

I bilaga 18, 19 och 20 jämförs samma frågor som finns i tabell 19, 26 och 28, men enligt skärgårdsområde. Ett samband som kan ses skärgårdsområdena emellan, är att offentliga trafikförbindelserna har betydelse för skärgårdsborna och att en försämring av dem kan medföra en möjlig flytt från skärgården. På motsvarande sätt kunde en förbättring av färjetrafiken få utflyttarna från Åbolands och Ålands skärgård att återvända.

Förutom förbindelserna, tyder bilaga 18, 19 och 20 även på att faktorer kring arbete och sysselsättningsmöjligheter har betydelse. Arbete har varit en faktor som möjliggjort ett oavbrutet boende i alla skärgårdar och vid försämring av arbetsmöjligheter skulle det speciellt påverka respondenter i Åbolands och Ålands skärgård. Bland de som flyttat från skärgården upplevs att ökade arbetsmöjligheter skulle möjliggöra en återvändo till skärgården.

Överlag har enkäten fungerat bra. Sista frågan var en feedbacks-frågan, där respondenterna fick ge kommentarer. Sammanlagt 51 av 111 svar har varit positiv feedback. De respondenter som varit nöjda har tyckt att längden på enkäten varit bra. Frågorna har varit lättförståeliga och respondenterna har inte heller saknat någon fråga. Mest nöjda med sina frågor har inflyttarna varit, då ca 52 % av dem gett positiv feedback. Minst nöjda var utflyttarna med endast 34 % som gett positiv feedback. Bland med svaren på feedbacks-frågan fanns 14 ofullständiga svar, där respondenterna endast har fyllt i t.ex. en punkt för att kunna lämna in hela enkäten.

Följande kategori vid innehållsanalysen gällande feedbacks-frågan, var de som varit tveksamma om de förstätt enkäten rätt. Tolv respondenter har svarat att de inte är säkra om de tänkt rätt då de fyllt i enkäten eller om de förstätt alla frågor. Några kommentarer har varit: *"Vissa frågeställningar lite svåra att tolka, men huvudsakligen relevanta frågor."* och *"Jag blev osäker på vad som räknades som fast vägförbindelse."*

Sammanlagt 25 respondenter har tyckt att det varit problem med frågorna och/eller svarsalternativen. Några kommentarer handlade om att enkäten inte varit ändamålsenlig för studeranden, medan andra tyckte att frågorna varit omoderna och att de kunde ha varit mera framåtsträvande. En del har saknat frågor i enkäten, t.ex. *"Svårt att få in mitt dubbla boende i enkäten"*, *"Tyckte det var synd att jag inte kunde svara att jag både har flyttat till och från skärgården. Ni hade kunnat få veta både vad det var som fick mig att flytta dit och varför jag valde att lämna."* och *"Jag saknade t.ex. Ångrar du att du flyttade? Det gjorde jag inte."*

En del av respondenterna hade önskat en mera kvalitativ enkät, eftersom de hade velat skriva ut motiveringar och förklaringar till sina svar. Dessutom hade de velat ge förslag på

framtidsvisioner. Inför den kommande enkäten i höst kan det alltså övervägas att göra den mer kvalitativ.

Ett problem som märktes gällande svarsalternativen var att en del ord eventuellt har missförstått av de som kommer från Sverige. Det här märktes t.ex. vid frågan om hur man bor, där över 27 % av de som kommer från Stockholm har svarat att de bor i stuga jämfört med att ingen från Åboland eller Åland har valt det alternativet (se bilaga 21). Tanken väcks då att ordet ”stuga” kanske missuppfattats av de som kommer från Stockholm. Dessutom har även över 27 % av de från Stockholms skärgård valt alternativet ”Annat, vad?” och svarat ”villa”, vilket då inte varit ett av svarsalternativen. Endast ca 33 % av dem har svarat att de bor i egnahemshus, där det kan tolkas att ”villa” innebär egnahemshus för dem. Ordvalen bör alltså vara sådana att de passar för respektive skärgårdsområde.

Sammanfattningsvis framkommer det att den kommunala servicen, färjetrafiken, arbetsplatserna samt hälso- och sjukvården behöver upprätthållas för att minska utflyttningen och öka inflyttningen. Respondenterna ser som nödvändigt att småbarnsfostran, skolor samt apoteks- och posttjänster finns kvar i skärgården för att kunna bo där. De är även beroende av fungerande färjeförbindelser och för utflyttarna har vägförbindelserna varit en övervägande orsak då de lämnat skärgården. Många utflyttare skulle kunna tänka sig att flytta tillbaka om förbindelserna blev bättre, men även om arbetsmöjligheterna skulle förbättras. För de som bor i skärgården är arbetet också viktigt och många bor kvar för att de kan arbeta och upprätthålla sin ekonomi. Nära kopplat till arbetet ligger fungerande nätverksuppkoppling, då det finns möjligheter till att arbeta på distans. Bevarandet av äldreomsorgen i skärgården är viktigt både för den åldrande befolkningen, men även för att det sysselsätter många kvinnor. Många skulle också flytta från skärgården om hälso- och sjukvårdstjänsterna försämrades. Utöver detta ses miljön, tryggheten och föreningsverksamheten som mycket viktiga för att bo i skärgården.

4.2 Fokusgrupp

I det här arbetet användes fokusgruppsintervjuer som en av de kvalitativa forskningsmetoderna. En fokusgrupp består av en samling människor som under en begränsad tid diskuterar ett på förhand bestämt ämne, där av ordet fokus. Ämnet ska på något sätt beröra alla i gruppen och diskussionen leds av en samtalsledare. Personerna i fokusgruppen ska diskutera fritt men samtalet inleds av samtalsledaren, som också vid behov kan inflika nya aspekter i ämnet för att hålla diskussionen igång. I praktiken innebär en

fokusgruppintervju att det utifrån en intervjuguide leds en diskussion mellan en lämplig grupp människor som på förhand har rekryterats. Diskussionen spelas in för att sedan skrivas ut och analyseras. Fokusgrupper används för att samla in data i forskningsändamål och ska inte blandas ihop med andra former av gruppdiskussioner. (Larsson, Lilja, & Mannheimer, 2005, 170).

Utvecklingen inom kommunikationsteknik har skapat nya möjligheter att föra dialog med intervjupersoner i fokusgrupper via internet. Om den sociala interaktionen på nätet passar till projektet kan den virtuella fokusgruppen fungera som en snabb och bekväm form av fokusgrupp som kan samla personer som av olika skäl är svåra att föra samman fysiskt. (Halkier, 2010, 62–65). I det här arbetet användes metoden virtuell fokusgrupp enbart som testintervju, vilket var lyckat. Testintervjun gjordes innan första fokusgruppstillfället med två kvinnor, en som bor och en som har flyttat bort från skärgården. Detta gjordes för att utvärdera och bedöma frågornas relevans i intervjuguiden och ge skribenterna erfarenhet av att hålla en fokusgruppsintervju.

4.2.1 Val av respondenter

Innan ett fokusgruppsprojekt inleds måste frågan om det är en för syftet och målet passande metod ställas. Enligt Wibeck (2010, 49-50) finns det egentligen ingen metod som är fel, däremot kan olika metoder vara mer eller mindre lämpliga, beroende på vilken typ av data man är ute efter. Hon skriver att såväl fokusgruppintervjuer som individuella intervjuer är lämpliga metoder att använda då målet är att ta fram enkäter inför större studier. Med hjälp av materialet som erhålls kan man utforma passande och relevanta frågor. Att samla en grupp människor till en viss plats och en viss tidpunkt kan dock ibland vara svårt.

Rekrytering av deltagare till fokusgrupperna kan enligt Wibeck (2010, 80-81) utföras på flera olika sätt med målet att hitta personer som passar för just det ämne som ska diskuteras. Trots god planering kan bortfall förekomma, vilket också erfors vid de aktuella fokusgrupperna. På en av öarna föll två respondenter bort, en på grund av glömska och den andra på grund av sjukdom. På en annan av öarna föll också två respondenter bort, även där den ena på grund av glömska och den andra på grund av förhinder. Redan existerande grupper kontaktades, som hittades via Facebook och Folkhälsan. Hjälptogs även emot av kända kontaktpersoner och genom att annonsera på sociala medier och i en lokal lanthandel. Risken med en grupp är alltid att någon faller bort, varför det är viktigt att bjuda in fler personer än minimiantalet.

Sammansättningen av fokusgruppen väljs utifrån frågorna som ska besvaras. Viktigt är att gruppen inte är för stor så att alla deltagare kan vara aktiva, få uppmärksamhet och kunna ha ögonkontakt med varandra. Det optimala antalet deltagare är enligt Wibeck (2010, 55, 61) 4 - 6 personer, men i övrig litteratur hittas även rekommendationer om så många som fem till tolv personer. De tre fokusgrupperna i det här arbetet bestod av sju kvinnor från Åbolands skärgård, fyra kvinnor från Ålands skärgård och två från Stockholms skärgård. Kvinnorna var mellan 20 och 65 år, med undantag av en deltagare som var 19 år och en som var 67 år. Dessa tilläts vara med dels på grund av deras stora intresse och dels för att de ansågs kunna tillföra relevant information. Det kan konstateras att diskussionen i gruppen med fyra respondenter fungerade bäst. Samtalsledarna kunde då ta en mer passiv roll och behövde inte styra över diskussionens riktning.

4.2.2 Utformning och genomförande

Fokusgrupprocessen innehåller fyra steg: planering, rekrytering, diskussionsledning och analys. Vid utförande av fokusgruppintervjuer är planering och förberedelser viktiga. Alla respondenter erhöll innan respektive träff och även under intervjutillfället varsitt informationsbrev (se bilaga 22). I informationsbrevet framkom information om bl.a. projektets syfte, bakgrundsfrågor, en kort beskrivning vad fokusgrupper och samtalsledare är. Dessutom togs viktiga etiska perspektiv upp. Informationsbrevet var en viktig del av intervjun eftersom det verkade inge en känsla av trygghet åt respondenterna. En samtalsledare i en fokusgrupp har en annorlunda roll än vid en individuell intervju. Vid fokusgrupper förekommer en mer omfattande form av social interaktion. Två viktiga uppgifter samtalsledaren har är att få deltagarna att prata med varandra, d.v.s. skapa förutsättningarna för social interaktion, och att hantera den sociala dynamik som utvecklas mellan dem. (Halkier, 2010, 43-49). Uppskattning kan gärna visas genom någon form av ersättning till respondenterna för deras medverkan, eftersom de uppoffrar sin tid för att delta (Wibeck, 2010, 83). Detta gjordes under fokusgruppsintervjuerna genom att respondenterna blev bjudna på fika och fick dessutom en chokladask.

Inför de strukturerade fokusgruppsessionerna utformades en intervjuguide (se bilaga 23) utifrån Wibeck (2010, 74, 83-86), innehållande öppningsfrågor, introduktionsfrågor, övergångsfrågor, nyckelfrågor och avslutande frågor. Med hjälp av öppningsfrågorna önskades att deltagarna skulle slappna av och känna samhörighet. Introduktionsfrågorna är som ordet säger en presentation av ämnet som ska diskuteras. Övergångsfrågorna ska sedan ge ett bredare perspektiv inför diskussionen av nyckelfrågorna, som är de frågor som ska

diskuteras mest ingående. När nyckelfrågorna diskuterats tillräckligt länge tas avslutningsfrågorna, för att ge möjlighet att reflektera kring det som har sagts. Avslutningsfrågorna garanterar också att ingenting viktigt har förbisetts. Målet med fokusgruppdiskussionerna är att deltagarna ska samtala så fritt som möjligt med varandra. Samtidigt ska samtalsledarna vara så passiva som möjligt, men ändå kunna lyssna aktivt. Samtalsledarna styrdes utifrån intervjuguiden, utan att vara för låsta vid den. Intervjuguiden visade sig vara mycket viktig och användbar. Den var logiskt utformad på ett sådant sätt att respondenternas berättelser och diskussioner följde den utan någon större styrning.

Fokusgruppsessionerna dokumenterades med diktafon. Även bandspelare eller videokamera kan användas, men ljudinspelning föredrogs då de som pratar distraheras mindre än om de filmas. Att efteråt transkribera, alltså skriva ner intervjun, är det bästa för att kunna göra en noggrann analys (Wibeck, 2010, 91-93). Intervjuerna har transkriberats i sin helhet. Det faktum att intervjuerna bandades verkade inte bekomma respondenterna, som snabbt glömde bort diktafonen som låg på bordet. Samtalsledarna uppmanade även muntligen gruppdeltagarna att hålla tystnadsplikten inom gruppen d.v.s. att behålla diskussionsinnehållet inom gruppen.

4.2.3 Etik och tillförlitlighet

Enligt Wibeck (2010, 139) är fokusgrupper som forskningsmetod en form av intervju där deltagarna i väldigt hög grad väljer själva vad de säger eller inte säger. Som vid all forskning är det viktigt att försäkra sig om att ingen blir kränkt. Fullständig anonymitet är svårt att utlova i en grupp människor, vilket är ett etiskt dilemma vid fokusgrupper. Det underströks vid fokusgruppstillfällena att deltagarna inte får lämna ut känsliga uppgifter om varandra. Det har värnats om deltagarnas konfidentialitet genom att deras namn bytts ut vid transkriberingen av intervjuerna. Det har utlovats noggrann hantering av erhållet material och om möjligt förstöring då det använts färdigt, förutsatt att det inte behövs för framtida bruk. Innan fokusgrupperna inleddes erhöll alla deltagare så väl skriftlig som muntlig information så att de var väl införstådda med vad undersökningen handlar om. De fick även veta att de när som helst kunde lämna sessionen om de önskade. Lyhördhet inför deltagarna iaktogs, så att de fick prata och berätta så mycket de ville. Ingen skulle känna sig pressad att delge sina åsikter eller känna att den inte bli respekterad för sina åsikter.

Etik i samband med fokusgrupper handlar enligt Halkier (2010, 60-62) om att deltagarna ska veta att de kan vara anonyma. Det innebär att identiteterna har dolts i allt skrivet bearbetat

material om fokusgrupperna och i analyserna av dem. De har också fått en försäkran om att ingen annan lyssnar på de ursprungliga ljudfilerna eller utskrifterna.

Enligt Jacobsen (2007, s. 170–172) kan en kvalitativ undersökning påverkas av så väl samtalsledare som respondenter, så kallad undersökareffekt. För att minimera den nämnda effekten och därmed öka tillförlitligheten har det skapats en likvärdig atmosfär vid alla fokusgruppsessioner. Det möjliggjorde att diskussionerna löpte utifrån deltagarnas synpunkter på ett naturligt sätt. Graden av tillförlitlighet ökar också genom att noggrann dokumentation och analys av data har utförts. Detta har gjorts genom användning av diktafon och fullständig transkribering av materialet. För att resultatet skulle vara så tillförlitligt som möjligt gjordes det en systematisk och noggrann analys.

4.2.4 Analys och resultat

Analysen av materialet från fokusgruppintervjuer kan enligt Wibeck (2010, 99-101) ske genom att göra en innehållsanalys, vilket har gjorts. Det har setts tillbaka på syftet med undersökningen som görs och vilka frågeställningar/teman som har använts i intervjuguiden. På så vis delades materialet upp i olika kategorier. Följaktligen kunde olika mönster och trender sökas. Uppdelningen gjordes genom olika färgscheman för olika teman (se figur 5).

Innehållsanalys

- Arbetsmöjligheter och fritid
- Serviceutbud
- Kommunsammanslagningar
- Genus
- Familj och sociala relationer
- Bostäder
- Trygghet
- Förbindelser

Figur 5. Innehållsanalys.

Innehållsanalysen av fokusgruppmaterial kan vara så väl horisontell som vertikal. När flera grupper har intervjuats och samma saker har diskuterats är en horisontell analys väl lämpad, vilket har använts här. Då kan ämnen som återkom i alla grupper jämföras och redovisas. (Wibeck, 2010, 108-109) Nedan följer innehållsanalysen och resultaten utifrån temaområdena i bakgrundsdelen.

“Det trodde man ju för många år sedan att - åh det kommer att flytta ut så mycket folk bara vi fick bra uppkoppling! Så gjorde det ju inte det, det var väldigt få som livnärde sig på det.”- Kvinna, 48 år

Gällande arbetsmöjligheter och fritid ansågs det från Svartsö vara rätt svårt att pendla till arbete någon annanstans, om det inte är till någon av de närbelägna öarna. Innan det fanns bredband så hoppades man att då det kom skulle det locka människor som kunde distansarbete. Så har ändå inte varit fallet. Arbete och fritid präglas av engagemang och företagsamhet. Arbete finns inom socialservice eller som egenföretagare. Också i Houtskär är det kommunal- och socialservice som i stor grad sysselsätter kvinnorna. Egenskaper som en kvinna i skärgården behöver är enligt Houtskärskvinnorna kreativitet, flexibilitet och anpassningsförmåga. Karriärmöjligheterna är små och för att öka sina chanser till att få jobb behöver man anpassa sig efter de jobb som finns. Det går inte att tänka att man kan jobba med just precis det som man helst vill. Fokusgruppskvinnorna på Föglö representerade egenföretagande arbetande på Föglö och pendlare till arbete på fasta Åland. Kvinnoarbetsplatser på Föglö finns till stor del inom den sociala sektorn, alltså barndagvård, skola och äldreomsorg. Det är möjligt att pendla till arbete och aktiviteter på fasta Åland men det tar väldigt mycket tid.

Det finns fritidsaktiviteter på Föglö, men ofta är deltagarantalet litet och exempelvis Mediskurser blir ibland inställda. Jakt är en viktig aktivitet på ön men engagerar mest män, trots försök från ett fåtal aktiva kvinnor att rekrytera fler kvinnor. Föreningslivet på Houtskär är rätt aktivt och det upplevs inte att det är brist på sysselsättning. På alla tre öar uttrycks uppskattning för naturen och lugnet som ö-livet medför. Gemensamt är också uppfattningen om att kvinnor i skärgården behöver vara flexibla, anpassningsbara, engagerade och aktiva. Den sociala sektorn och servicebranschen är arbetsplatser för en stor andel av kvinnorna men också egenföretagande utgör en viktig del av kvinnornas arbetsplatser. En avgörande förutsättning för att kunna bo i skärgården är enligt fokusgrupperna möjligheten att arbeta. Distansarbete har ännu inte fått en så stor roll som man hade hoppats på och väntat sig. Möjligheter för fritidssysselsättning och föreningsliv finns för den som vill och är engagerad. På Föglö uttrycktes ett behov av ökat integrationsarbete för att få inflyttade kvinnor att trivas och känna sig delaktiga.

“Det är nog ledsamt den här nedmonteringen av välfärdssystemet. Det liksom slår jätte hårt mot småorter. Och speciellt skärgården då som är ett sårbart samhälle nog”- Kvinna, 52 år

Service i skärgården har stor betydelse för en fungerande vardag. I Svartsö finns en lanthandel där man också kan få post- och bankservice. I tillägg till det finns där också

apoteks- och Systembolagsombud. Denna service gör att butiken kan vara öppen året runt, annars skulle den ha väldigt dålig lönsamhet under vinterhalvåret. Tandvård fås inte på ön. En läkarbåt kommer till ön varannan vecka. Det finns också barndagvård och grundskola. Det erbjuds ett visst utbud av fritidsaktiviteter, t.ex. zumba, pensionärscafé och en hembygdsförening, men att ha något intresse eller hobby utanför Svartsö är svårt. Också i Houtskär finns barndagvård och grundskola. Vad gäller sjuk- och hälsovård finns det en hälsovårdare som är anställd på 50 %, men den personen sköter inte barn- och mödrarådgivningen. Den sköts av en person som kommer från Korpo en gång varannan vecka. Tandvården har blivit bortflyttad från Houtskär till Pargas. I Föglö finns daghem, skola och åldringsvård samt hälsovårdare dagtid. Oro uttrycks för att det inte finns någon hälsovårdsberedskap dygnet runt. I Föglö finns en butik men banken har blivit indragen. Att det inte längre finns någon bank upplevs som negativt och svårt särskilt för den som är egenföretagare.

Gemensamt för alla tre öarna är att det finns basservice i form av butik, barndagvård och grundskola men endast begränsad hälsovård och ingen tandvård. I Svartsö framkommer en önskan om ökat samarbete med andra närbelägna öar, för att på så sätt vidga serviceutbudet.

“Det är helt olika förutsättningar, det går inte att jämföra. Att tänka att det ska vara lika för alla. För det är inte praktiskt och det är inte ändamålsenligt heller”- Kvinna, 52 år

Idag är kommunsammanslagningar vanligt förekommande. I Houtskär är erfarenheten av kommunsammanslagning negativ då man upplever att mycket av servicen har blivit centraliserad till Pargas. Erfarenheten är att servicenivån har sänkts och servicen är mer svårtillgänglig. I Föglö uttrycks en oro inför kommande kommunsammanslagningar då man tror att servicen i skärgården då kommer att nedprioriteras. I Stockholms skärgård diskuterades en önskan om ett ökat samarbete mellan närliggande öar.

”Jag brukar tänka när jag står och diskar och steker och tänker ”Vill jag fara ut i skogen nu?!” Nej jag vill inte, jag steker. Liksom att vi har nog väldigt traditionellt...”- Kvinna, 46 år

Gällande kvinnor och mäns roller menar vissa respondenter att det i skärgården kan vara mer jämställt än i storstaden. De visar på att kvinnorna i skärgården bör vara praktiska och kunna hugga i där behovet finns. På alla tre orter pratar de om att jaga, fiska, bygga, köra båt och annat som kan ses som “man-göra” på andra ställen. Självständigheten kommer upp som något som är ett måste, detta gäller främst personer med partners som arbetar på sjön. Företagsamhet kommer också upp som en egenskap som behövs för att klara sig.

En respondent menade att männen har större gemenskap kring de praktiska tingen. Hon menade att kvinnor kanske har ett större behov av djupare gemenskap. Även om respondenterna påvisar att de har ett intresse av snickeri och traktorer finns det ändå hinder för att bli en del av karl-gemenskapen menar en respondent. En respondent tog även upp förväntningarna som finns på söner i familjerna att de ska börja jaga, men att döttrarna inte blir lika uppmuntrade till att börja jaga. Det upplevs att det är uppdelat på aktiviteter som ordnas, männen för sig och kvinnorna för sig. Det är tydligt att det finns en viss uppdelning och att kvinnor och män har olika normer att leva upp till. Respondenterna upplevde även att det finns ett större driv hos kvinnorna som gör det lättare för dem än för männen att ta sig iväg och se världen.

”Den sociala småskaligheten, det finns både för- och nackdelar med den men just nu ser jag bara fördelar med den. Om jag går i butiken så känner jag alla eller man känner igen alla, man är aldrig ensam”- Kvinna, 19 år

Sociala relationer kan vara avgörande vid valet av bostadsort. Flera av kvinnorna som deltog i fokusgruppintervjuerna berättar om hur de kommit till skärgården med sin partner. I många fall är det partnern som är från skärgården. Flera har flyttat iväg för att studera, vilket i många fall är ett måste då inte finns gymnasium i närheten.

Att bli välkomnad när du är nyinflyttad i skärgården verkar inte vara ett problem, men att komma in i gemenskapen kan vara svårare. På alla tre orter berättas att det underlättar för dem som har någon slags anknytning till skärgården. Om det finns ett socialt nätverk kring en är det lättare att bo ute i skärgården. De som inte haft något socialt nätverk att luta sig tillbaka mot, t.ex. när barnvakt behövs, har bott en kortare period ute i skärgården och sedan flyttat iväg igen. Respondenterna visar även på en positivitet inför att välkomna nya öbor. Öarna inte har råd med annat än att välkomna och samarbeta.

På alla tre orter menar de även att det är en styrka i att umgås över generationer, att det ger en vuxenkontakt till barnen som är värdefull. Att kunna umgås med alla är en nödvändighet, det finns inte det utbudet eller valmöjligheten att det skulle gå att sålla bort. En respondent menar att de flesta människorna har något slags samband och det är väldigt lite ensamhet. Ett önskemål om bättre integrationsarbete för kvinnor med annat modersmål som flyttar till öarna kom det, en önskan om att ta tillvara på de personer som är nyinflyttade så att de får känna sig välkomna.

”Jag har en plats här och det tror jag att kan vara väldigt attraktivt också att vara en del av någonting, att inte vara en i mängden.”- Kvinna, 19 år

Bostadssituationen kommer upp på alla tre orter som något som måste förändras. Bristen på hyresbostäder gör att det blir ett stort steg för personer som funderar på att flytta till skärgården. Det är en stor satsning att köpa ett hus om du inte är säker på att du vill vara kvar för en längre period. Med fler hyresbostadsprojekt skulle en inflyttning till skärgården kunna möjliggöras bättre.

Några av respondenterna pendlar och arbetar eller studerar på annan ort. Pendlandet är något som tär på och ger inte mycket utrymme till fritid, eftersom en stor del av tiden går åt till att ta sig till eller från öarna. En av respondenterna siade om framtiden att det skulle bli mer populärt att bo på landet. Men det som en av respondenterna menar går det inte att bygga ett samhälle på att människor ska transportera sig bort för att arbeta på annat ort. Det är svårt att driva en skärgårdsö när ingen lever eller verkar där menade hon.

”Jo absolut får jag, jag vet ju att jag får hjälp. Men nog känner man sig alltid trygg när man kommer över med färjan, händer det något. Man blir inte lämnad i någon skit situation.”- Kvinna, 52 år

Att leva och bo tryggt är ett grundläggande behov. I fokusgruppintervjuer med skärgårdskvinnorna i Svartsö, Föglö och Houtskär framkommer att de upplever det tryggt att leva och bo i skärgården, där alla känner alla. Det framkommer vissa skillnader mellan de tre öarna. I Houtskär och på Föglö upplevs ökad otrygghet på grund av indragna hälsovårdstjänster. Händer det en olycka tas det kontakt med någon i närheten och alla hjälper varandra. Visst ringer man också alarmnummer 112. I Svartsö däremot beskriver man att det finns helikopterservice och sjöräddning som kommer vid behov av snabb sjukvård. Också på Svartsö hjälper man vid behov varandra, men att ringa alarmcentralen ansågs vara ett naturligt val. Det kommer även en läkarbåt varannan vecka vilket ökar tryggheten.

” (...) jag jobbar ju i stan, så jag är väldigt beroende av att trafiken fungerar som den ska. Det är ett sånt här ständigt orosmoment, att man inte vet hur och när man kan ta sig och man måste planera längre fram med övernattningar och sånt.”- Kvinna, 51 år

Betydelsen av goda trafikförbindelser året om påpekas i alla fokusgruppintervjuer. Att pendla till arbete upplevs som svårt, om inte rent omöjligt på grund av dåliga och indragna förbindelser. I Svartsö framkommer i fokusgruppintervjun att förbindelserna har utvecklats de senaste åren och är bättre än tidigare. Däremot anser de att en färjetidtabell som har samma tider året runt vore viktigt för att kunna upprätthålla en kontinuitet i arbetstid när man pendlar till Stockholm.

4.3 Individuella intervjuer

Enligt Patel och Davidson (2003, 78–79) handlar kvalitativ forskning om att reda ut vad människor tror och varför de tror det. Genom att använda sig av intervjuer som undersökningsmetod görs det ett försök att få människor att prata om sina åsikter. Kvalitativa undersökningar används för att få en helhetssyn och gå djupare in på teman som undersöks. Intervjuarens uppgift är att samspela, lyssna och styra. Om intervjuaren inte kan behärska sitt kroppsspråk, sina gester eller sitt språk sker troligtvis en försämring av intervjurens resultat. Med att styra intervjuprocessen menas att ha kontroll över intervjusituationen så att respondenterna inte pratar utanför temat. Intervjuprocessen är tidskrävande och bör dokumenteras noggrant under hela processens gång. Intervjuaren ska inte endast förlita sig på att lyssna utan det är en fördel att föra dagbok eller banta intervjuerna för att bättre komma ihåg vad det verkligen var som sades. Annars kan det lätt inträffa att viktiga åsikter förbises.

Om inga bestämda svarsalternativ ges, utan respondenterna får fritt formulera sina svar, handlar det enligt Patel och Davidson (2003, 78) om låg grad av standardisering. Frågorna kommer heller inte i någon specifik ordningsföljd, vilket kallas för låg grad av strukturering.

De som gör intervjuerna arbetar utgående från ett tema, ett ämnesområde, som skall täckas genom lämpliga frågor. Frågorna (se bilaga 25) stöder arbetets syfte som nämns i inledningen. Då ändamålsenliga intervjufrågor hade utformats gjordes en testintervju. Detta gjordes för att få övning i hur frågorna ska ställas och för att alla intervjuerna skulle ställa frågorna på ett så liknande sätt som möjligt. Det visade sig vara positivt att på förhand prova ut tekniken och frågorna, eftersom det upptäcktes en del brister. Efter testintervjun gjordes förändringar för att frågorna bättre skulle motsvara arbetets syfte och dessutom omformulerades frågorna för att vara enklare att ställa.

Då metoden valdes och arbetsprocessen planerades kom det överens om att dela in respondenterna i tre grupper enligt de geografiska områdena som skulle inbegripas, d.v.s. Åbolands, Ålands och Stockholms skärgård. Valet av öar utgick från intervjuarnas möjligheter att praktiskt kunna genomföra intervjuerna under en begränsad tidsperiod. Antalet respondenter som ansågs tillräckligt var cirka 30 kvinnor, jämnt fördelade från respektive skärgårdsområde. Man kunde nå respondenterna som skulle intervjuas genom intervjuarnas egna kontaktnät och kontaktnät som kunde nås via uppdragsgivaren. Man kom överens om att jobba parvis och individuellt med målet att nå så många kvinnor som möjligt på utsatt tid och dessutom med så stor åldersspridning som möjligt.

4.3.1 Val av respondenter

Vid val av respondenter följdes yttre kriterier som kön, ålder och boende. Kvinnor mellan 20 och 65 år, infödda i, inflyttade till och utflyttade från skärgården var målgruppen. Metoden man använde sig av kallas snöbollsmetod. Enligt Dahlgren och Sauer (2009, 187) är snöbollsmetoden då man kontaktar någon i sin omgivning som kanske känner till personer som kan tänkas delta i studien man håller på med. Man kan på detta sätt nå många personer med olika bakgrunder och få ett mångsidigt material.

Kontakten till respondenterna skapades via e-post, sociala medier, via telefonkontakter och via personliga möten. Till alla respondenter skickades ett informationsbrev på förhand (se bilaga 24). Intervjuerna planerades och utfördes i skärgården på holmar och på fastlandet.

Öar som besöktes i Åbolands skärgård var Iniö, Rimito, Aasla, Hitis, Rosala, Nagu och Utö där totalt 22 respondenter deltog i studien. Öar i Ålands skärgård som besöktes var Brändö och Jurmo och där deltog totalt 7 kvinnor. Stockholms skärgård besöktes och där deltog 7 kvinnor på Svartsö. Respondenterna intervjuades i sina hem, på sina arbetsplatser och på offentliga platser såsom hotell och vandrarhem. Det totala antalet kvinnor som intervjuades var 36.

Antalet respondenter uppskattades i förväg att vara ungefär 30 kvinnor. Med detta antal respondenter kan man nå en så kallad mättnad. Enligt Ahrne & Svensson (2011, 44) innebär mättnad att man börjar känna igen respondenternas svar och då samma svar upprepas har en tillräcklig mängd respondenter uppnåtts. En intervju tar ungefär 30 - 60 minuter per respondent. Individuella intervjuer tar i regel längre tid att utföra än fokusgruppintervjuer eftersom de är flera till antalet. Med detta antal respondenter var det möjligt att genomföra intervjuerna inom tidsramen för arbetet.

4.3.2 Utformning och genomförande

Ett informationsbrev skrevs där innehållet av undersökningen förklarades. Informationsbrevet skickades ett par veckor före intervjutillfällena till respondenterna i, Åbolands skärgård, Ålands skärgård och Stockholms skärgård. I informationsbrevet framgick vilka teman som berörs i frågorna. Frågorna berör olika teman kring migration, d.v.s. varför kvinnor flyttar till och från skärgården och vad man kan göra för att få kvinnorna att stanna kvar i skärgården. I informationsbrevet framkommer också att de individuella intervjuerna kommer att bandas för att senare kunna renskrivas och att alla intervjuer kommer att behandlas konfidentiellt.

Frågorna ställdes enligt teman för att det skulle vara möjligt att analysera svaren efteråt. Frågorna som ställdes var frågor kring kvinnors migrationsrörelser till och från skärgården och det var viktigt att ge respondenterna chansen att svara på frågorna fritt utan påverkan av intervjuaren. Det innebär att kunna hantera sitt språk, sina gester och sitt kroppsspråk under intervjun (Patel & Davidson, 2003, 78). Respondenterna var i arbetsför ålder mellan 20 och 65 år. Åldersgränsen var bestämd i förväg av uppdragsgivaren. Intervjufrågorna planerades noggrant och så korrekt som möjligt för att kunna få så pass relevanta svar från respondenterna som möjligt.

Fem intervjuare utförde intervjuerna och träffade respondenterna. Intervjuerna tog mellan 30 till 60 minuter per gång. Intervjuerna gjordes i Åbolands skärgård, i Ålands skärgård och i Stockholms skärgård. Intervjuerna bandades med hjälp av en diktafon eller telefon för att senare transkriberas. En del intervjuer gjordes i hemmiljö hos respondenterna, på officiella platser och en del på respondenternas arbetsplats, vilket också kan påverka svaren på frågorna som man ställer. Ahrne och Svensson (2011, 45) påpekar att även om intervjuaren är ensam och helt avskilt med respondenten på t.ex. arbetsplatsen, kan intervjun på arbetsplatsen ändå påverka svaret, vilket gör att svaret kunde ha varit annorlunda, om respondenten svarat på samma fråga i sin hemmiljö eller tvärtom. Alla skrev sina intervjuer till text enligt förhandsvalda teman. Respondenternas svar enligt tema varierade i längd, en del av svar var kortfattade medan andra var mera utförliga.

4.3.3 Etik och tillförlitlighet

Diskussioner kring etiken togs upp redan i planeringsskedet eftersom det är en viktig del genom hela undersökningen. Vi var alla överens om att arbeta etiskt hela processen igenom. Från bildandet av intervjufrågor, intervjutillfällen och under hela analysprocessens gång.

Konfidentialitet när det kommer till forskning betyder att privat information som identifierar personerna i en undersökning inte kommer att publiceras. Samtycke krävs av respondenterna ifall information publiceras som kan kännas igen av andra. I sådana fall skall det finnas skriftligt överenskommet. Att skydda intervjupersonernas privatliv genom att byta namn och förändra identifierande drag är en viktig sak vid redovisning av intervjuer. Om man undersöker någonting där flera personer är inblandade bör det vara klart redan före själva intervjun vem som kommer tillges materialet. (Kvale, 1997, 109). Enligt Kvale (1997, 147) kan intervjuer bandas in med hjälp av bandspelare men det går även att anteckna eller videobanda intervjusituationen. Därför valdes att använda diktafon och telefon vid våra intervjusituationer. Intervjusvaren hör till projektet vilket betyder att de lämnas till

projektansvariga när arbetet avslutas. Respondenternas konfidentialitet har det värnats om vid transkriberingen genom att numrera respondenterna.

Personerna som ingår i intervjun bör få information om syftet med intervjun och om hur själva intervjun går till (Kvale, 1997, 107). Intervjupersonerna har fått ett informationsbrev på förhand. Det innebär att intervjupersonerna deltar frivilligt, de är medvetna om innehållet och syftet och de har rätt att dra sig ur intervjun när som helst i linje med vad som Kvale beskriver i sin bok. Intervjuernas innehåll och även citat som används ändras så de inte kan härledas direkt till någon specifik person. Även vid själva intervjusituationen påpekades frivillighet och möjlighet för respondenten att inte svara.

Enligt Jacobsen (2007, 156) innebär testning av intern validitet att göra en kritisk genomgång av resultatet. Det kan göras med en kritisk granskning av forskningsprocessens. Man bör reflektera om intervjupersonerna var rätta för intervjun (Jacobsen, 2007,159). Respondenterna rekryterades via intervjuarnas personliga kontakter. På detta sätt kunde intervjuarna kontrollera att de hörde till målgruppen som var kvinnor i åldern 20 till 65. Detta anses öka validiteten.

Jacobsen (2007, 170) menar att i alla typer av undersökningar kan intervjuaren och respondenten påverkas av undersökareffekten. Intervjuarna har tänkt igenom sitt kroppsspråk på förhand och hur man kan formulera sig om man behöver ge extra förklaring till frågorna. Alltså inte sätta ord i munnen på intervjupersonen. Att vara medveten om denna problematik anses höja tillförlitligheten.

Vid intervjutillfället användes diktafon och telefon för att bända in intervjusvaren vilket anses höja tillförlitligheten. Enligt Jacobsen (2007, 172) anses det vara sänkande av trovärdigheten om intervjupersonerna varit slarvig under dokumenteringen och analys av data. Svaren till frågorna har giltighet, vilket menas att man har fått svar på frågorna som ställts. Det gjordes en noggrann analys för att resultatet skulle vara tillförlitligt.

4.3.4 Analys och resultat

Kvale och Brinkmann (2010, 228, 229) påpekar i sin teori att tolkningen av intervjuerna görs på en sådan nivå där respondenterna uttrycker sin mening. Eftersom tiden för att analysera svaren var begränsad valde man att inte gå in för djupgående analyser. Frågorna är heller inte utformade för att nå en djupare mening, utan mer koncentrerade på vardagsvärldens

bemärkelse och respondenternas empiriska lärdomar. Analysen sker av temaområden ur ett migrationsperspektiv till och från skärgården och ur en social kontext.

Med innehållsanalys vill man göra informationen enklare och samtidigt utöka data. Det första är att försöka förenkla texten, detta kallas för tematisering. Det innebär att texten reduceras till tematiska staplar. Det första man bör göra i en innehållsanalys är att få fram teman som är viktiga i det som kommer fram i intervjuerna (Jacobsen, 2012, 146). Enligt Jacobsens beskrivning av innehållsanalys började intervjuerna med att skriva ned de inbandade intervjuerna till ett textdokument enligt på förhand valda teman. Intervjuerna lyssnades igenom flera gånger för att kontrollera att svaret var korrekt. I samband med detta nummerades intervjuerna för att kategorisera in skärgårdsområden. Analysen bygger på skillnader inom de olika skärgårdsområdena enligt de förhandsvalda temana.

Efter detta gjordes en tabell i Excel för att ytterligare reducera texten. De tematiska staplarna i Exceltabellen är miljö, arbete i skärgården, arbetsmöjligheter i skärgården, vanligt att kvinnor startar eget företag, fritid och föreningsverksamhet, saknas någon förening eller fritidsverksamhet, serviceutbud, saknas någon service, har servicen fått dig att stanna kvar, utvecklingsförslag på service, räddningstjänsterna tillräckliga, orsaker till kvinnounderskott, framtidens skärgårdskvinnor, genus och egenskaper, vänner och familj samt om relationerna har påverkat valet av bostadsort. Ålder, bostadsort, civilstånd och om man är inflyttad, utflyttad eller alltid har bott i skärgården. Dessa saker ha valts att inte beaktas i analysen eftersom vi anser det som inte relevant i undersökning eftersom de svaren kvinnorna ger på de övriga frågorna är till stor del samma oberoende av ålder, boendeort eller civilstånd.

Genus och skärgård var ett förhandsvalt tema som i denna analys istället är ändrat till egenskaper en skärgårdskvinna behöver ha. Detta för att det bättre passar in på respondenternas svar. Även temat inflyttning och utflyttning har vi ändrat i analysen till orsaker till kvinnounderskott. Respondenternas svar på frågorna kring in- och utflyttning ger utvecklingsförslag och orsaker till varför kvinnorna flyttat bort istället för att direkt få svar på frågan.

Enligt Jacobsen (2012, 149) är det vanligt att man räknar antalet uttalanden i intervjun. Vilket gjordes i ett nytt dokument där man har räknat hur många uttalanden i intervjun som hör till de olika kategorierna. Detta för att få en bättre överblick på vad det är som respondenterna anser vara viktigt. Under de kategorier där svaren inte är jo eller nej har det bildats större grupper. Till exempel under relationer finner man familj, vänner och grannar. Till familj räknas man, barn och övrig släkt. Till vänner räknas bybor, föreningsmedlemmar

och arbetskollegor. Med basservice menas bank, post, apotek, butik och större utbud i butiken. Med hälso- och sjukvårdstjänster menas hemservice, läkare och hälsovårdare och med säsongservice menas hotell och caféverksamhet.

Efter dessa steg i analysprocessen menar Jacobsen (2012, 151) att man kan börja jämföra och leta efter skillnader och likheter mellan svaren. Intervjusvaren jämföras med varandra samt söker likheter och olikheter mellan de olika skärgårdsområdena. I analysen pratas om hela skärgårdsområden och inte om specifika orter i skärgården.

Resultatet har sammanfattats och beskrivs både enligt enskilt skärgårdsområde samt som helhet för alla skärgårdsområden. Eftersom den största delen av respondenterna kommer från Åboland är det den största gruppen och det blir därmed svårare att kunna jämföra skillnader i resultatet med Åland och Stockholms skärgård. I Åboland hade vi sammanlagt 22 respondenter. 15 var inflyttade, 3 infödda, 2 återflyttade och 2 utflyttade. I Åland 7 respondenter varav 3 var inflyttade, 3 infödda och 1 utflyttad. Även i Stockholm hade vi 7 respondenter varav 3 var inflyttade, 1 infödd och 3 återflyttade. I Åboland, Åland och Stockholms skärgård var det totalt 21 respondenter som var inflyttade till skärgården, 7 respondenter var infödda, 5 respondenter var återflyttade till skärgården och 3 respondenter var utflyttade.

Det framkom i vissa av intervjuerna att en del av frågorna var formulerade så de var svåra att tolka av respondenterna. Den andra frågan som ställdes ”Har naturen påverkat valet av bostadsort” analyserades i flera underkategorier eftersom vi fick ett bredare svar än vad som förväntats. De flesta respondenterna berättade vad som är det viktigaste med skärgårdsmiljön och varför miljön är viktig även om frågan inte var så uttryckt. Det som gjorde det lätt att analysera svaren var att respondenterna berättade mera och gav mera information utöver det som frågorna innehöll. Det gjorde också att intervjusituationerna kändes mer naturliga och var lätta att genomföra.

”Visst har miljön påverkat till att jag fortfarande bor här. Vattnet är väldigt viktigt, jag sku inte kunna bo någonstans där det inte fanns vatten. Det är lugnt och skönt här, man blir av med stressen så fort man sätter sig på färjan. Helheten naturen och vattnet påverkar lugnandet. Höststormarna är lugnande.” - Kvinna, 38 år

I Åboland svarade 15/22 kvinnor att miljön har påverkat valet av bostadsort, 3/22 kvinnor har delvis påverkats av miljön och 3/22 kvinnor har inte påverkats av miljön då de valt bostadsort. På Åland svarade 6/7 kvinnor att miljön har påverkat deras val av bostadsort medan 1 kvinna svarade att miljön inte har påverkat hennes val av bostadsort. I Stockholm

svarade alla 7 kvinnor att miljön har påverkat valet av bostadsort. I alla skärgårdsområden svarar majoriteten av respondenterna positivt om naturen, det är speciellt havet, lugnet och tystnaden som de flesta av respondenterna uppskattar. I Ålands skärgårdsområde anser en av respondenterna som jobbar som hantverkare att hon inte skulle kunna vara kreativ om hon inte har den vackra havsutsikten när hon arbetar. Däremot anser en respondent i Åbolands skärgårdsområde att det var mera hennes rötter som påverkat hennes val av bostadsort. Samtidigt framkom det att skärgårdsmiljön bidrar till mindre stress och bättre hälsa eftersom respondenten anser att det är friskare och bättre luft i skärgården än i stadsmiljön.

”Man måste ha tålamod, vänta ut stormar, öppenhet att våga testa nya saker och gripa chanser.”- Kvinna, 54 år

Att vara skärgårdskvinna kräver en del specifika egenskaper enligt respondenterna. I Åbolands skärgårdsområde anser respondenterna att man måste vara mångsysslare och mångkunnig. Man skall kunna klara av olika situationer som det medför att bo på en ö. Exempel som framkommer i svaren är att hitta på olika sätt att livnära sig på under hela året. Kunna ta emot arbete då det behövs och inte vara rädd för nya utmaningar. Flera respondenter svarar att man inte ska vara rädd eller för känslig och att en viss envishet behövs.

”Jag tycker inte om den här frågan, varför ska man skilja på könen liksom... Det är ingen skillnad på om man är kvinna eller man. Man ska inte sitta och vänta på att någon annan kommer och gör nåt utan du ska nog vara beredd att göra det du vill ha gjort själv.”- Kvinna, 43 år

De som flera kvinnor svarar är att de är självständiga. Man måste kunna göra saker på egen hand och ha tålamod. Även att vara företagsam, hitta lösningar och komma på nya idéer är något flera respondenter har samma åsikt om. En respondent gillade inte frågan och några anser att det inte krävs några speciella egenskaper alls. I Ålands skärgårdsområde tar respondenterna upp samma egenskaper som redan nämns i Åbolands skärgårdsområde men de tar även upp att man bör vara flexibel, öppen och trivas med sig själv. Respondenterna i Åbolands och Ålands skärgårdsområde poängterar starkt att man har stor nytta av egen bil och körkort på öarna. Det underlättar vardagen. I Ålands skärgård anser kvinnorna att de skall vara företagsamma och dra sig framåt på egen hand. I Stockholms skärgård kan vi se samma mönster av egenskaper som nämnts i de andra skärgårdsområdena.

”Man ska nog ha samma egenskaper som tallar, samma envishet och seghet.”- Kvinna, 54 år

Egenskaper som nämns är envishet, man skall vara självständig och mångsysslare. Här var det endast en som inte gillade frågan och en som anser att inga speciella egenskaper krävs att vara skärgårdskvinna. Vi kan dra en slutsats inom ramen för denna fråga att inga större skillnader kan ses inom de olika skärgårdarna. Det var endast bil och körkort som ingen i Stockholms skärgård nämnde.

*"Jag flyttade till kärleken, fast det var inte helt självklart utan jag funderade på det en tid och vad det innebar att flytta ut hit utan service."-
Kvinna, 59 år*

På frågan om *"Har relationerna påverkat valet av bostadsort"* svarar 14/22 kvinnor i Åbolands skärgård, 3/7 kvinnor i Ålands skärgård och 7/7 kvinnor i Stockholms skärgård ja, relationerna har påverkat. En kvinna från Åbolands skärgård och två kvinnor från Ålands skärgård svarar att relationerna delvis har påverkat valet av bostadsort. Sex kvinnor från Åbolands och en kvinna från Ålands skärgård svarar att relationerna inte har påverkat deras val av bostadsort. I alla tre skärgårdsområden betonas familj, vänner och grannar som de viktigaste relationerna. Det gemensamma för alla skärgårdsområdens kvinnor var att man inom familjen hade den allra viktigaste relationen.

"Inte är det ju något så där tjockt av jobben eller det finns så där att man blir snuttjobbare. Man skall vara beredd att kunna hoppa in lite här och där."- Kvinna, 37 år

I Åbolands skärgård arbetar respondenterna i service-, social- och hälsovårdsbranschen och inom den kommunala och privata sektorn. Respondenterna arbetar eller har arbetat på distans eller som företagare på heltid eller deltid. Största delen av kvinnorna menar att de inte är rädda för att bli arbetslösa utan anser att arbete finns bara man är flexibel och kan hoppa in där det behövs. Största delen av kvinnorna anser att turismen bidrar till ökade arbetsmöjligheter under säsongstid. Arbetsmöjligheter som kvinnorna anser att det finns i skärgården är inom service-, social- och hälsovård och inom den kommunala sektorn. Att jobba inom fiske, sjöfart, byggbransch eller som lastbilschaufför och företagare är andra möjligheter som nämns.

I Ålands skärgård är de flesta av respondenterna mångsysslare och att ha en fastanställning är ovanligt. De flesta sysselsätter sig med egna företag men har också andra jobb av tillfällig natur vid sidan av sitt företag. De anser att arbetsmöjligheterna är goda om man själv är aktiv och är beredd att vara flexibel.

Intervjukvinnorna i Stockholms skärgård är till största delen företagare eller jobbar inom social- och hälsovården, servicebranschen eller inom turismen. För att få arbete i Stockholms

skärgård anser de att man bör vara påhittig och våga satsa då arbetsmöjligheterna är begränsade eftersom folkmängden är liten. Dock ökar arbetsmöjligheterna sommartid när turistsäsongen kommer igång.

Den största skillnaden är att det är betydligt vanligare att vara företagare på Åland och i Stockholms skärgård än vad det är i Åbolands skärgård. På frågan om ”hur vanligt är det att kvinnor startar eget företag i skärgården” svarar 4/22 kvinnor i Åbolands skärgård, 3/7 kvinnor i Ålands skärgård och 5/7 kvinnor i Stockholms skärgård att det är vanligt för kvinnor att starta eget företag i skärgården. Resten av kvinnorna svarar att det är ovanligt och delvis ovanligt. I Åbolands skärgård nämns byggbransch och logistikbransch som möjliga arbetsplatser för kvinnor vilket inte framkom i de andra skärgårdsområdena. Det framkommer ingen större skillnad inom de olika skärgårdsområdena när det gäller arbetsmöjligheter eller vad kvinnorna jobbar med. Under sommarmånaderna när turistsäsongen drar igång märks det dock på alla skärgårdsområden att arbetsmöjligheterna ökar.

Inom alla tre skärgårdsområden anser de att det är viktigt att vara flexibel och att tillfälliga jobb är vanliga. Genom frågan ”Vilka möjligheter till jobb finns det för kvinnor i skärgården” fick vi fram kategorier som distansarbete, social och hälsovård, servicebransch, företagare, turist/säsongarbete, utbildningssektorn samt transport- och logistik branschen. 8/22 kvinnor i Åbolands skärgård, 2/7 kvinnor i Ålands skärgård och 3/7 i Stockholms skärgård anser att vara egenföretagare är den största arbetsmöjligheten som kvinna. Då det gäller social- och hälsovårdsbranschen anser 6/22 kvinnor i Åboland, 4/7 i Åland samt 1/7 i Stockholm att det är en god arbetsmöjlighet för kvinnor. Med social- och hälsovårdsbranschen menar vi olika servicehem samt vård och omsorgsarbete. Att distansarbete är en arbetsmöjlighet för kvinnor framkom endast i Åbolands och Stockholms skärgård. Endast en kvinna i Åbolands skärgård anser att det finns arbetsmöjlighet inom transport- och logistik branschen. Ingen kvinna nämnde detta i Ålands och Stockholms skärgård. I Åboland anser 6/22 kvinnor och 4/7 kvinnor på Åland att servicebranschen är en arbetsmöjlighet för kvinnor medan ingen kvinna i Stockholms skärgård anser detta. Med servicebranschen menas butiker, restauranger och hotellverksamhet. Med turism avses marknadsföring, odlingar, växthus och caféverksamhet samt annan verksamhet som är aktiv under sommarsäsongen. Säsongarbete ger goda chanser till sysselsättning enligt kvinnorna inom alla skärgårdsområden, som redan tidigare nämndes. I Åboland nämner 3/22 kvinnor att turismen är en arbetsmöjlighet vilket är betydligt lägre än på Åland där 5/7 kvinnor och Stockholm 4/7 kvinnor anser det vara en arbetsmöjlighet. 3/22 kvinnor i Åboland, 3/7 på

Åland och 1/7 i Stockholm anser att inom utbildningssektorn finns det möjlighet till arbete. Med utbildningssektorn menar vi skola och daghem.

*”Skulle jag ha tid skulle jag gärna pyssla och fixa ute, eller det är just det man kan göra här om man vill eftersom man kan ha stor trädgård.”-
Kvinna, 36 år*

Löpning, cykling, trädgårds- och utearbete samt handarbete är några av de vanligaste aktiviteter kvinnorna i Åbolands och Ålands skärgård sysselsätter sig med på fritiden. I Stockholms skärgård utövar kvinnorna även yoga, meditation och zumba. Inom alla skärgårdsområdena är respondenterna aktiva på sin fritid och en del av dem deltar i föreningsverksamhet. Gemensamma aktiviteter för dem alla är sport och gym, jakt och fiske samt trädgård och natur. I Stockholms skärgård är också sjöliv och båtliv populärt på fritiden. När det gäller föreningsliv är det främst frivilliga brandkåren, Röda korset och sjöräddningen som kvinnorna deltar i.

I Åbolands skärgård saknar de ledda motionstimmar, lagsporter, ridning, kulturella evenemang och olika kurser. I Ålands skärgård saknar de också kulturella evenemang och scoutföreningsverksamhet. Kvinnorna i Stockholms skärgård saknar sångkör, gym och en samlingslokal för ungdomar. I Åbolands och Stockholms skärgård svarade majoriteten av respondenterna ja på frågan om de saknade någon fritidsaktivitet medan majoriteten av respondenterna i Ålands skärgård svarade nej, saknar inte någon aktivitet. Respondenterna i Ålands skärgård påpekade även att det är svårt att delta i fritidsaktiviteter på annan ort på grund av färjförbindelserna.

”Det är oerhört viktigt att färjan fungerar och att tidtabellen är som den är nu, vi är oerhört beroende av tidtabellen.”- Kvinna, 36 år

Kvinnorna i Åboland, Åland och Stockholms skärgård använder sig av tjänster som färja/förbindelsebåt, kollektivtrafik som buss och taxi, butik, bibliotek, café, skola och barndagvård samt de hälso-och sjukvårdstjänster som finns tillgängliga på de olika öarna. Det bör nämnas att det finns öar som inte har någon service över huvud taget eftersom det bor så få personer på öarna.

16/22 kvinnor i Åbolands skärgård, en kvinna i Ålands skärgård och tre kvinnor i Stockholms skärgård svarar att de saknar någon form av service. I Åbolands skärgård kommer det upp att de saknar basservice, mer flexibla tidtabeller för förbindelsebåtarna, hemservice, fotbollsaktivitet, frisör och massör. Det framkom bland respondenterna i Ålands skärgård att tandvården nyligen dragits in och det upplevdes som en försämring. Dessutom

saknar de teater och musikevenemang. I Stockholms skärgård saknar kvinnorna färjeförbindelser kvällstid samt hälso- och sjukvårdstjänster.

På alla skärgårdsområden hade kvinnorna utvecklingsförslag för service och aktiviteter. I Åbolands skärgård önskade kvinnorna bättre färjeförbindelser, föreningsverksamhet för barn, mera bostäder och bättre arbetsmöjligheter. Utöver det önskar de hotell och café öppet året runt, eget Alko, mediciner i butiken och olika hälso- och skönhetsjänster. Förbättring av helikopterjour, bättre mobilnät samt förbättring av hälso- och sjukvårdstjänster är andra önskningsområden som kommit upp. Kvinnorna i Ålands skärgård hade som utvecklingsförslag bättre färjeförbindelser och större kulturutbud. Kvinnorna i Stockholms skärgård önskade även de bättre färjeförbindelser, mera bostäder, ålderdomshem, skönhetsjänster samt ökade hälso- och sjukvårdstjänster. Som utvecklingsförslag till servicen hade respondenterna från Åboland och Stockholms skärgårdar gemensamt att kvinnorna önskade mera hyresbostäder medan ingen av kvinnorna i Ålands skärgård nämnde att de saknade hyresbostäder. Gemensamt för alla skärgårdsområden är att kvinnorna önskar mer flexibla färjeförbindelser, även nattetid, och en ökning av hälso- och sjukvårdstjänsterna. Här framgår att kvinnorna har liknande önskemål i Åbolands och Stockholms skärgårdsområden medan de i Ålands skärgård är mera nöjda med den befintliga servicen.

En fråga var om räddningstjänsterna är tillräckliga inom respektive skärgårdsområde. I Åboland svarar 16/22 ja, i Åland 4/7 och i Stockholm 2/7 ja. I Stockholms skärgård anser respondenterna att räddningstjänsterna inte är tillräckliga medan de i Åbolands och Ålands skärgårdsområde anser att räddningstjänsterna uppfyller de mest nödvändiga kraven. Det som Åbolands och Ålands skärgårdsområden saknar är läkare samt jourverksamhet nattetid medan det inte framkommer vad som saknas i de svar som respondenterna gav i Stockholms skärgårdsområde.

Intressant var att på frågan ”Har tillgången på service fått dig att stanna kvar?” svarade majoriteten av respondenterna i alla skärgårdsområden ja, samtidigt som de nämnde en hel del serviceformer som de saknade.

”Jag tror nog mycket att det beror på arbetet, här finns bara säsongarbete så. Jobben styr alltihopa.”- Kvinna, 60 år

12/22 kvinnor i Åbolands skärgård, 5/7 i Ålands skärgård och 4/7 i Stockholms skärgård anser att det är på grund av bristen på jobb och dåliga arbetsmöjligheter som det bor färre kvinnor i skärgården. En kvinna i Åbolands skärgård och en i Stockholms skärgård anser att det bor färre kvinnor i skärgården på grund av brist på bostäder. Andra orsaker de lyfter fram

inom Åbolands skärgård är att kvinnorna studerar och bosätter sig därför på en annan ort, serviceutbudet är för litet och att man hittar kärleken på en annan ort. Även de dåliga färjförbindelserna inverkar på att många flyttar från skärgården. Några av kvinnorna i Ålands skärgård anser att kvinnor överlag har svårt att arbeta med någonting de inte är utbildade till. Kvinnorna i Stockholms skärgård tycker däremot att det kan bero på att kvinnor har ett större socialt behov. I Åboland och Ålands skärgård svarar några kvinnor att de aldrig tänkt på att det finns färre kvinnor än män bosatta i skärgården. Även i Stockholm svarar en kvinna att hon tror att det bor fler kvinnor än män på den ö hon är bosatt på.

De flesta av respondenterna anser att det är bristen på arbete som gör att det bor färre kvinnor än män i skärgården. Majoriteten av respondenterna i alla tre skärgårdsområden svarade att det behövs mera arbeten i framtiden för att kvinnorna skall flytta in eller kunna stanna kvar. I alla skärgårdsområden poängterade de även behovet av basservice, skolor och tillräckliga färjförbindelser.

*”Just den här branschen näreko, ekologiska och närodlat tror jag nog skulle kunna vara en framtid för den här kommunen och för kvinnor.”-
Kvinna, 58 år*

Respondenterna i alla tre skärgårdsområden ger förslag på framtidens skärgård för kvinnor. Alla nämner utökade arbetsmöjligheter samt att skola och daghem skall bevaras. Basservicen som redan finns bör också bevaras och även utvecklas. I Åbolands skärgård nämner kvinnorna att åldringsvården och sjukvårdstjänsterna bör bevaras och utvecklas, att det ska finnas tillräckliga färjförbindelser samt att det behövs mera bostäder. En förlängning av turistsäsongen och bättre kontakt mellan öarna kan även skapa förutsättningar för skärgården. En respondent svarade att hon inte såg positivt på framtiden och att hon inte tror på skärgårdens framtid, eftersom jordbruket har dött ut. I Ålands skärgård nämner kvinnorna att de borde ha större del i beslutsfattandet, få ett större kulturutbud och en större satsning borde göras på ekologisk odling och närproducerat. I Stockholms skärgård svarar respondenterna att det behövs tillräckliga förbindelser, mera bostäder och ett större kulturutbud. En respondent i Stockholms skärgårdsområde svarade att hon inte gillade frågan eftersom hon anser att skärgården är en plats man kan leva på oberoende kön.

5 Sammanfattande resultat

Trots att metoderna som behandlas i kapitel fyra är olika till sin natur har ändå liknande resultat nåtts med respektive metod. Frågorna i varje metod har byggts upp utgående från arbetets frågeställningar och utgående från arbetets teoridel, varmed det inte finns större avvikelser i de enskilda resultaten. För att få en helhetsblick sammanfattas resultaten utgående från vad kvinnorna ser som styrkorna, svagheterna och möjligheterna med skärgårdslivet. Dessutom kommer utvecklingsförslag ges för den större omfattande enkäten som görs hösten 2017.

Figur 6. Styrkor i skärgården.

Miljön ses överlägset som den största fördelen med att bo i skärgården (se figur 6). Många respondenter anser att miljön varit den största bidragande faktorn till att de flyttat till öarna eller att de valt att stanna kvar. Speciellt nämns havet och den rena luften. Bland dem som flyttat från skärgården anser många att deras levnadsmiljö blivit sämre, vilket ytterligare styrker skärgårdsmiljöns betydelse. Hand i hand med miljön går känslan av trygghet. Flera respondenter upplever skärgårdsmiljön som trygg och att invånarna på öarna hjälper varandra vid behov.

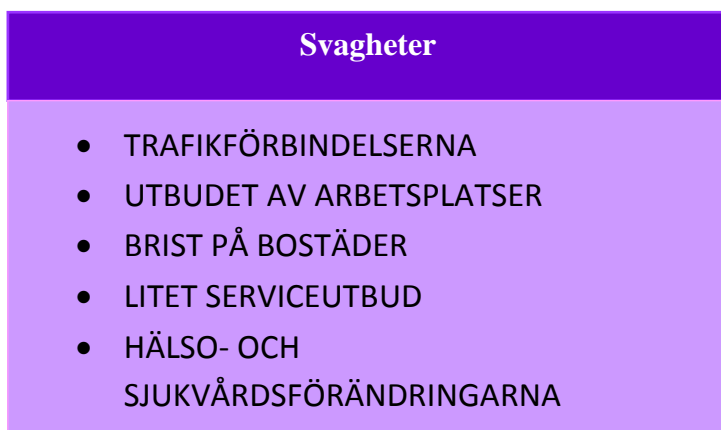
Möjligheterna att vara aktiva inom föreningsverksamheter och att ha en meningsfull fritid ses som viktigt för att vilja bo i skärgården. Föreningslivet är aktivt och kvinnorna känner sig inte sysslösa. Frivilliga organisationer lockar många, medan det som saknas är ett större utbud av arrangerade fritidsaktiviteter och kulturella evenemang. Likväl poängterar vissa respondenter att mycket arrangeras, men ställs in p.g.a. för lågt deltagarantal. Det är svårt att upprätthålla föreningsverksamheten och fritidsintressen ute i skärgårdarna, men viktigt eftersom det upplevs som både svårt och tungt att pendla till fastlandet för sina hobbyer.

Kärleken är en faktor som inte kan påverkas av utomstående, men som är bidragande till att kvinnor flyttar till skärgården. Att flytta ihop med en partner har fått flera att packa flyttlasset

och bege sig till skärgården. Ofta är det så att partnern har sitt ursprung i skärgården. Utöver parförhållanden har sociala relationer överlag en stor inverkan på valet av bostadsort. Familjen är det viktigaste och om t.ex. barnens utbildningsmöjligheter skulle påverkas negativt ser kvinnorna ingen annan möjlighet än att flytta bort. Det är alltså väldigt viktigt att försöka upprätthålla skolor och daghem för att barnfamiljer ska kunna bo i skärgården. Väldigt få upplever sig vara ensamma i skärgården och banden mellan invånarna är starka. Nya invånare välkomnas och integreras så gott det går.

Skärgården ses som en jämställd omgivning, där det inte finns stora skillnader mellan könen. Många kvinnor arbetar inom mansdominerande branscher och ser inte heller att det finns skillnader mellan sysslorna i hemmet. Praktiska färdigheter behövs för att leva i skärgården och en beredskap att ta itu med det som behöver göras. Som skärgårdskvinna behöver man även klara av att vara självständig, flexibel och orädd.

Trots alla fördelar med skärgården är ändå de flesta kvinnorna överens om att arbetsmöjligheterna styr valet att bo i skärgården. Så länge det finns arbetsplatser kan de bo kvar. De flesta arbetsplatserna finns inom vård och omsorg, turism och servicebranschen samt inom småbarnsfostran och utbildning. Ifall äldreboenden, skolor och övriga tjänster läggs ner förlorar samtidigt många av kvinnorna sina arbetsplatser. Möjligheterna att göra karriär i skärgården är få och det går inte att vara kräsen vid valet av arbetsplats. För att kunna försörja sig själv krävs det stort engagemang, flexibilitet och benägenhet att ta emot allt arbete som erbjuds. Många tror att inflyttningen till skärgården skulle öka om arbetsmöjligheterna förbättrades. Nära kopplat till arbete ligger studier, vilket är en av de främsta faktorerna till att kvinnor flyttar bort från skärgården. För många sker flytten redan vid inledandet av andra stadiets studier och de flesta utbildar sig ännu högre.

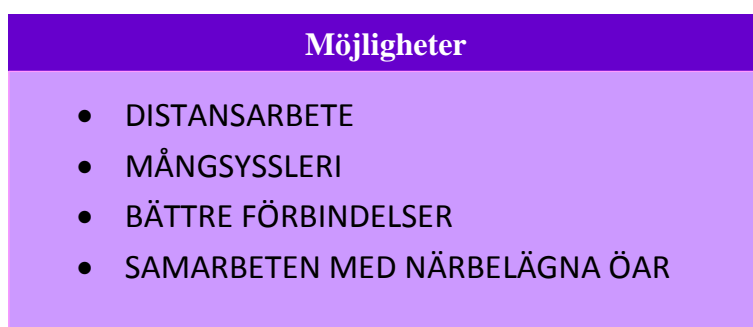
Figur 7. Svagheter i skärgården.

Trafikförbindelserna ses också som en svaghet med skärgårdslivet (se figur 7). Till många öar går färjorna enbart dagtid på vardagar, vilket gör det svårt att arbeta, studera eller ha fritidssysselsättningar på fastlandet. Dessutom är pendlandet till fastlandet tidskrävande. Av de kvinnor som bor i skärgården har många valt att bosätta sig på en ö som kräver endast en färja till fastlandet, vilket kan tolkas som att det är för utmanande att bo på öar som kräver fler färjor. Genom att öka antalet färjeturer skulle livet i skärgården underlättas och eventuellt skulle fler kvinnor se det som en möjlighet att kunna bo där.

Bristen på bostäder tas upp av några respondenter. Majoriteten av de kvinnor som bor i skärgården äger sitt boende. Alla har inte möjligheter till att köpa eller ärva sitt boende, varmed mera hyresbostäder önskas. Det skulle vara lättare att flytta till skärgården om det fanns möjligheter att hyra bostäder.

Serviceutbudet upplevs av många som otillräckligt och det finns en rädsla över att det kommer att försämrats. Nedstängningar av banker gör egenföretagandet svårt och försämringar i basservicen gör att många arbetsplatser går förlorade. På de flesta öar finns ändå någon form av basservice, vilket respondenterna är nöjda med. Mycket går att koppla till livsmedelsaffären, t.ex. medicinskåp och posttjänster, vilket även möjliggör att livsmedelsaffärerna klarar av att hålla öppet året om. Kommunsammanslagningar upplevs som skrämmande, eftersom de skulle koncentrera all service ytterligare. Speciellt skrämmande är förändringarna som görs inom social- och hälsovården. På många öar är sjukvården begränsad till endast en hälsovårdare som enbart jobbar dagtid på vardagar. Mycket av basservicen, såsom tandvård och mödravård, har redan nu tagits bort från öarna och koncentrerats till större orter. Jourverksamheten upplevs som otillräcklig men absolut nödvändig. Eftersom det inte finns sjukvård dygnet runt i närheten anlitas räddningstjänsten och 112, men det skulle öka tryggheten om sjukvården skulle finnas närmare till hands.

Eftersom arbete är så viktigt behöver möjligheterna till sysselsättning vidgas (se figur 8). Distansarbete och mångsyssleri är förslag som borde stödjas och uppmuntras. Genom att upprätthålla en fungerande nätverksuppkoppling möjliggörs arbete som helt eller delvis kan utföras hemifrån. Inom alla branscher går det förstås inte att arbeta på distans, men för många skulle vardagen underlättas om arbetet skulle kunna utföras från den egna hemön. En ännu större möjlighet än distansarbete är mångsyssleriet och egenföretagandet. De flesta sysselsätter sig inte med endast en sak, utan många är både egenföretagare och förvärvsarbetare. I skärgården är många arbetsmöjligheter endast säsongarbete, och under sommarmånaderna är inkomsterna som störst. För att kvinnorna ska våga satsa på egna företag behöver de kunna försörja sig året om, inte enbart under sommarmånaderna. En del respondenter ser även möjligheterna med ekologiska odlingar och närproducerat, som idag är en stor trend i samhället.

Figur 8. Möjligheter i skärgården.

Eftersom arbetsplatserna inte räcker till alla behöver möjligheterna till att pendla utvecklas. Genom att satsa på färjetrafiken klarar den nuvarande befolkningen av att stanna kvar i skärgården, då de kan jobba på fastlandet eller på större närläggna öar. Samtidigt kan det locka dem som gärna skulle bo i skärgården att våga flytta om de vet att det inte är så svårt att ta sig in till närmaste större stad. En del av de som flyttat från skärgården anser också att de skulle flytta tillbaka om förbindelsemöjligheterna blev bättre.

Som utvecklingsförslag är även möjligheterna att öka samarbetet mellan öarna. De flesta förstår att det är omöjligt att ha ett massivt serviceutbud på alla öar men vill ändå inte ge upp och se all service förflyttas till fastlandet. Genom att samarbeta behöver allting inte finnas på alla öar, men någonting kan finnas på varje ö. På det sättet kan satsningar göras för att upprätthålla ett brett och utvecklat serviceutbud överlag i skärgården, trots att det innebär att befolkningen får åka mellan öarna.

Många perspektiv har fåtts av skärgårdskvinnorna och då projektet fortsätter i höst är det viktigt att ha en välgenomtänkt enkät. Respondenterna har varit väldigt positiva till undersökningen och de har i de flesta fall deltagit med stort intresse och öppenhet. Då

höstens enkät utvecklas är en rekommendation att göra den mer kvalitativ än kvantitativ. Det är svårt att ge uttryck för sina känslor och tankar om svarsalternativen redan är givna. Under de individuella intervjuerna och fokusgruppsintervjuerna har respondenterna fått motivera sina svar och förklara med sina egna ord, medan enkäten inte gett den möjligheten. Dessutom är svarsalternativen svåra att formulera i en kvantitativ enkät, eftersom livet sällan är svart och vitt. Kvinnorna vill gärna berätta sin historia och är väldigt passionerade över att få bevara en levande skärgård. För att göra en så bra enkät som möjligt rekommenderas även att fråga vid vilken ålder kvinnorna flyttade till eller från skärgården och hur ofta de flyttat. Många kvinnor har flyttat från och till skärgården under olika skeden i sitt liv och faktorerna som inverkat har inte alltid varit samma. Ytterligare kan det frågas om vilka framtidsvisioner kvinnorna har och utvecklingsförslag för att hålla skärgården levande.

6 Avslutande diskussion

Det här arbetet utgör den inledande delen av projektet "Morgondagens skärgårdskvinnor", som kommer att fortsätta i höst. Projekt vill hålla skärgården levande genom att öka dess attraktionskraft, speciellt för kvinnor. I skärgården och var som helst annanstans behövs en jämvikt mellan antalet kvinnor och män för att samhället ska kunna växa och utvecklas.

Arbetsgruppen, bestående av tio personer, har under de senaste månaderna inspirerats, engagerats och utvecklats av ett intensivt arbete. Inspiration har fått av varandra men också i hög grad av de skärgårdskvinnor som generöst delat med sig av sina tankar, erfarenheter och önskemål. Processen har präglats av ett genuint intresse för ämnet och ett mångprofessionellt samarbete. I början av arbetet togs olika temaområden fram och utifrån dessa har sedan en pilotenkät, en intervjuguide och intervjufrågor utvecklats, vilket gör arbetet såväl kvalitativt som kvantitativt. Undersökningarna har gjorts i Åbolands, Ålands och Stockholms skärgård och har på alla tre ställen mötts med nyfikenhet, iver och framtidstro.

Sammanlagt har 160 kvinnor bidragit med sina värdefulla berättelser och åsikter. Hela arbetets totala validitet upplevs som god. Precis som Jacobsen (2007, 304-305) påpekar är reliabiliteten god om de använda undersökningsmetoderna är de som tagit fram resultatet. Inga ledande eller värdeladdade frågor har ställts och analyserna av materialet har skett noggrant, men ändå med ett öppet sinne. All kvantitativ data har kodats om till siffror, som gett grafer och tabeller. Intervjuerna och fokusgruppsdiskussionerna har spelats in och skrivits ned, för att sedan kategoriseras enligt innehållsanalysens principer. Resultatet har i

en väldigt liten, om inte nästan obefintlig, utsträckning påverkats av personerna som utfört undersökningarna. Svaren som erhållits motsvarar syftet med arbetet och frågeställningarna har blivit besvarade. Dessutom har nya idéer och utvecklingsförslag fått komma inför den kommande enkäten. Resultaten har varit överensstämmande trots att undersökningarna varit olika. De går även att generalisera till skärgården överlag, då det inte funnits markanta skillnader mellan skärgårdsområdena.

Frågeställningarna har lett till många svar och intressanta diskussioner. Resultatet pekar tydligt på att ökade samhällsresurser behöver sättas in. Det går inte att utgå från att allting ska vara lika kostnadseffektivt i skärgården som i tätorter och städer. Trafikförbindelser, service, social- och hälsovård måste få kosta. Goda och gärna regelbundna färjeförbindelser är avgörande både för att kunna arbeta och för att kunna ha en social och aktiv fritid. Det sistnämnda gäller både vuxna och barn. Nedskärningar och omstruktureringar försvårar avsevärt vardagen. För en ökad inflyttning skulle det också behövas en satsning på hyresbostäder. Utan möjlighet att bo på hyra är det otryggt att ta steget att flytta till skärgården. Också möjligheterna att i högre grad arbeta på distans borde utvecklas mer.

Det finns en stark vilja och önskan hos kvinnorna som deltagit i undersökningen, om att bo kvar i skärgården. En kvinna uttryckte att "*Antingen är man född till skärgårdskvinna eller så lär man sig att bli det*". Överlag kan det konstateras att naturen och sättet att leva i skärgården har en stor dragningskraft. Eventuellt kan också pågående trender i samhället, såsom ekologiskt odlande, självförsörjning och en mer hållbar livsstil vara en möjlighet för skärgården.

De kvinnor som blivit hörda har visat en optimism och tro på framtiden. Det vill vi också ha och hoppas med det här arbetet kunna bidra till en utveckling mot ett större antal kvinnor i skärgården och därmed en ökande skärgårdsbefolkning. De fakta och resultat som här har tagits fram kommer att kunna utgöra ett underlag för kommande undersökningar och utvecklingsarbeten, i första hand i form av den kommande enkäten.

Källor

- Ahrne, G., & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber Ab.
- Ajanko, J. (2014). *Alla generationers ö*. Finlands öar rf.
- Andersson, B.-E. (2005). *Som man frågar får man svar: en introduktion i intervju- och enkätteknik*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Andersson, P. (2006). Distansarbete, skärgårdens framtid. *Skärgård*, 29(2), ss. 55-56.
- Auri, E. (2010 A). *Permanent bebodda öar utan fast vägförbindelse*. Arbets- och näringsministeriets publikationer. Hämtat från Permanent bebodda öar utan fast vägförbindelse:
http://mmm.fi/documents/1410837/1948019/Permanent_bobodda_oar_utan_fast_vagforbindelse_55_2010_netto.pdf/92cf4e22-a98b-4303-b49c-9a410aebfe3c den 27 april 2017
- Auri, E. (2010 B). *Ilman kiinteää tietyhteyttä olevat pysyvästi asutut saaret*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Hämtat från
http://mmm.fi/documents/1410837/1948019/Ilman_kiinteaa...TEM_julkaisu.pdf/3afcef7a-22c2-47f8-a037-0119d2924843 den 20 januari 2017
- Bryman, A., & Bell, E. (2013). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Polen: Liber AB.
- Bucht, S.-E. (2016). *Den offentliga servicen i skärgården*. Hämtat från Sveriges Riksdag:
http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/den-offentliga-servicen-i-skargarden-_H412332 den 20 januari 2017
- Cullberg, J. (2006). *Kris och utveckling*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Dahlgren, L., & Sauer, L. (2009). *Att forska i socialt arbete utmaningar, förhållningssätt och metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Dahmström, K. (2005). *Från datainsamling till rapport - att göra en statistisk undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Dahmström, K. (2000). *Från datainsamling till rapport-att göra en statistisk undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Egentliga Finlands Byar rf. (2011). *Byaverksamhet*. Hämtat från
<http://www.efbyar.fi/byaverksamhet/> den 20 januari 2017
- Ejlertsson, G. (2005). *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik*. Studentlitteratur.
- Eklund, H. (2006). Ålands skärgårdskommuner behöver draghjälp. *Skärgård*, 29(2), ss. 2-3.
- Eliasson, A. (2006). *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur.
- Englund, J. (2006). Leva ung i skärgården. *Skärgård*, 29(2), ss. 11-12.
- Feldmann, B. (2004). Genus och landskap. Om feminiteter i Stockholms skärgård. *Kulturhistorisk tidskrift*, 87(4), ss. 210-220.
- FinnHEMS 20. (den 20 april 2017). Personlig kontakt med Petri Aaltonen, ansvarig läkare.

- Fogelström, S. (7 2016). Lokal service – nolltolerans mot ytterligare försämringar. *Vi Skärgårdsbor*(2), 8. Hämtat från http://www.skargardarnasriksforbund.se/document/2016-07-26_14695363070.pdf den 20 januari 2017
- Forsberg, C., & Wengström, Y. (2008). *Att göra systematiska litteraturstudier: värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Fredelius, G., Klein-Frithios, P., & Ursing, I. (1994). *Kvinnoidentitet*. Falun: ScandBook.
- Friberg, F. (2006). Tankeprocessen under examensarbetet. i F. Friberg, *Dags för uppsatsvägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (ss. 27-36). Lund: Studentlitteratur.
- Gäddnäs, K., & Nordlund, G. (2005). *Ytterst - Kökar mitt i havet*. Helsingfors: Schildts & Söderströms.
- Halkier, B. (2010). *Fokusgrupper*. Stockholm: Liber.
- Hammarström, A., & Hensing, G. (2008). *Folkhälsofrågor ur ett genusperspektiv. Arbetsmarknad, maskuliniteter, medikalisering och könsrelaterat våld*. Östersund: Statens Folkhälsoinstitut.
- Hyypä, M. (2009). Socialt kapital kräver social kompetens. *Skärgård*, 32(2), ss. 22-27.
- I samma båt rf. (den 22 Maj 2014). *Utvecklingsstrategi 2014-2020*. Hämtat från Skärgården - aktivt välmående: http://www.sameboat.fi/wp-content/uploads/2015/06/ISB_strategin_n%C3%A4tet.pdf den 22 januari 2017
- Jacobsen, D. I. (2007). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Studentlitteratur .
- Jacobsen, D. I. (2012). *Förståelse, beskrivning och förklaring Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovårdare och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Jalakas, A., & Larsson, A. (2014). *Jämställdhet nästa! Samhällsplanering ur ett genusperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Jerling, J., & Nordin, U. (2007). *Bland skötar, kobbar och kor. Stockholms skärgård - uppkomst och utveckling*. Stockholm: Formas.
- Kristensson, J. (2014). *Handbok i uppsatsskrivande och forskningsmetodik för studenter inom hälso- och vårdvetenskap*. Stockholm: Natur&Kultur .
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2010). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, S., Lilja, J., & Mannheimer, K. (Red.). (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

- Leppänen, J. (den 9 12 2016). *Skärgårdskommunerna och kommunerna med skärgårdsdel utnämndes för tre år*. Hämtat från Jord- och skogsbruksministeriet: http://mmm.fi/sv/artikel/-/asset_publisher/saaristokunnat-ja-saaristo-osakunnat-nimettiin-kolmeksi-vuodeksi-den-21-januari-2017
- Lidman, S. (2011). *Häpeä! Nöyryyttämisen ja häpeämisen jäljillä*. Jyväskylä: Atena.
- Linkama, E., Holm, O., Laaksonen, T., Vanhala, S., Jaakkola, T., & Metsäranta, H. (2016). *Trafiktjänsterna i skärgårdshavet och Finska viken*. Hämtat från <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/127347/Rapporter%20103%202016.pdf?sequence=5> den 20 januari 2017
- Linkoranta, T. (2010). *En fungerande vardag på landsbygden*. Hämtat från Egentliga Finlands byar rf: <http://www.efbyar.fi/wp-content/uploads/2013/01/Program-f%C3%B6r-lokal-utveckling-2010-2015.pdf> den 20 januari 2017
- Lisberg Jensen, E. (2008). *Gå ut min själ. Forskningsöversikt om hälsoeffekter av utevistelser i närnatur*. Östersund: Statens Folkhälsoinstitut.
- Länsstyrelsen Stockholm. (2014). *Stockholm 2015 full fart framåt*. Stockholm: Länsstyrelsen Stockholm. Hämtat från <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2014/rapport-2014-20.pdf> den 23 januari 2017
- Länsstyrelsen Stockholm. (2015). *Skärgårdsfakta*. Hämtat från http://www.siko.org.se/files/Lnsstyrelsens_skrgrdsfakta-2015-6.pdf den 20 januari 2017 och den 3 maj 2017
- Länsstyrelsen Stockholm. (u.d.). *Stöd till kommersiell service*. Hämtat från Länsstyrelsen Stockholm: <http://www.lansstyrelsen.se/Stockholm/Sv/naringsliv-och-foreningar/foretagsstod/komersiell-service/Pages/default.aspx> den 14 mars 2017
- Mallén, A. (2005). *Trygghet i skärgårdsmiljö. En studie om rädsla för brott i Åboland*. Lund: Sociologiska institutionen, Lunds universitet. Hämtat från <http://lup.lub.lu.se/search/ws/files/5642726/26558.pdf> den 20 januari 2017
- Martelin, T., Pitkänen, K., & Koskinen, S. (2000). Suomalaisten väestöllinen elämäntilastoja ja tarinoita. i E. Heikkinen, & J. Tuomi, *Suomalainen elämäntilasto* (ss. 38-57). Vantaa: Tummavuoren Kirjapaino Oy.
- Nationalencyklopedin. (2017). Hämtat från Skärgård: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/skargard> den 23 januari 2017
- Nerdrum, M. (1998). *Skärgårdskvinnor: Tradition, modernitet och diversitet*. Åbo: Åbo Akademis förlag.
- Norden Statbank. (u.d.). *Kvinnors genomsnittliga ålder vid första barnets födsel*. Hämtat från <http://www.norden.org/sv/fakta-om-norden/gender-equality-indicators/demografi/fertilitet/genomsnittlig-aalder-vid-foersta-barnets-foedsel/kvinnor> den 9 april 2017
- Nordiska ministerrådets skärgårdsprojekt. (1987). *Skärgårdsliv på kvinnovis*. Köpenhamn: Nordisk ministerråd.

- Nurmi, J.-E., & Salmela-Aro, K. (2000). Ihmisen psykologinen kehitys ja elämäntyyli. I E. Heikkinen, & J. Tuomi, *Suomalainen elämäntyyli* (ss. 86-98). Vantaa: Tummavuoren Kirjapaino Oy.
- Nylander, M. (2014). Skärgårdspolitik i förändring. *Skärgård*, 37(3), ss. 38-41.
- Nynäs, J. (2012). Naturens och skärgårdens rekreativvärde och inverkan på hälsan. *Skärgård*, 35(2), ss. 59-65.
- Närings-, trafik- och miljöcentralen. (2016). Hämtat från Saaristoliikenne: <http://www.ely-keskus.fi/web/ely/saaristoliikenne#.WI8UQFOLTIU> den 29 Januari 2017
- Ottosson, M., & Ottosson, Å. (2006). *Naturen som kraftkälla. Om hur och varför naturen påverkar hälsan*. Stockholm: Naturvårdsverket.
- Ovaska, E. (2003). *Ongelma, idylli vai elämysyhteisö? Pienten kuntien sosiaali- ja terveystyöpalveluiden ja sosiaalisen pääoman tarkastelua*. Turku: Turun kaupungin painatuspalvelut.
- Pargas skärgårdsstaden. (2017). *Tjänster*. Hämtat från <http://www.parainen.fi/web/tjanster/> den 20 januari 2017
- Patel, R., & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Schenkmanis, U. (1995, 2002). *Se Ålnd*. Lund, Stockholm: Carlsson bokförlag.
- Skärgårdarnas Riksförbund. (2007). *Skärgård För Framtid*. Hämtat från http://www.skargardarnasriksforbund.se/document/2012-02-06_13285380605.pdf den 20 januari 2017
- Skärgårdsdelegationen. (2012). *Det nationella skärgårdspolitiska åtgärdsprogrammet*. Hämtat från Arbets och näringsministeriets publikationer: http://mmm.fi/documents/1410837/1948019/TEMjul_31_2012_web.pdf/242d4de0-e1b5-4e8f-8ef5-a0822d45493f den 20 januari 2017
- Skärgårdshavets biosfärområde. (u.å). *Vård av naturen – kulturlandskap och betesdjur*. Hämtat från <http://www.skargardshavetsbiosfaromrade.fi/temaomraden-2/vard-av-naturen-kulturlandskap-och-betesdjur/> den 24 januari 2017
- Skärgårdsstiftelsen. (u.d.). *Vad är Stockholms skärgård?* Hämtat från Skärgårdsstiftelsen: <http://skargardsstiftelsen.se/lattlast/vad-ar-stockholms-skargard/> den 24 januari 2017
- Statistikcentralen. (2016). *Antalet ingångna äktenskap började öka något*. Hämtat från http://www.stat.fi/til/ssaaty/2015/ssaaty_2015_2016-04-21_tie_001_sv.html den 9 april 2017
- Statistiska centralbyrån. (den 24 5 2012). *Vanligt med flera äktenskap under en livstid*. Hämtat från http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Vanligt-med-flera-aktenskap-under-en-livstid/ den 9 april 2017
- Statistiska centralbyrån. (den 7 5 2015). *Skilsmässor vanliga efter några år*. Hämtat från http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Skilsmassor-vanliga-efter-nagra-ar/ den 9 april 2017

- Tillväxt- och regionplaneförvaltningen. (januari 2016). *Skärgårdens utveckling i siffror*. Hämtat från Stockholms läns landsting: http://www.rufs.se/globalassets/h.-publikationer/ok_skargarden-i-siffror_webb_160331.pdf den 22 januari 2017
- Törnroos, K. (2016). *De åländska skärgårdsskolorna*. Hämtat från Nordiska Skärgårdssamarbetet: <http://www.skargardssamarbetet.org/sv/aktuellt> den 20 januari 2017
- Wais, M. (2002). *Ihmisen elämänkaari: aikuiselämän kriisit ja kehitysmahdollisuudet*. Vantaa: Dark Oy.
- Waxholmsbolaget. (den 9 januari 2017). *Waxholmsbolaget*. Hämtat från <http://www.waxholmsbolaget.se/om-waxholmsbolaget/nyheter/nyheter/artikel> den 30 januari 2017
- Vehviläinen, M.-R. (1999). *Tuulessa ja tyvenessä: tutkimus naisten työstä ja elämästä*. Helsinki: Kunta-alan ammattiliitto KTV ry.
- Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper : om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Widlund, E. (2016). Framtidens skärgårdsskolor. *Vi Skärgårdsbor*(4), 18. Hämtat från http://www.skargardarnasriksforbund.se/document/2016-12-31_14832020310.pdf den 20 januari 2017
- Wikimedia Commons. (den 6 januari 2007 A). *Karta över Skärgårdshavet öster om Åland*. Hämtat från <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Saaristo.png> den 3 maj 2017
- Wikimedia Commons. (2007 B). *Åland Political Map*. Hämtat från https://fr.wikipedia.org/wiki/%C3%85land#/media/File:%C3%85land_Political_Map-fr.svg den 29 april 2017
- Wolff-Brandt, C., & Siekkeli, S. (2010). *Strandsatta - kvinnoöden från finska viken till ishavet*. Helsingfors: Förlaget Vingpennan.
- Vård- och landskapsreformen. (2016). *Social- och hälsovårdsreformen*. Hämtat från <http://alueuudistus.fi/sv/sote-reformen> den 20 januari 2017
- Ålands hälso- och sjukvård. (u.d.). *Hälso- och sjukvårdsmottagningar*. Hämtat från <http://www.ahs.ax/standard.con?iPage=56&iLan=1> den 21 mars 2017
- Ålands Landskapsregering. (2016). *Ålands skärgårdsnämnd*. Hämtat från <http://www.regeringen.ax/andra-verksamheter-hor-forvaltningen/alandsskargardsnamnd> den 14 mars 2017
- Ålands statistik- och utredningsbyrå. (maj 2016). *Befolkningsstatistik: Registret över befolkningsrörelsen*. Personlig kontakt med Kenth Häggblom 12.4-21.4.2017.
- Ålandstrafiken. (2017). *Ålandstrafiken*. Hämtat från http://www.alandstrafiken.ax/sites/www.alandstrafiken.ax/files/bokningsregler_2017_kompl._ef_31.3.2017_11.pdf den 29 januari 2017
- ÅSUB. (2008). *Kvinnors företagande på Åland*. Hämtat från <http://www.asub.ax/sites/www.asub.ax/files/reports/rapport2008.2.pdf> den 23 januari 2017

- ÅSUB. (2015). *Kvinnors och mäns villkor i dagens demografiska förändringar*. Mariehamn: Ålands statistik- och utredningsbyrå. Hämtat från http://asub.drupal.ax/sites/www.asub.ax/files/imported_files/jamstalldhetsbilaga_2016_indikatormall.pdf den 3 maj 2017
- ÅSUB. (2016). *Åland i siffror*. Mariehamn: Ålands statistik- och utredningsbyrå. Hämtat från http://www.asub.ax/sites/www.asub.ax/files/attachments/page/aland_i_siffror_2016.pdf den 27 april 2017
- ÅSUB. (2017). *På tal om jämställdhet*. Mariehamn: Ålands statistik och utredningsbyrå. Hämtat från http://www.asub.ax/sites/www.asub.ax/files/attachments/page/pa_tal_om_jamstalldhet_2017.pdf den 15 mars 2017

Finlands författningssamling

Lag om främjande av skärgårdens utveckling 26.6.1981/494 www.finlex.fi [hämtat: 20.1.2017].

Figurförteckning

Figur 1. Karta över Åbolands skärgård (Wikimedia Commons, 2007 A).....	4
Figur 2. Karta över Ålands skärgård (Wikimedia Commons, 2007 B).....	4
Figur 3. Karta över Stockholms skärgård (Länsstyrelsen Stockholm, 2015).....	5
Figur 4. Åldersfördelningen bland respondenterna.	34
Figur 5. Innehållsanalys.....	60
Figur 6. Styrkor i skärgården.....	77
Figur 7. Svagheter i skärgården.....	79
Figur 8. Möjligheter i skärgården.....	80

Tabellförteckning

Tabell 1. Respondenternas fördelning av migrationsrörelse enligt skärgårdsområde.....	35
Tabell 2. Alltid bott, boendeform med hyr/äger respondenten sitt boende.	36
Tabell 3. Inflyttade, boendeform med hyr/äger respondenten sitt boende.	36
Tabell 4. Alltid bott och inflyttarna, antal färjor till fastlandet med migrationsrörelse.	37
Tabell 5. Alltid bott och inflyttarna, nödvändigt gällande förbindelsemöjligheter på den ö/ort respondenten bor på.	37
Tabell 6. Alltid bott och inflyttarna, arbetsplatsens belägenhet.	38
Tabell 7. Inflyttarna, huvudsakliga sysselsättning med högsta utbildningsnivå.	39
Tabell 8. Alltid bott, huvudsakliga sysselsättning med högsta utbildningsnivå.....	39
Tabell 9. Alltid bott och inflyttarna, förekomsten av mångsyssleri.	40
Tabell 10. Alltid bott och inflyttarna, nödvändigt gällande utbildning på den ö/ort respondenten bor på.....	41
Tabell 11. Alltid bott och inflyttarna, nödvändigt gällande hälso- och sjukvård på den ö/ort respondenten bor på.....	41
Tabell 12. Alltid bott och inflyttarna, nödvändigt gällande serviceutbudet på den ö/ort respondenten bor på.....	42

Tabell 13. Alltid bott och inflyttarna, nödvändigt gällande kultur och fritid på den ö/ort respondenten bor på.....	43
Tabell 14. Alltid bott och inflyttarna, nödvändigt gällande övriga tjänster på den ö/ort respondenterna bor på.....	43
Tabell 15. Alltid bott och inflyttarna, fördelningen av året runt boende på ön respondenten bor på.....	44
Tabell 16. Inflyttarna, storlek på staden före flytt med året runt boende på ön respondenten bor på.....	44
Tabell 17. Utflyttarna, civilstånd vid flytt med nuvarande civilstånd.....	45
Tabell 18. Inflyttarna, civilstånd vid flytt med nuvarande civilstånd.....	45
Tabell 19. Alltid bott, faktorer som haft inverkan på att de alltid bott i skärgården.....	46
Tabell 20. Inflyttarna: orsaker till flytten, 1=hade ingen inverkan alls, 5=hade väldigt stor inverkan.....	47
Tabell 21. Alltid bott och inflyttarna: ställningstagande med tanke på den ö/ort respondenten bor på, 1= helt av annan åsikt, 5=helt av samma åsikt.....	48
Tabell 22. Alltid bott, trivsel med bo kvar om 10år.....	49
Tabell 23. Inflyttarna, trivsel med bo kvar om 10år.....	49
Tabell 24. Utflyttarna: orsaker till flytten, 1=hade ingen inverkan alls, 5=hade väldigt stor inverkan.....	50
Tabell 25. Utflyttarna: jämförelse av ön respondenten flyttade från med nuvarande boningsort, 1=blev mycket sämre, 5= blev mycket bättre.....	51
Tabell 26. Utflyttarna: faktorer som skulle påverka en möjlig flytt tillbaka till skärgården.....	52
Tabell 27. Utflyttarna, år sedan flytt från skärgården med eventuell flytt till skärgården inom 10 år.....	53
Tabell 28. Alltid bott och inflyttarna: faktorer som skulle påverka respondenterna att flytta från skärgården.....	54

Hej skärgårdskvinna!

Denna pilotenkät ingår i projektet Morgondagens skärgårdskvinnor i Åbolands-, Ålands- och Stockholms skärgård, som görs i samarbete mellan Nordiska skärgårdssamarbetet och Yrkehögskolan Novia. Syftet är att undersöka inflyttnings- och utflyttningsorsaker. Det insamlade materialet kommer att ge skärgårdssamhällena idéer och leda till åtgärder för att de ska kunna arbeta med in- och utflyttningsfrågor.

Enkäten riktar sig till skärgårdskvinnor i åldern 20-65, som antingen bor i/flyttat till/flyttat från skärgården. Då Du svarar på enkäten bör Du ha Din senaste migrationsrörelse i/till/från skärgården i tankarna. Du kan alltså ha flyttat många gånger in och ut i skärgården.

Ditt deltagande i undersökningen är frivilligt och varje svar behandlas konfidentiellt. Enkäten tar **ca 10 – 15 min.**

Skärgård = öar utan fast vägförbindelse

Tack för Ditt samarbete.

Elin Lindroth Nina Nyman Sandra Rautio

1. Hur gammal är Du?
  - 20 – 24
  - 25 – 34
  - 35 – 44
  - 45 – 54
  - 55 – 65
2. Vilket alternativ passar bäst in på Dig?
  - Har alltid bott i skärgården
  - Flyttat till skärgården
  - Flyttat från skärgården

Du som har flyttat till skärgården

3. Vilken skärgård kommer Du från?
  - Åbolands skärgård
  - Ålands skärgård
  - Stockholms skärgård
4. Civilstånd
  - Singel
  - Parförhållande, samboende
  - Parförhållande, särboende
  - Änka
5. Har Du barn?
  - Barn i lekåldern
  - Barn i skolåldern 7-12
  - Barn i tonåren 13-17
  - Vuxna barn som bor hemma
  - Vuxna utflyttade barn
  - Inga barn
6. Boendeform
  - Stuga
  - Höghus
  - Radhus
  - Egnahemshus
  - Annat vad?
7. Hyr eller äger Du Ditt boende?
  - Hyr
  - Äger
  - Annat, vad?
8. Vilken är Din högsta utbildningsnivå?
  - Grundläggande utbildning
  - Andra stadiets utbildning (gymnasium, yrkesskola, yrkesgymnasium)
  - Tredje stadiets utbildning (universitet, yrkeshögskola)
9. Vad är Din huvudsakliga sysselsättning nu?
  - Egenföretagare
  - Förvärvsarbetare heltid

- Förvärvsarbetare deltid
  - Studerande
  - Tjänstledig/föräldraledig
  - Arbetsökande/arbetslös
  - Sjukpensionär/pensionär
  - Annat, vad?
10. Vad arbetar Du med? Om mångsysslare, skriv in alla.
11. Vilka av dessa alternativ gällande utbildning är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?
- Småbarnsfostran
  - Grundläggande utbildning åk 1-6
  - Grundläggande utbildning åk 7-9
  - Andra stadiets utbildning
  - Tredje stadiets utbildning
  - Inget av dessa alternativ
12. Vilka av dessa alternativ gällande hälso- och sjukvården är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på? (*Kontorstid= Arbetstid under vardagar mellan kl.8-16*
Primärsjukvård=Någon form av hälsovårdsmottagning)
- Jourverksamhet dygnet runt
  - Specialsjukvård (sjukhus, förlossningsavdelningar)
  - Primär sjukvård alla vardagar, kontorstid
  - Primär sjukvård en/några dagar i veckan, kontorstid
  - Läkare-/tandläkarmottagning alla vardagar, kontorstid
  - Läkare-/tandläkarmottagning en/några dagar i veckan, kontorstid
  - Möjlighet till läkare-/tandläkarmottagning endast vid behov
  - Äldreomsorg
  - Inget av dessa alternativ
13. Vilka av dessa alternativ gällande serviceutbudet är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?
- Flera olika livsmedelsaffärer, öppna alla dagar i veckan, även kvällstid
  - En livsmedelsaffär, öppen alla dagar i veckan, även kvällstid
  - En livsmedelsaffär, öppen alla vardagar, endast kontorstid
  - En livsmedelsaffär, öppen en/ några dagar i veckan
  - Apotek, öppet alla dagar i veckan
  - Apotek, öppet alla vardagar
  - Apotekstjänst kopplat till livsmedelsaffären
  - Post
  - Posttjänster kopplade till livsmedelsaffären
  - Bank/-er, öppna alla vardagar kontorstid
  - Bank, endast öppen några dagar i veckan
  - Bankautomat
  - Inget av dessa alternativ
14. Vilka av dessa alternativ gällande kultur och fritid är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?
- Stort utbud av arrangerade fritidsaktiviteter, hobbyn
  - Litet utbud av fritidsaktiviteter
  - Gym
  - Bibliotek
  - Biograf
  - Teater
  - Möjlighet till föreningsverksamhet
  - Möjlighet att vara aktiv inom kommunalpolitiken

- Församling, kyrka
  - Flera restauranger, caféer, året om öppet
  - En restaurang, café, året om öppet
  - Restauranger, caféer, endast sommartid
  - Köpcenter
  - Klädaffärer
  - Specialaffärer, t.ex. blombutik, inredningsbutiker
  - Alko/Systembolaget
  - Nattliv, krogar
  - Inget av dessa alternativ
15. Vilka av dessa alternativ gällande förbindelsemöjligheter är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?
(Förbindelsemöjligheter=färjetrafik)
- Regelbunden lokaltrafik, bussar
  - Offentliga förbindelsemöjligheter, dygnet runt
  - Offentliga förbindelsemöjligheter, endast dagtid
  - Offentliga förbindelsemöjligheter, endast vid beställning
  - Inget av dessa alternativ
16. Vilka av dessa alternativ gällande övriga tjänster är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?
(Fast bredband=Nätuppkopplingen går via det fasta telenätet, dvs. via telefonkabel
Mobilt nät=Nätuppkopplingen går via kommunikations-/telefonmasten, dvs. trådlöst)
- Fast bredband
  - Mobilt nät
  - Kommunal avfallshantering
  - Inget av dessa alternativ
17. Hur många året runt boende finns det på ön Du bor på?
- < 10
  - 10 – 50
  - 50 – 100
  - 100 – 500
  - 500 – 1000
  - > 1000 boende
18. Ta ställning till följande påståenden , med tanke på den ö Du lever på, på en skala 1 till 5.
(1= helt av annan åsikt, 2 = delvis av annan åsikt, 3 = kan inte säga, 4 = delvis av samma åsikt, 5 = helt av samma åsikt)
- Bra möjligheter för sysselsättning, arbete
  - Stort serviceutbud
  - Bra social service
  - Lättillgängliga sjukvårdstjänster
  - Gynnsam levnadsmiljö
  - Lättillgängliga bostäder
  - Stor personlig trygghet (= känsla av en säker omgivning)
  - Enkelt att upprätthålla ett socialt liv
  - Mångsidigt kulturutbud
  - Goda möjligheter till fritidsaktiviteter
  - Fungerande nätverksuppkoppling
19. Hur trivs Du på den ö Du bor på?
- Trivs väldigt bra
  - Trivs bra
  - Trivs inte så bra

- Trivs inte alls
20. Var befinner sig Din arbetsplats?
- På ön Du bor på
  - På annan mindre ö
  - På annan större ö
  - På fastlandet
  - På sjön
21. Hur tar Du Dig till arbetet, bortsett från färja/färjor?
- Använder eget färdmedel
  - Åker med buss
  - Åker med taxibåt
  - Åker med annat färdmedel, vad?
22. Hur många färjor/förbindelsebåtar är Du tvungen att åka med för att komma till fastlandet eller till närmaste ö med fast vägförbindelse?
- 1
  - 2
  - 3
  - 4 eller flera
23. Tror Du att Du kommer att bo kvar i skärgården i framtiden/om 10år?
- Ja
  - Tveksamt
  - Nej,
- Motivera ditt svar:
24. Vilken/vilka faktorer skulle få Dig att flytta bort från skärgården?
- Kommunal service skulle försämrats (ex. stängning av skola/daghem/ålderdomshem)
  - Barnens utbildningsmöjligheter
  - Förminskning eller total avsaknad av social- och hälsovårdstjänster
  - Avsaknad av apotek
  - Avsaknad av livsmedelsaffär eller försämrade öppethållningstider
  - Försämring av de offentliga trafikförbindelserna
  - Avsaknad av arbetsplatser, plötslig arbetslöshet
  - Arbetsplatsen flyttas
  - Partnern förlorar arbete/ partners arbetsplats förflyttas
  - Ekonomiska orsaker
  - Kraftig utflyttning från orten
  - Vänner/släkt flyttar bort
  - Den egna hälsan
  - Inga orsaker, kommer inte att flytta
  - Andra orsaker, vilka?
25. Hur många år sedan är det Du flyttade till skärgården?
- < 1 år
  - 1 – 5 år
  - 6 – 10 år
  - > 10 år sedan
26. Före Du flyttade till Din nuvarande ort, bodde Du i:
- glesbygd
  - en liten stad (<5000 invånare)
  - en medelstor stad (<20 000 invånare)
  - en stor stad (>20 000 invånare)

27. Civilstånd då Du flyttade till skärgården
- Singel
  - Parförhållande, samboende
  - Parförhållande, särboende
  - Änka
28. Vilken var Din huvudsakliga sysselsättning före Du flyttade till skärgården?
- Egenföretagare
  - Förvärvsarbetare heltid
  - Förvärvsarbetare deltid
  - Studerande
  - Tjänstledig/föräldraledig
  - Arbetsökande/arbetslös
  - Sjukpensionär/pensionär
29. Vilka faktorer passar in på orsaken till att Du flyttade till skärgården? Betygsätt alla alternativ på en skala från 1 till 5. (1 = hade ingen inverkan alls, 2 = hade liten inverkan, 3 = hade viss inverkan, 4 = hade stor inverkan och 5 = hade väldigt stor inverkan)
- Var arbetslös och fick arbete i skärgården
  - Bytte arbetsplats
  - Pensionering
  - Avslutade studier och flyttade tillbaka till hemorten
  - Ville återvända till hemorten
  - Medföljande, t.ex. partner fick arbete
  - Flyttade ihop med partner
  - Flyttade isär från partner
  - Ville flytta närmare släkt och vänner
  - För barnens bästa
  - Miljön
  - Bra boendemöjligheter
  - Serviceutbudet
  - Annat, vad?
30. Hur upplevde Du flytten till den ö Du bor på?
- Positivt
  - Negativt
  - Varken positivt eller negativt
31. Hur upplever Du att lokalsamhället tog emot Dig då Du flyttade till ön?
- Kände mig mycket välkommen, lätt att bli en del av samhället
  - Kände mig delvis välkommen, tog en tid att bli en del av samhället
  - Kände mig inte alls välkommen, har inte blivit en del av samhället

Alltid bott i skärgården:

32. Vilken skärgård kommer Du från?
- Åbolands skärgård
  - Ålands skärgård
  - Stockholms skärgård
33. Civilstånd
- Singel
  - Parförhållande, samboende

- Parförhållande, särboende
  - Änka
34. Har Du barn?
- Barn i lekåldern
  - Barn i skolåldern 7-12
  - Barn i tonåren 13-17
  - Vuxna barn som bor hemma
  - Vuxna utflyttade barn
  - Inga barn
35. Boendeform
- Stuga
  - Höghus
  - Radhus
  - Egnahemshus
  - Annat vad?
36. Hyr eller äger Du Ditt boende?
- Hyr
  - Äger
  - Annat, vad?
37. Vilken är Din högsta utbildningsnivå?
- Grundläggande utbildning
  - Andra stadiets utbildning (gymnasium, yrkesskola, yrkesgymnasium)
  - Tredje stadiets utbildning (universitet, yrkeshögskola)
38. Vad är Din huvudsakliga sysselsättning nu?
- Egenföretagare
  - Förvärvsarbetare heltid
  - Förvärvsarbetare deltid
  - Studerande
  - Tjänstledig/föräldraledig
  - Arbetsökande/arbetslös
  - Sjukpensionär/pensionär
  - Annat, vad?
39. Vad arbetar Du med? Om mångsysslare, skriv in alla.
40. Vilka av dessa alternativ gällande utbildning är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?
- Småbarnsfostran
  - Grundläggande utbildning åk 1-6
  - Grundläggande utbildning åk 7-9
  - Andra stadiets utbildning
  - Tredje stadiets utbildning
  - Inget av dessa alternativ
41. Vilka av dessa alternativ gällande hälso- och sjukvården är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på? (*Kontorstid= Arbetstid under vardagar mellan kl.8-16*
Primärsjukvård=Någon form av hälsovårdsmottagning)
- Jourverksamhet dygnet runt
  - Specialsjukvård (sjukhus, förlösningssavdelningar)

- Primär sjukvård alla vardagar, kontorstid
  - Primär sjukvård en/några dagar i veckan, kontorstid
  - Läkare-/tandläkarmottagning alla vardagar, kontorstid
  - Läkare-/tandläkarmottagning en/några dagar i veckan, kontorstid
  - Möjlighet till läkar-/tandläkarmottagning endast vid behov
  - Äldreomsorg
  - Inget av dessa alternativ
42. Vilka av dessa alternativ gällande serviceutbudet är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?
- Flera olika livsmedelsaffärer, öppna alla dagar i veckan, även kvällstid
  - En livsmedelsaffär, öppen alla dagar i veckan, även kvällstid
  - En livsmedelsaffär, öppen alla vardagar, endast kontorstid
  - En livsmedelsaffär, öppen en/ några dagar i veckan
  - Apotek, öppet alla dagar i veckan
  - Apotek, öppet alla vardagar
  - Apotekstjänst kopplat till livsmedelsaffären
  - Post
  - Posttjänster kopplade till livsmedelsaffären
  - Bank/-er, öppna alla vardagar kontorstid
  - Bank, endast öppen några dagar i veckan
  - Bankautomat
  - Inget av dessa alternativ
43. Vilka av dessa alternativ gällande kultur och fritid är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?
- Stort utbud av arrangerade fritidsaktiviteter, hobbyn
  - Litet utbud av fritidsaktiviteter
  - Gym
  - Bibliotek
  - Biograf
  - Teater
  - Möjlighet till föreningsverksamhet
  - Möjlighet att vara aktiv inom kommunalpolitiken
  - Församling, kyrka
  - Flera restauranger, caféer, året om öppet
  - En restaurang, café, året om öppet
  - Restauranger, caféer, endast sommartid
  - Köpcenter
  - Klädaffärer
  - Specialaffärer, t.ex. blombutik, inredningsbutiker
  - Alko/Systembolaget
  - Nattliv, krogar
  - Inget av dessa alternativ
44. Vilka av dessa alternativ gällande förbindelsemöjligheter är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?
(Förbindelsemöjligheter=färjetrafik)
- Regelbunden lokaltrafik, bussar
  - Offentliga förbindelsemöjligheter, dygnet runt
  - Offentliga förbindelsemöjligheter, endast dagtid
  - Offentliga förbindelsemöjligheter, endast vid beställning
  - Inget av dessa alternativ
45. Vilka av dessa alternativ gällande övriga tjänster är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?
(Fast bredband=Nätuppkopplingen går via det fasta telenätet, dvs. via telefonkabel

Mobilt nät=Nätuppkopplingen går via kommunikations-/telefonmasten, dvs. trådlöst)

- Fast bredband
  - Mobilt nät
  - Kommunal avfallshantering
  - Inget av dessa alternativ
46. Hur många året runt boende finns det på ön Du bor på?
- < 10
  - 10 – 50
  - 50 – 100
  - 100 – 500
  - 500 – 1000
  - > 1000 boende
47. Ta ställning till följande påståenden, med tanke på den ö Du lever på, på en skala 1 till 5.
(1= helt av annan åsikt, 2 = delvis av annan åsikt, 3 = kan inte säga, 4 = delvis av samma åsikt, 5 = helt av samma åsikt)
- Bra möjligheter för sysselsättning, arbete
  - Stort serviceutbud
  - Bra social service
  - Lättillgängliga sjukvårdstjänster
  - Gynnsam levnadsmiljö
  - Lättillgängliga bostäder
  - Stor personlig trygghet (= känsla av en säker omgivning)
  - Enkelt att upprätthålla ett socialt liv
  - Mångsidigt kulturutbud
  - Goda möjligheter till fritidsaktiviteter
  - Fungerande nätverksuppkoppling
48. Hur trivs Du på den ö Du bor på?
- Trivs väldigt bra
  - Trivs bra
  - Trivs inte så bra
  - Trivs inte alls
49. Var befinner sig Din arbetsplats?
- På ön Du bor på
  - På annan mindre ö
  - På annan större ö
  - På fastlandet
  - På sjön
50. Hur tar Du Dig till arbetet, bortsett från färja/färjor?
- Använder eget färdmedel
  - Åker med buss
  - Åker med taxibåt
  - Åker med annat färdmedel, vad?
51. Hur många färjor/förbindelsebåtar är Du tvungen att åka med för att komma till fastlandet eller till närmaste ö med fast vägförbindelse?
- 1
  - 2
  - 3
  - 4 eller flera

52. Tror Du att Du kommer att bo kvar i skärgården i framtiden/om 10år?

- Ja
- Tveksamt
- Nej,

Motivera ditt svar:

53. Vilken/vilka faktorer skulle få Dig att flytta bort från skärgården?

- Kommunal service skulle försämras (ex. stängning av skola/daghem/ålderdomshem)
- Barnens utbildningsmöjligheter
- Förminskning eller total avsaknad av social- och hälsovårdstjänster
- Avsaknad av apotek
- Avsaknad av livsmedelsaffär eller försämrade öppethållningstider
- Försämring av de offentliga trafikförbindelserna
- Avsaknad av arbetsplatser, plötslig arbetslöshet
- Arbetsplatsen flyttas
- Partnern förlorar arbete/ partners arbetsplats förflyttas
- Ekonomiska orsaker
- Kraftig utflyttning från orten
- Vänner/släkt flyttar bort
- Den egna hälsan
- Inga orsaker, kommer inte att flytta
- Andra orsaker, vilka?

54. Vilka faktorer har inverkat på att Du alltid bott i skärgården?

- Har arbete på orten
- Möjlighet till att pendla till studier/arbete
- Partnern har arbete i skärgården
- Nära till släkt och vänner
- Miljön
- Trygghet (=känsla av en säker omgivning)
- Bra boendemöjligheter
- Äger/har ärvt egen mark
- Serviceutbudet
- Fritidsaktiviteter
- Förbindelsemöjligheter
- Annat, vad?

Du som flyttat från skärgården:

55. Vilken skärgård kommer Du från?

- Åbolands skärgård
- Ålands skärgård
- Stockholms skärgård

56. Civilstånd

- Singel
- Parförhållande, samboende
- Parförhållande, särboende
- Änka

57. Har Du barn?

- Barn i lekåldern
- Barn i skolåldern 7-12
- Barn i tonåren 13-17
- Vuxna barn som bor hemma

- Vuxna utflyttade barn
  - Inga barn
58. Boendeform
- Stuga
  - Höghus
  - Radhus
  - Egnahemshus
  - Annat vad?
59. Hyr eller äger Du Ditt boende?
- Hyr
  - Äger
  - Annat, vad?
60. Vilken är Din högsta utbildningsnivå?
- Grundläggande utbildning
  - Andra stadiets utbildning (gymnasium, yrkesskola, yrkesgymnasium)
  - Tredje stadiets utbildning (universitet, yrkeshögskola)
61. Vad är Din huvudsakliga sysselsättning nu?
- Egenföretagare
  - Förvärvsarbetare heltid
  - Förvärvsarbetare deltid
  - Studerande
  - Tjänstledig/föräldraledig
  - Arbetsökande/arbetslös
  - Sjukpensionär/pensionär
  - Annat, vad?
62. Vad arbetar Du med? Om mångsysslare, skriv in alla.
63. Vilka av dessa alternativ gällande utbildning är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?
- Småbarnsfostran
  - Grundläggande utbildning åk 1-6
  - Grundläggande utbildning åk 7-9
  - Andra stadiets utbildning
  - Tredje stadiets utbildning
  - Inget av dessa alternativ
64. Vilka av dessa alternativ gällande hälso- och sjukvården är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på? (*Kontorstid= Arbetstid under vardagar mellan kl.8-16*
Primärsjukvård=Någon form av hälsovårdsmottagning)
- Jourverksamhet dygnet runt
  - Specialsjukvård (sjukhus, förlossningsavdelningar)
  - Primär sjukvård alla vardagar, kontorstid
  - Primär sjukvård en/några dagar i veckan, kontorstid
  - Läkar-/tandläkarmottagning alla vardagar, kontorstid
  - Läkar-/tandläkarmottagning en/några dagar i veckan, kontorstid
  - Möjlighet till läkar-/tandläkarmottagning endast vid behov
  - Äldreomsorg
  - Inget av dessa alternativ

65. Vilka av dessa alternativ gällande serviceutbudet är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?
- Flera olika livsmedelsaffärer, öppna alla dagar i veckan, även kvällstid
  - En livsmedelsaffär, öppen alla dagar i veckan, även kvällstid
  - En livsmedelsaffär, öppen alla vardagar, endast kontorstid
  - En livsmedelsaffär, öppen en/ några dagar i veckan
  - Apotek, öppet alla dagar i veckan
  - Apotek, öppet alla vardagar
  - Apotekstjänst kopplat till livsmedelsaffären
  - Post
  - Posttjänster kopplade till livsmedelsaffären
  - Bank/-er, öppna alla vardagar kontorstid
  - Bank, endast öppen några dagar i veckan
  - Bankautomat
  - Inget av dessa alternativ
66. Vilka av dessa alternativ gällande kultur och fritid är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?
- Stort utbud av arrangerade fritidsaktiviteter, hobbyn
  - Litet utbud av fritidsaktiviteter
  - Gym
  - Bibliotek
  - Biograf
  - Teater
  - Möjlighet till föreningsverksamhet
  - Möjlighet att vara aktiv inom kommunalpolitiken
  - Församling, kyrka
  - Flera restauranger, caféer, året om öppet
  - En restaurang, café, året om öppet
  - Restauranger, caféer, endast sommartid
  - Köpcenter
  - Klädaffärer
  - Specialaffärer, t.ex. blombutik, inredningsbutiker
  - Alko/Systembolaget
  - Nattliv, krogar
  - Inget av dessa alternativ
67. Vilka av dessa alternativ gällande förbindelsemöjligheter är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?
(*Förbindelsemöjligheter=färjetrafik*)
- Regelbunden lokaltrafik, bussar
  - Offentliga förbindelsemöjligheter, dygnet runt
  - Offentliga förbindelsemöjligheter, endast dagtid
  - Offentliga förbindelsemöjligheter, endast vid beställning
  - Inget av dessa alternativ
68. Vilka av dessa alternativ gällande övriga tjänster är nödvändiga för Dig på den ort/ö Du bor på?
(*Fast bredband=Nätuppkopplingen går via det fasta telenätet, dvs. via telefonkabel*
Mobilt nät=Nätuppkopplingen går via kommunikations-/telefonmasten, dvs. trådlöst)
- Fast bredband
  - Mobilt nät
  - Kommunal avfallshantering
  - Inget av dessa alternativ

69. Hur länge sedan är det Du flyttade bort från skärgården?

- < 1 år
- 1 – 5 år
- 6 – 10 år
- > 10 år sedan

70. När Du flyttade ut från skärgården, vart flyttade Du?

- glesbygd
- en liten stad (<5000 invånare)
- en medelstor stad (<20 000 invånare)
- en stor stad (>20 000 invånare)

71. Hur många året runt boende fanns det på ön Du flyttade från?

- < 10
- 10 – 50
- 50 – 100
- 100 – 500
- 500 – 1000
- > 1000 boende

72. Civilstånd då Du flyttade från skärgården

- Singel
- Parförhållande, samboende
- Parförhållande, särboende
- Änka

73. Vilken var Din huvudsakliga sysselsättning före Du flyttade från skärgården?

- Egenföretagare
- Förvärvsarbetare heltid
- Förvärvsarbetare deltid
- Studerande
- Tjänstledig/föräldraledig
- Arbetsökande/arbetslös
- Sjukpensionär/pensionär
- Annat, vad?

74. Vilka faktorer passar in på orsaken till att Du flyttade bort från skärgården? Betygsätt alla alternativ på en skala från 1 till 5. (1 = hade ingen inverkan alls, 2 = hade liten inverkan, 3 = hade viss inverkan, 4 = hade stor inverkan och 5 = hade väldigt stor inverkan)

- Var arbetslös och fick arbete på annan ort
- Arbetsplatsen flyttade till fastlandet
- Bytte helt arbetsplats
- Pensionering
- Påbörjade studier på annan ort
- Medföljande, t.ex. partner fick arbete
- Flyttade ihop med partner
- Flyttade isär från partner
- Kraftig utflyttning från orten
- Ville flytta närmare släkt och vänner
- För barnens bästa
- Vägförbindelserna
- Miljö
- Bättre boendemöjligheter på fastlandet
- Tillgänglighet till serviceutbud
- Trivdes inte i skärgården

- Annat, vad?

75. Hur upplevde Du flytten från ön Du bodde på?

- Positivt
- Negativt
- Varken positivt eller negativt

76. Hur förändrades följande faktorer om du jämför ön du flyttade från med den ort du bor på nu på en skala från 1 till 5. (1= blev mycket sämre, 2 = blev delvis sämre, 3 = förändrades inte alls, 4 = blev delvis bättre, 5 = blev mycket bättre)

- Möjligheter till sysselsättning, arbete
- Serviceutbudet
- Tillgänglighet till social service
- Tillgänglighet till sjukvårdstjänster
- Levnadsmiljön
- Boendemöjligheter
- Personliga tryggheten (=känsla av en säker omgivning)
- Möjlighet att upprätthålla ett socialt liv
- Kulturutbudet
- Möjligheter till fritidsaktiviteter
- Nätverksuppkopplingen

77. Tror Du att Du kommer att flytta tillbaka till skärgården i framtiden/om 10år?

- Ja
- Tveksamt
- Nej,

Motivera:

78. Vilken/vilka faktorer skulle få Dig att flytta tillbaka till skärgården?

- Kommunala serviceutbudet skulle fylla dina behov (skola, daghem, äldreomsorg)
- Förbättring av social- och hälsovårdstjänster
- Ökat serviceutbud av vardagliga tjänster, t.ex. livsmedelsaffärer
- Ökade arbetsmöjligheter i skärgården
- Vänner och släkt
- Ökad inflyttning till ön
- Tillgänglig mark/ tillgängliga bostäder
- Möjligheter till hyresbostäder
- Den egna hälsan
- Förbättring av färjetrafiken, övriga trafikförbindelser
- Inga orsaker, kommer inte att flytta
- Andra orsaker, vilka?

För alla

79. Feedback på enkäten! Saknade Du någon fråga? Var någon fråga omotiverad? Var någon fråga svårförståelig, vilken?

Hej skärgårdskvinna!

Denna pilotenkät ingår i projektet Morgondagens skärgårdskvinnor i Åbolands-, Ålands- och Stockholms skärgård, som görs i samarbete mellan Nordiska skärgårdssamarbetet och YrkesHögskolan Novia. Syftet är att undersöka inflyttnings- och utflyttningsorsaker. Det insamlade materialet kommer att ge skärgårdssamhällena idéer och leda till åtgärder för att de ska kunna arbeta med in- och utflyttningsfrågor.

Pilotenkäten kommer att vara som grund för en mer omfattande enkät som görs i höst. Projektets samarbetspartners är Nordiska skärgårdssamarbetet, Migrationsinstitutet, Stockholms läns landsting och Nordregio. Enkäten riktar sig till skärgårdskvinnor i åldern 20-65, som antingen **bor i/ flyttat till/flyttat från skärgården**. Då Du svarar på enkäten bör Du ha **din senaste migrationsrörelse i/ till/ från skärgården** i tankarna. Du kan alltså ha flyttat många gånger in och ut i skärgården.

Ditt deltagande i undersökningen är frivilligt och varje svar behandlas konfidentiellt. **Besvara enkäten helst så fort som möjligt, gärna före 19.3.2017.** Enkäten tar **ca 10 – 15 min.**

Klicka på följande länk för att komma till enkäten:

<https://sv.surveymonkey.com/r/JDQ323M>

Funderar Du över någonting angående undersökningen eller enkäten, kontakta oss fornamn.efternamn@edu.novia.fi. Våra handledare i projektet är Pia Liljeroth och Eva Juslin.

Tack för Ditt samarbete.

Elin Lindroth Nina Nyman Sandra Rautio

Alltid bott: Hyr/äger boende

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hyr	5	22,7	22,7	22,7
	Äger	17	77,3	77,3	100,0
	Total	22	100,0	100,0	

Inflyttarna: Hyr/äger boende

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hyr	12	21,1	21,1	21,1
	Äger	39	68,4	68,4	89,5
	Annat	6	10,5	10,5	100,0
	Total	57	100,0	100,0	

Alltid bott & inflyttarna: Färdmedel till arbetet, förutom färja/färjor

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Färdmedel	Eget färdmedel	28	68,3%	84,8%
	Buss	4	9,8%	12,1%
	Taxibåt	1	2,4%	3,0%
	Annat färdmedel	8	19,5%	24,2%
Total		41	100,0%	124,2%

Alltid bott & inflyttarna: Nödvändigt gällande utbildning på den ö/ort de bor på

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Nödvändigt gällande utbildning ^a	Småbarnsfostran	37	23,1%	46,8%
	Grundläggande utbildning åk 1-6	47	29,4%	59,5%
	Grundläggande utbildning åk 7-9	43	26,9%	54,4%
	Andra stadiets utbildning	11	6,9%	13,9%
	Tredje stadiets utbildning	7	4,4%	8,9%
	Inget av dessa alternativ	15	9,4%	19,0%
Total		160	100,0%	202,5%

Alltid bott & inflyttarna: Jämförelse ålder, barn och nödvändigt gällande utbildning

Ålder				Nödvändigt gällande utbildning ^a					Total	
				Små- barnsf ostran	Grund- läggande utbildning åk 1-6	Grund- läggande utbildning åk 7-9	Andra stadiets utbildning	Tredje stadiets utbildning		Inget av dessa alternativ
20-24	Barn	Inga barn	Count	3	5	4	1			5
			% within \$Barn	60,0%	100,0%	80,0%	20,0%			
	Total	Count	3	5	4	1			5	
25-34	Barn	Barn i lekåldern	Count	6	6	4			1	7
			% within \$Barn	85,7%	85,7%	57,1%			14,3%	
		Barn i skolålder n	Count	3	4	3			0	4
			% within \$Barn	75,0%	100,0%	75,0%			0,0%	
		Inga barn	Count	3	3	2			1	4
			% within \$Barn	75,0%	75,0%	50,0%			25,0%	
	Total	Count	10	11	7			2	13	
	35-44	Barn	Barn i lekåldern	Count	2	3	3	1		2
% within \$Barn				33,3%	50,0%	50,0%	16,7%		33,3%	
		Barn i skolålder n	Count	4	5	5	2		1	8
			% within \$Barn	50,0%	62,5%	62,5%	25,0%		12,5%	
		Barn i tonåren	Count	4	5	4	0		0	5
			% within \$Barn	80,0%	100,0%	80,0%	0,0%		0,0%	
		Vuxna utflyttade barn	Count	1	1	1	0		0	1
			% within \$Barn	100,0 %	100,0%	100,0%	0,0%		0,0%	
		Inga barn	Count	1	1	0	0		0	1
			% within \$Barn	100,0 %	100,0%	0,0%	0,0%		0,0%	
Total	Count	10	12	11	2		2	16		
45-54	Barn	Barn i lekåldern	Count	1	1	1	0	0	0	1
			% within \$Barn	100,0 %	100,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	
		Barn i skolålder n	Count	1	2	2	0	0	0	2
			% within \$Barn	50,0%	100,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	
	Total	Count	2	3	3	0	0	0	3	

	Barn i tonåren	% within \$Barn	66,7%	100,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%		
	Vuxna barn som bor hemma	Count	3	3	2	0	1	1	4	
		% within \$Barn	75,0%	75,0%	50,0%	0,0%	25,0%	25,0%		
	Vuxna utflyttade barn	Count	8	9	8	6	3	3	18	
		% within \$Barn	44,4%	50,0%	44,4%	33,3%	16,7%	16,7%		
	Inga barn	Count	0	0	0	0	1	0	1	
		% within \$Barn	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%		
	Total	Count	10	11	10	6	4	3	21	
55-65	Barn	Vuxna barn som bor hemma	Count	0	1	3	0	0	2	5
		% within \$Barn	0,0%	20,0%	60,0%	0,0%	0,0%	40,0%		
	Vuxna utflyttade barn	Count	4	8	10	2	3	5	20	
		% within \$Barn	20,0%	40,0%	50,0%	10,0%	15,0%	25,0%		
	Inga barn	Count	0	0	0	0	0	2	2	
		% within \$Barn	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%		
	Total	Count	4	8	11	2	3	8	24	

Alltid bott & inflyttarna: Nödvändigt gällande hälso- och sjukvård på den ö/ort de bor på

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Nödvändigt gällande hälso- och sjukvård ^a	Jourverksamhet dygnet runt	30	16,0%	38,0%
	Specialsjukvård	2	1,1%	2,5%
	Primärsjukvård alla vardagar, kontorstid	41	21,9%	51,9%
	Primärsjukvård en/några dagar i veckan, kontorstid	13	7,0%	16,5%
	Läkar-/tandläkarmottagning alla vardagar, kontorstid	6	3,2%	7,6%
	Läkar-/tandläkarmottagning en/några dagar i veckan, kontorstid	21	11,2%	26,6%
	Möjlighet till läkar-/tandläkarmottagning endast vid behov	22	11,8%	27,8%
	Äldreomsorg	47	25,1%	59,5%
	Inget av dessa alternativ	5	2,7%	6,3%
Total	187	100,0%	236,7%	

Alltid bott & inflyttarna: Nödvändigt gällande serviceutbudet på den ö/ort de bor på

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Nödvändigt gällande serviceutbudet ^a	Flera olika livsmedelsaffärer, öppna alla dagar i veckan, även kvällstid	7	2,4%	8,9%
	En livsmedelsaffär, öppen alla dagar i veckan, även kvällstid	20	6,9%	25,3%
	En livsmedelsaffär, öppen alla vardagar, endast kontorstid	25	8,7%	31,6%
	En livsmedelsaffär, öppen en/några dagar i veckan	24	8,3%	30,4%
	Apotek, öppet alla dagar i veckan	3	1,0%	3,8%
	Apotek, öppet alla vardagar	23	8,0%	29,1%
	Apotekstjänst kopplat till livsmedelsaffär	40	13,9%	50,6%
	Post	49	17,0%	62,0%
	Posttjänster kopplade till livsmedelsaffär	35	12,2%	44,3%
	Bank/-er, öppna alla dagar i veckan	24	8,3%	30,4%
	Bank, endast öppen några dagar i veckan	15	5,2%	19,0%
	Bankautomat	22	7,6%	27,8%
	Inget av dessa alternativ	1	0,3%	1,3%
	Total		288	100,0%

Alltid bott & inflyttarna: Nödvändigt gällande kultur & fritid på den ö/ort de bor på

		Responses		Percent of
		N	Percent	Cases
Nödvändigt gällande kultur och fritid ^a	Stort utbud av arrangerade fritidsaktiviteter, hobbyn	11	3,1%	13,9%
	Litet utbud av fritidsaktiviteter	36	10,0%	45,6%
	Gym	34	9,5%	43,0%
	Bibliotek	47	13,1%	59,5%
	Biograf	11	3,1%	13,9%
	Teater	2	0,6%	2,5%
	Möjlighet till föreningsverksamhet	62	17,3%	78,5%
	Möjlighet att vara aktiv inom kommunalpolitiken	28	7,8%	35,4%
	Församling, kyrka	27	7,5%	34,2%
	Flera restauranger, caféer, året om öppet	13	3,6%	16,5%
	En restaurang, café, året om öppet	38	10,6%	48,1%
	Restauranger, caféer, endast sommartid	19	5,3%	24,1%
	Klädaffärer	2	0,6%	2,5%
	Specialaffärer, t.ex. blombutik, inredningsbutiker	9	2,5%	11,4%
	Alko/Systembolaget	11	3,1%	13,9%
	Nattliv, krogar	4	1,1%	5,1%
	Inget av dessa alternativ	5	1,4%	6,3%
Total		359	100,0%	454,4%

Alltid bott & inflyttarna: Jämförelse nödvändigt gällande kultur & fritid och ålder

			Ålder					Total
			20-24	25-34	35-44	45-54	55-65	
Nödvändigt gällande kultur och fritid ^a	Stort utbud av arrangerade fritidsaktiviteter, hobbyn	Count	0	3	3	2	3	11
		% within Ålder	0,0%	23,1%	18,8%	9,5%	12,5%	
	Litet utbud av fritidsaktiviteter	Count	2	9	8	10	7	36
		% within Ålder	40,0%	69,2%	50,0%	47,6%	29,2%	
	Gym	Count	3	6	6	11	8	34
		% within Ålder	60,0%	46,2%	37,5%	52,4%	33,3%	
	Bibliotek	Count	3	7	9	13	15	47
		% within Ålder	60,0%	53,8%	56,3%	61,9%	62,5%	
	Biograf	Count	0	3	2	2	4	11
		% within Ålder	0,0%	23,1%	12,5%	9,5%	16,7%	
	Teater	Count	0	1	0	0	1	2
		% within Ålder	0,0%	7,7%	0,0%	0,0%	4,2%	
	Möjlighet till föreningsverksamhet	Count	4	12	11	15	20	62
		% within Ålder	80,0%	92,3%	68,8%	71,4%	83,3%	
	Möjlighet att vara aktiv inom kommunalpolitiken	Count	3	5	2	11	7	28
		% within Ålder	60,0%	38,5%	12,5%	52,4%	29,2%	
	Församling, kyrka	Count	2	1	4	8	12	27
		% within Ålder	40,0%	7,7%	25,0%	38,1%	50,0%	
	Flera restauranger, caféer, året om öppet	Count	1	1	6	4	1	13
		% within Ålder	20,0%	7,7%	37,5%	19,0%	4,2%	
En restaurang, café, året om öppet	Count	1	8	5	8	16	38	
	% within Ålder	20,0%	61,5%	31,3%	38,1%	66,7%		
Restauranger, caféer, endast sommartid	Count	1	2	3	7	6	19	
	% within Ålder	20,0%	15,4%	18,8%	33,3%	25,0%		
Klädaffärer	Count	0	1	1	0	0	2	
	% within Ålder	0,0%	7,7%	6,3%	0,0%	0,0%		
Specialaffärer, t.ex. blombutik, inredningsbutiker	Count	0	1	4	1	3	9	
	% within Ålder	0,0%	7,7%	25,0%	4,8%	12,5%		

Alko/Systembolaget	Count	2	2	1	3	3	11
	% within Ålder	40,0%	15,4%	6,3%	14,3%	12,5%	
Nattliv, krogar	Count	2	1	0	0	1	4
	% within Ålder	40,0%	7,7%	0,0%	0,0%	4,2%	
Inget av dessa alternativ	Count	1	0	2	0	2	5
	% within Ålder	20,0%	0,0%	12,5%	0,0%	8,3%	

Inflyttarna: Stad före flytten till skärgården

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Glesbygd	5	8,8	9,6	9,6
	Liten stad	4	7,0	7,7	17,3
	Medelstor stad	12	21,1	23,1	40,4
	Stor stad	31	54,4	59,6	100,0
	Total	52	91,2	100,0	
Missing	System	5	8,8		
Total		57	100,0		

Inflyttarna: Orsaker till flytten till skärgården enligt skärgårdsområde, 1=hade ingen inverkan alls, 5=hade väldigt stor inverkan

	Var arbetslös och fick arbete i skärgården	Bytte arbetsplats	Pensionering	Avslutade studier och flyttade tillbaka till hemorten	Ville återvända till hemorten	Medföljare, t.ex. partnern fick arbete	Flyttade ihop med partner	Flyttade isär från partner	Ville flytta närmare släkt och vänner	För barnens bästa	Miljön	Bra boendemöjligheter	Serviceutbudet
Åboland Valid	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Mean	1,78	1,89	1,22	1,22	1,78	2,11	4,11	2,11	2,22	1,44	3,78	3,78	2,33
Åland Valid	19	20	19	18	20	19	18	18	19	20	21	19	19
Mean	2,05	2,05	1,00	1,11	1,40	2,00	3,00	1,22	1,53	2,45	4,00	3,58	2,00
Stockholm Valid	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22
Mean	1,55	1,91	1,00	1,32	1,36	1,68	2,45	1,00	1,45	1,77	4,00	3,27	1,32

Alltid bott & inflyttarna: Ställningstagande med tanke på den ö de lever på, 1=helt av annan åsikt, 5=helt av samma åsikt

		Bra möjligheter till syssel- sättning, arbete	Stort service- utbud	Bra social service	Lättill- gängliga sjukvårds- tjänster	Gynnsam levnads- miljö	Lättill- gängliga bostäder	Stor personlig trygghet	Enkelt att upprätt- hålla ett socialt liv	Mångsidigt kultur- utbud	Goda möjligheter till fritids- aktiviteter	Fungerande nätverks- uppkoppling
Åboland	Valid	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23
Mean		2,96	2,91	3,09	2,91	4,13	2,65	4,35	3,61	3,00	3,30	3,52
Åland	Valid	25	25	25	25	25	25	25	25	24	25	25
Mean		2,56	2,44	3,36	2,84	4,28	3,28	4,40	3,64	2,63	3,60	4,64
Stockholm	Valid	29	29	28	29	29	27	29	29	29	28	29
Mean		3,14	2,28	2,21	2,45	4,34	2,37	4,52	3,45	2,34	2,75	3,79

Utflyttarna: Orsaker till flytten från skärgården enligt skärgårdsområde, 1=hade ingen inverkan alls, 5=hade väldigt stor inverkan

	Var arbetslös och fick arbete på annan ort	Arbetsplatsen flyttade till fastlandet	Bytte helt arbetsplats	Pensionering	Påbörjade studier på annan ort	Medföljare, t.ex.partnern fick arbete	Flyttade ihop med partner	Flyttade isär från partner	
N	Valid	29	28	28	28	28	28	28	
	Missing	3	4	4	4	4	4	4	
	Mean	1,45	1,32	1,39	1	3,5	1	1,14	1,43
	Kraftig utflyttning från orten	Ville flytta närmare släkt och vänner	För barnens bästa	Vägförbindelserna	Miljön	Bättre boendemöjligheter på fastlandet	Tillgänglighet till serviceutbud	Trivdes inte i skärgården	
	28	28	28	28	28	28	28	27	
	4	4	4	4	4	4	4	5	
	1,25	1,39	1,32	2,07	1,21	1,68	1,75	1,37	

Utflyttade: Huvudsaklig sysselsättning före flytt

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Egenföretagare	1	3,1	3,4	3,4
	Förvärvsarbetare, heltid	3	9,4	10,3	13,8
	Förvärvsarbetare, deltid	1	3,1	3,4	17,2
	Studerande	18	56,3	62,1	79,3
	Tjänsteledig/föräldraledig	1	3,1	3,4	82,8
	Arbetssökande/arbetslös	2	6,3	6,9	89,7
	Annat	3	9,4	10,3	100,0
	Total	29	90,6	100,0	
Missing	System	3	9,4		
Total		32	100,0		

Utflyttarna: Orsaker till flytten från skärgården enligt skärgårdsområde, 1=hade ingen inverkan alls, 5=hade väldigt stor inverkan

	Var arbets- lös och fick arbete på annan ort	Arbets- platsen flyttade till fast- landet	Bytte helt arbets- plats	Pen- sioner -ing	På- började studier på annan ort	Med- följare, t.ex. partnern fick arbete	Flyttade ihop med partner	Flyttade isär från partner	Kraftig ut- flyttning från orten	Ville flytta närmare släkt och vänner	För barnens bästa	Väg- förbind- elserna	Miljön	Bättre boende möjlig- heter på fast- landet	Tillgäng- lighet till service- utbud	Trivdes inte i skär- gården
Åbola Valid nd	13	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
Mean	1,38	1,25	1,58	1,00	3,75	1,00	1,00	1,33	1,33	1,08	1,33	2,25	1,33	1,83	1,83	1,25
Åland Valid	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
Mean	1,67	1,00	1,25	1,00	3,42	1,00	1,33	1,58	1,25	1,67	1,42	2,00	1,17	1,58	1,83	1,58
Stockholm Valid	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3
Mean	1,00	2,50	1,25	1,00	3,00	1,00	1,00	1,25	1,00	1,50	1,00	1,75	1,00	1,50	1,25	1,00

Utflyttarna: Jämförelse av ön de flyttade från skärgården med nuvarande ort, 1=blev mycket sämre, 5=blev mycket bättre

		Möjlighet till sysselsättning, arbete	Serviceutbudet	Tillgänglighet till social service	Tillgänglighet till sjukvårdstjänster	Levnadsmiljön	Boendemöjligheter	Personliga tryggheten	Möjlighet att upprätthålla ett social liv	Kulturutbudet	Möjlighet till fritidsaktiviteter	Närverksuppkoppling
Åboland	Valid	13	13	13	13	12	13	13	13	13	13	13
Mean		4,08	4,62	4,31	4,46	3,08	3,69	2,54	4,08	4,54	4,38	4,00
Åland	Valid	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
Mean		4,25	4,67	4,00	4,33	2,50	3,00	2,42	3,58	4,50	4,50	2,58
Stockholm	Valid	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Mean		3,50	3,75	3,75	4,25	1,75	3,00	2,00	3,50	4,50	3,75	4,00

Alltid bost: Faktorer till oavbrutet boende i skärgården enligt skärgårdsområde

		Skärgårds område			Total	
		Åboland	Åland	Stockholm		
Faktorer till oavbrutet boende	Har arbete på orten	Count	7	3	3	13
		% within Skärgård	58,3%	75,0%	50,0%	
	Möjlighet till att pendla till studier/arbete	Count	3	2	0	5
		% within Skärgård	25,0%	50,0%	0,0%	
	Partnern har arbete i skärgården	Count	4	1	1	6
		% within Skärgård	33,3%	25,0%	16,7%	
	Nära till släkt och vänner	Count	6	1	4	11
		% within Skärgård	50,0%	25,0%	66,7%	
	Miljön	Count	10	3	3	16
		% within Skärgård	83,3%	75,0%	50,0%	
	Trygghet	Count	8	3	4	15
		% within Skärgård	66,7%	75,0%	66,7%	
	Bra boendemöjligheter	Count	5	2	2	9
		% within Skärgård	41,7%	50,0%	33,3%	
	Äger/har ärvt egen mark	Count	6	3	4	13
		% within Skärgård	50,0%	75,0%	66,7%	
	Serviceutbudet	Count	1	0	0	1
		% within Skärgård	8,3%	0,0%	0,0%	
	Fritidsaktiviteter	Count	1	1	0	2
		% within Skärgård	8,3%	25,0%	0,0%	
	Förbindelsemöjligheter	Count	4	2	3	9
		% within Skärgård	33,3%	50,0%	50,0%	
Total		Count	12	4	6	22

Utflyttarna: Faktorer till en möjlig flytt till skärgården enligt skärgårdsområde

		Skärgårds område			Total	
		Åboland	Åland	Stockhol m		
Faktorer till en möjlig inflytt ^a	Kommunala serviceutbudet skulle fylla dina behov	Count	3	6	3	12
		% within Skärgård	23,1%	50,0%	75,0%	
	Förbättring av social- och hälsovårdstjänster	Count	2	3	2	7
		% within Skärgård	15,4%	25,0%	50,0%	
	Ökat serviceutbud av vardagliga tjänster	Count	3	4	1	8
		% within Skärgård	23,1%	33,3%	25,0%	
	Ökade arbetsmöjligheter i skärgården	Count	7	8	3	18
		% within Skärgård	53,8%	66,7%	75,0%	
	Vänner och släkt	Count	6	8	2	16
		% within Skärgård	46,2%	66,7%	50,0%	
	Ökad inflyttning till ön	Count	1	3	0	4
		% within Skärgård	7,7%	25,0%	0,0%	
	Tillgänglig mark/tillgängliga bostäder	Count	1	2	1	4
		% within Skärgård	7,7%	16,7%	25,0%	
	Möjligheter till hyresbostäder	Count	0	2	0	2
		% within Skärgård	0,0%	16,7%	0,0%	
	Den egna hälsa	Count	2	3	1	6
		% within Skärgård	15,4%	25,0%	25,0%	
	Förbättring av färjetrafiken	Count	8	7	0	15
		% within Skärgård	61,5%	58,3%	0,0%	
Inga orsaker, kommer inte att flytta	Count	2	2	0	4	
	% within Skärgård	15,4%	16,7%	0,0%		
Andra orsaker	Count	4	3	2	9	
	% within Skärgård	30,8%	25,0%	50,0%		
Total	Count	13	12	4	29	

Alltid bott & inflyttarna: Faktorer till en möjlig flytt från skärgården enligt skärgårdsområde

		Skärgårds område			Total	
		Åboland	Åland	Stockholm		
Faktorer till en möjlig utflytt	Kommunal service skulle försämras	Count	10	13	8	31
		% within Skärgård	45,5%	52,0%	28,6%	
Barnens utbildningsmöjligheter		Count	6	6	6	18
		% within Skärgård	27,3%	24,0%	21,4%	
Förminskning eller total avsaknad av social- och hälsovårdstjänster		Count	14	9	11	34
		% within Skärgård	63,6%	36,0%	39,3%	
Avsaknad av apotek		Count	3	2	1	6
		% within Skärgård	13,6%	8,0%	3,6%	
Avsaknad av livsmedelsaffär eller försämrade öppethållningstider		Count	12	11	7	30
		% within Skärgård	54,5%	44,0%	25,0%	
Försämring av de offentliga trafikförbindelserna		Count	12	15	7	34
		% within Skärgård	54,5%	60,0%	25,0%	
Avsaknad av arbetsplatser, plötslig arbetslöshet		Count	13	13	7	33
		% within Skärgård	59,1%	52,0%	25,0%	
Arbetsplatsen flyttas		Count	2	2	2	6
		% within Skärgård	9,1%	8,0%	7,1%	
Partnern förlorar arbetet/partnerns arbete förflyttas		Count	8	4	5	17
		% within Skärgård	36,4%	16,0%	17,9%	
Ekonomiska orsaker		Count	3	12	14	29
		% within Skärgård	13,6%	48,0%	50,0%	
Kraftig utflyttning från orten		Count	2	2	2	6
		% within Skärgård	9,1%	8,0%	7,1%	
Vänner/släkt flyttar bort		Count	4	0	2	6
		% within Skärgård	18,2%	0,0%	7,1%	
Den egna hälsan	Count	6	11	12	29	

	% within Skärgård	27,3%	44,0%	42,9%	
Inga orsaker, kommer inte att flytta	Count	2	2	5	9
	% within Skärgård	9,1%	8,0%	17,9%	
Andra orsaker	Count	2	0	5	7
	% within Skärgård	9,1%	0,0%	17,9%	
Total	Count	22	25	28	75

Boendeform korsat med skärgårdsområde

		Skärgårds område			Total
		Åboland	Åland	Stockholm	
Boendeform	Stuga			27,3%	8,1%
	Höghus	23,1%	7,7%	9,1%	13,5%
	Radhus	10,3%	12,8%	3,0%	9,0%
	Egnahemshus	64,1%	74,4%	33,3%	58,6%
	Annat	2,6%	5,1%	27,3%	10,8%
Total		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Hej!

Projektet ”Morgondagens skärgårdskvinnor” söker svar på frågan om kvinnounderskott i de svenska, åländska och Åbolands skärgård med fokus på kvinnor i åldern 20 - 65 år. Varför de flyttar ut och varför de flyttar in. Examensarbetet är ett projektarbete som ska utmynna i en enkät och ge underlag för en projektansökan till Central Baltic, som ska leda till idéer, åtgärder och verktyg för att lokala aktörer bättre ska kunna arbeta med in- och utflyttningsfrågor i skärgården.

Bakgrundsfrågor till projektet är, allt färre kvinnor bor i skärgården. Varför är det så? Vad får en del av dem att flytta bort och andra att flytta in? Tydliga svar på dessa frågor gör det möjligt för skärgårdssamhällena att exempelvis profilera sin servicestruktur gällande offentliga social- och hälsovårdstjänster samt utveckla samhället.

Vår projektgrupp gör fokusgruppsintervjuer i skärgården. Fokusgrupper är en gruppintervju med minimum 5 personer och max 10 personer, där vi samtalar fritt kring olika teman utifrån ens egna perspektiv, i detta fall kvinnor i skärgården.

Vi som håller fokusgruppintervjuerna heter Pia Nordberg, Marika Lindström och Katja Söderbäck och arbetar med vårt examensarbete vid namn ”Morgondagens skärgårdskvinnor. Vi studerar vid Yrkeshögskolan Novia i Åbo, med mål att till sommaren kunna titulera oss socionom YH.

Samtalet är frivilligt och kan avbrytas när som helst. Ljudupptagning kommer att ske som stöd till våra anteckningar om deltagarna godkänner detta. Tillfället kommer att ta cirka en timme och är endast ett tillfälle. I utvecklingsarbetet behandlas alla svaren konfidentiellt och alla namn på personer kommer att ersättas och avidentifieras. Du behöver inte förbereda dig inför genomförandet av fokusgruppen, samtalet bör vara spontant.

Med hopp om positivt svar,

Pia, Katja och Marika

pia.nordberg@edu.novia.fi, katjasoderbackho@edu.novia.fi, marika.lindstrom@edu.novia.fi

Om du/ni har frågor eller tankar kring studien kontakta oss eller våra handledare.

Handledare

Pia Liljeroth och Eva Juslin, Yrkeshögskolan Novia

pia.liljeroth@novia.fi

eva.juslin@novia.fi

Intervjuguide för fokusgrupper

Välkomsthälsning och kaffeservering

Introduktion och presentation av oss själva, i form av våra egna migrationsberättelser

1. Öppningsfrågor

Migrationsberättelse, en presentation av deltagarnas migrationshistoria i livet.

2. Introduktionsfrågor

- Hur är det för dig som kvinna att bo i skärgården? (Kan innefatta alla bakgrundsteman)

3. Övergångsfrågor

- Hur kommer det sig att du bor i skärgården?
- Är det tryggt för dig att bo här? (Trygghet)
- Vilken service är viktigast för att bo i skärgården? (social- och hälsovård, bank, post, butik, fritidsaktiviteter, barn-/äldreomsorg, skola)
- Hur upplever du trafikförbindelserna här i skärgården?
- Vad arbetar du med och vilka möjligheter till arbete finns det här? (Sysselsättning)
- Önskemål och vad saknas vad gäller sysselsättning/arbete?

4. Nyckelfrågor

- Vad är orsaken till att det finns färre kvinnor i skärgården än män?
- Vad anser du att det behövs samhällstjänster för att kvinnor ska flytta till skärgården?
- Vilka faktorer anser du är lockande för att flytta till skärgården?

5. Avslutande frågor

- Om du själv fick välja hur skulle framtidens skärgård se ut för att kunna leva och bo där?
- Hur tror du att det kommer att se ut i framtiden i skärgården?
- Är det någonting som någon av er ännu skulle vilja ta upp gällande vårt tema idag?

6. Sammanfattning och tillägg från deltagarna.

Informationsbrev

Hej!

Du har möjlighet att medverka i en intervju som ingår i ett examensarbete som heter Morgondagens skärgårdskvinnor vid Yrkeshögskolan Novia i Åbo, utbildningen inom social-och hälsovård. Här har du som skärgårdskvinna möjlighet att påverka framtiden och utbudet av tjänster för många kvinnor i skärgården. Din medverkan är naturligtvis frivillig men gör undersökningen trovärdig och kvalitativ.

Detta arbete skall leda till en projektansökan för Central Baltic och är alltså en del av ett större utvecklingsprojekt som berör in-och utflyttning i skärgården, speciellt kvinnor i åldern 20-65 år.

Bakgrundsfrågor till projektet är att allt färre kvinnor bor i skärgården. Varför är det så? Vad får en del av dem att flytta bort och andra att flytta in? Tydliga svar på dessa frågor gör det möjligt för skärgårdssamhällena att exempelvis profilera sin servicestruktur gällande offentliga social- och hälsovårdstjänster samt utveckla samhället. Projektet "Morgondagens skärgårdskvinnor" söker svar på frågan om kvinnounderskott i Stockholms, Ålands och Åbolands skärgård.

Vår projektgrupp gör personliga intervjuer med kvinnor i olika åldrar och med olika bakgrund och våra intervjuer kommer att bandas för att senare kunna analyseras och renskrivas. Detta är planerat att ske inom mars månad. Frågorna är tematiskt gjorda så att svaren skall kunna kategoriseras vid analysen. Alla intervjuer kommer att behandlas konfidentiellt och personuppgifter kommer inte att framkomma. Som våra handledare vid Yrkeshögskolan Novia fungerar lektor Eva Juslin, tfn 044 762 3370 och överlärare Pia Liljeroth tfn 044 762 3371.

Vi är glada över din medverkan och ser framemot att höra din berättelse.

Med vänliga hälsningar, kontakta gärna vid behov:

Tuula Kiviniemi, Yrkeshögskolan Novia tfn 044-5111060 tuulakiviniemi@edu.novia.fi

Eva Westberg, Yrkeshögskolan Novia, tfn 044 974 1342 eller eva.westberg@edu.novia.fi

Petra Mannström, Yrkeshögskolan Novia, tfn 040 842 3866
petramannstrom@edu.novia.fi

Jonna Moberg, Yrkeshögskolan Novia, tfn 0442765161 jonna.moberg@edu.novia.fi

Dana Björkström-Jung, Yrkeshögskolan Novia, tfn 050 573 0101 eller dana.bjorkstrom-jung@novia.fi

Namn och kontaktuppgifter:

Ålder:

Bostadsort:

Civilstånd:

Berätta om var du bott under ditt liv och vad som har varit orsaken till att du flyttat?

Skärgårdsmiljön

* Har naturen påverkat ditt val av bostadsort?

Genus och skärgård

* Hur är det att vara kvinna i skärgården idag, berätta. Krävs det speciella egenskaper? Vilka?

Familj och sociala relationer

* Vilka relationer är/var viktiga för dig? Följdfråga: Påverkar de här relationerna ditt val av boendeort?

Arbetsmarknad

* Vad jobbar du med/ jobbade du med då du bodde i skärgården?

* Vilka möjligheter till jobb finns det för kvinnor i skärgården?

* Hur vanligt är det att kvinnor startar eget företag på ön?

Fritid och föreningsverksamhet

* Vad gör/ gjorde du på din fritid? Följdfråga: Saknas/saknades något?

Serviceutbud, Transport/färdmedel/kommunikationsmedel (bil, båt, färja, buss..)

* Vilken service använder/ använde du dig av?

* Vilken service saknar/saknade du?

* Har tillgången till service fått dig att stanna kvar/ har brist på service påverkat att du flyttat från skärgården?

* Hur kunde servicen utvecklas i skärgårdssamhället du bor i för att bättre motsvara dina önskemål?

* Hur ser du på de hälso-socialvårdstjänster/räddningstjänster som erbjuds? Är de tillräckliga eller önskar du mera, vad i så fall? Kan du berätta om någon gång då du använt dig av tjänsterna?

* Du bor på en holme, hur påverkar/påverkade tillgången på färdmedel ditt dagliga liv arbete/studier/fritid?

Inflytt/Utflytt

* Vad tycker du är orsaken till att det finns färre kvinnor än män i skärgården?

* Hur ser enligt dig framtidens skärgård ut där kvinnor kan bo och leva?

* Är det något du ännu vill berätta?

* Får vi kontakta dig senare om vi kommer på någon viktig tilläggsfråga?